

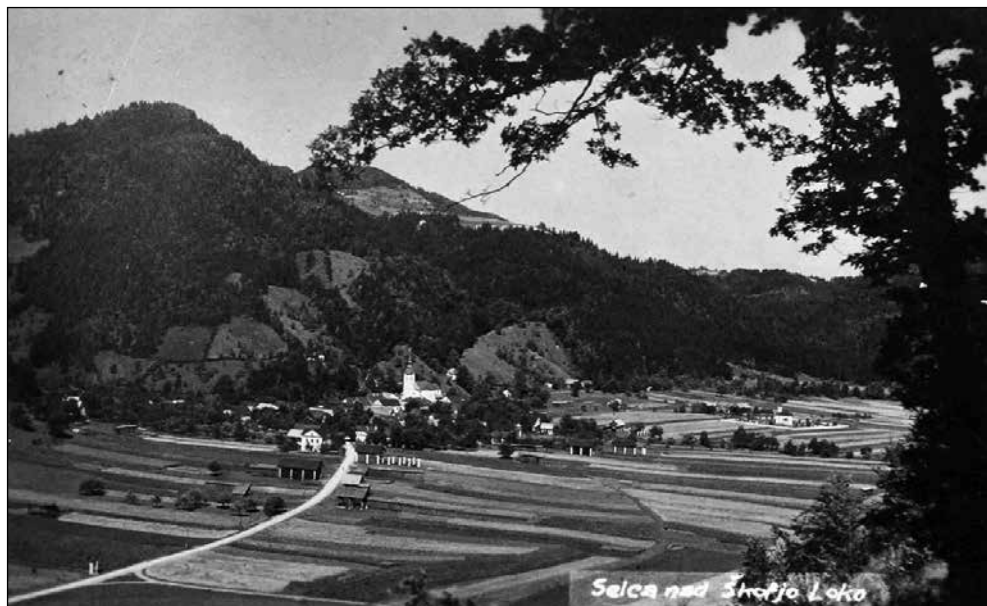
Zgodovina župnije Selca

Anamarija Tušek

"Življenje vaščanov je bilo v starih časih čisto drugačno, kot je danes. Še mi, ki smo starejši, težko razumemo neverjetno skromnost, potrpežljivost in težko garanje naših prednikov," je zapisala danes že pokojna učiteljica Olga Šmid v začetku sedemdesetih let. Sama se je veliko ukvarjala z zgodovino

samega kraja Selca, zato njena ugotovitev dobro povzame dušo in naravnost človeka, ki je živel na Selškem.

Zanimiva je tudi župnikova ocena Selčanov leta 1932, ko je povzema statistiko rojstev za čas v letih 1622–1891, kakor je zapisana v Kroniki župnije Sel-

Selca leta 1940. Hrani Matej Galjot.

ca. V tistem času se je namreč rodilo 21.357 otrok, nezakonskih je bilo 153. Seveda je treba vedeti, da slednji niso vsi vpisani. Kljub temu je župnik zapisal, da "iz razmeroma majhnega števila nezakonskih otrok upravičeno sklepamo, da je moralo biti moralno življenje jako dobro, ljudstvo je živelo v strahu božjem in bolj naravno nego v našem hipermoderem času".

Pred seboj imate diplomsko nalogo, v kateri sem hotela prikazati vsaj del naše preteklosti, ki govori o življenju, navadah, medsebojni povezanosti, predvsem pa o vernosti in prepredenosti človekove biti z vsem, kar je doživljal in kar je živel.

V času svojega študija in na splošno pred starejši rada prihajam z vprašanjem, kako je bilo včasih. Zanimajo me preproste vsakdanje stvari, kako so ljudje živeli, s čim vse so se ukvarjali, kaj jih je navduševalo in delalo srečne ter kaj jih je vsem težavam in skrbem navkljub vleklo naprej. Zanimivo se je postaviti v vlogo človeka, ki je živel nekoč, ko pa mislimo, da se imamo danes bolje, da živimo v času, ko ni pomanjkanja, kakršnega so poznali v preteklosti.

Selški človek, ki je bil večinoma tudi kristjan, ni razlikoval med tem, kdo je in kaj misli. Preprosto kmečko življenje mu je narekovalo držo, povezano z Bogom; v tej naravnosti se je oblikoval in kasneje tudi živel. Morda si bo kdo rekel, da je bilo takrat lažje in vse drugače. Ljudje niso bili obremenjeni s toliko rečmi, kot smo danes. Spet drugi si bo morda mislil, da idealiziram preteklost. Ne.

S tem delom želim prispevati svoj del k življenju in dihanju naše župnije, k življenju in dihanju slovenskega človeka. Želim si, da bi komu razjasnila pogled, ki ga ima na preteklost, ter da bi komu priklicala v spomin trenutke, ki ga osrečujejo. Mladim pa želim preteklost ovrednotiti v smislu razumne in prave zgodovinske zavesti. Kajti vsak izmed nas jo nosi v sebi in v sedanosti nas zaznamuje. Morda pa nas bo vse skupaj spodbudila k obuditvi česa, kar ni bil zgolj in samo lep običaj.

V prvem poglavju sem prikazala nekaj zgodovinskih dejstev o naši dolini v času, ko na naša tla še ni prišlo seme krščanstva, in malo kasneje, ko naše

ozemlje še ni bilo pod freisinško oblastjo. Želela sem na kratko poudariti, kako se je življenje pri nas z davnico leta 973 spremenilo in vse bolj kultiviralo. Ko predstavljam župnijo, sem se najprej osredotočila na predstavitev doline kot nekoč enote verskega življenja, povezane v eno župnijo. Opisati sem želela geografsko razvejanost današnje župnije in prikazati življenje ob koncu prvega tisočletja po Kristusu. Temu pa sledi opis prafare s sedežem v Stari Loki.

Ker se je župnija, potem ko je nastala iz vikariata, krčila, sem v drugem poglavju v drugi točki z naslovom Meje župnije nekoč in danes pisala, kako se je izoblikovala takšna župnija, kakršno imamo danes. Nato sem se osredotočila na župnijsko cerkev, ki je bila že od nekdaj na tem mestu, kot je danes, in je ljudi vseh časov zbirala okrog Gospodovega oltarja. Ljudje so prav pri zidanju te cerkve morali večkrat pokazati, kako tudi duhovna cerkev ne zraste naenkrat in za vedno. Cerkev so morali namreč velikokrat popravljati. Tu govorim tudi o pokopališču in drugih cerkvenih zgradbah.

Ljudje so vedno radi skrbeli za svoje podružnice, še posebej pa so morali svojo ljubezen do njih pokazati zaradi posledic druge svetovne vojne; svoje mesto so dobile v tretjem poglavju. Povedati moram, da se zgodovina teh cerkva, zapisana v tem delu, konča nekako leta 1980. V zadnjih dvajsetih letih se je namreč pri vsaki izmed osmih podružnic opravilo in naredilo veliko novega, a bi bilo za temeljito predstavitev tega potrebno še eno takšno delo.

Četrty del se mi zdi najpomembnejši, posebno zato, ker ima današnjim ljudem veliko povedati. Zgovorna se mi zdi povezanost s Cerkvijo in prežetost vsega z duhovno dimenzijo, ki jim je dajala dihati, ker je v sebi niso morili. Zato sem v naslednje poglavje vključila tudi šolstvo in vsa društva, kjer se je to še najbolj pokazalo.

Duhovniki, ki so zaznamovali našo župnijo, bodisi delujoči v njej ali izhajajoči iz nje, pa imajo svoje mesto v zadnjem delu diplomske naloge.

Ker ima selška župnija bogato zgodovino, je o njej že veliko napisanega, tudi posredno, še več pa je morda neraziskanega. V škofijškem arhivu je še

mного gradiva, ki čaka nekoga, da se bo spoprijel z nemško gotico.

Kot sem že zgoraj omenila, je zato moje delo okvir, ki se bo, upam, nekoč še močno razširil.

Predstavitev doline

Loško ozemlje pred prihodom Slovanov

Loško ozemlje, kamor vključujemo porečje Selške in Poljanske Sore, večji del Sorškega polja z besniškim območjem, arheološko ni dosti raziskano; določeno sliko o življenju na tem delu slovenske zemlje pred prihodom Slovanov pa si lahko ustvarimo na temelju dosedanjih bolj slučajnih najdb.

V halštatsko obdobje (starejša železna doba) arheologi uvrščajo grobove v Kališah na Selškem. V to dobo pa je deloma treba uvrstiti tudi slabo obdelano železno žlindro, ki so jo našli v velikih količinah na Štalici, hribu na Češnjici pod Kališami. Najdba zgovorno priča, da se je človek tod že zelo zgodaj, verjetno že v halštatski dobi, ukvarjal z železarstvom. Rudo je talil na primitiven način, z vetrenjem; pri tej tehniki je v žlindri ostalo še toliko železne rude, da so jo pred dobrimi sto leti s Štalice vozili v Železnike, kjer so jo ponovno pretapljali.

V rimski dobi je bilo loško ozemlje odmaknjeno od glavne prometne ceste; na njegovem robu je vodila stranska cesta iz Emone v dolino zgornje Save. Vprašanje je, ali lahko na podlagi redkih najdb sklepamo na neobljudenost v takratni dobi. Obstaja seveda možnost, da so najdbe kasnejši priseljenci uničili. A tudi tu lahko naletimo na negativni odgovor, saj ni nikjer zaslediti, da bi šla skozi Selško dolino kdaj kakšna rimska cesta. Hribovitost doline in njena geografska lega pričata, da dolina za preseljujoča se ljudstva ni bila primerna. Zato ne moremo z gotovostjo trditi, ali je bila Selška dolina v posameznih predсловanskih dobah naseljena ali ne.¹

Kljub temu pa so našli najrazličnejše sledove. Po najdbah sodeč, se rimska naselitev ni omejevala samo na ravninsko ozemlje v bližini prometnih

zvez, zajemala je tudi povsem odročno hribovsko ozemlje. Nekatere hribovske kraje lahko povežemo z železarstvom (Kališe); nekatere naselbine pa je gotovo narekovalo pašništvo (Davča), kjer naj bi najdeni vodovod služil za napajanje živine.

V stoletjih po propadu zahodnorimske države pa je loški prostor zavzemal pomemben strateški položaj, saj je ob preseljevanju čez Podbrdo in Cerkno zapiral stranske dohode v Soško dolino oziroma v Furlanijo. Da je bilo vse obrobno loško ozemlje priča burnih dogodkov, nas spominjajo nekatere utrjene postojanke (gradišča pri Svetem Tomažu, na Rudnem, v Dražgošah, na Pečeh, v Strmici).

Slovani so ob preseljevanju ob koncu 6. stoletja začeli zasedati zanje novo domovino. Pojavili so se tudi na loških tleh, naseljevali so se zelo ekstenzivno.

Dve listini, iz let 973 in 989, nam dajeta zgovorno sliko staroslovanske poselitve ob koncu prvega tisočletja; v njih naletimo na krajevna, zemljiščna in vodna imena, ki so se ohranila prav do danes. Med štirimi naselbinskimi imeni najdemo poleg Lonca (Stare Loke), Susane (Sušani, prebivalci Suhe) in Sabnize (Žabnica) tudi Zelsah (Selca). Med rekami in potoki zasledimo ime Zouriza (Selščica, Selška Sora), pa tudi planino Boczana, Bosanga (Pečana pod Ratitovcem). Na prebivalstvo, ki je iskalo zavetje v hribovitih predelih in ga je prihajajoče slovansko ljudstvo imenovalo z imenom Vlah, pa morda meri naselbinsko ime Laško.

To dvoje, arheološke najdbe in razmeroma številna slovenska imena, v darilnih listinah nazorno dokazuje, da so naši predniki loško ozemlje za takratne razmere kar gosto naselili, in to ne samo na ravnem Sorškem polju, ampak tudi na Selškem in Poljanskem.

Čeprav nimamo virov, ki bi nam mogli ustvariti jasnejšo sliko o življenju prvih slovenskih naseljenecv na loških tleh, lahko predpostavljamo, da se razmere pri njih niso bistveno razlikovale od tistih, ki jih je za takratni čas že izsledila zgodovinska znanost.

Slovenski naseljenci so se preživljali s poljedelstvom in živinorejo, v odročnejših krajih pa je bilo

še precej prisotno požigalništvo. Seveda je bil tudi lov važno dopolnilo gospodarstva. Sčasoma je vse bolj napredovalo orno poljedelstvo, ki so ga s seboj prinesli alpski Slovani. S tem so se počasi začele ustaljevati njive, vendar zemlja še ni bila razdeljena v individualno last. Zemljo so gospodarsko skupno izrabljali pripadniki ozemeljske skupnosti, imenovane župa, ki ji je načeloval župan. Ni izključeno, da so že v staroslovenski dobi v mejah župe nastajala posamezna naselja in da je župa obsegala po več sosesk, ki niso imele lastnih županov.

Domnevno naj bi bile takšne razmere prisotne tudi na loških tleh, kjer so bile v 10. stoletju že razvite posamezne naselbine.

Geografska lega župnije

Celotno porečje Selške doline, ki se razprostira severozahodno od Škofje Loke, deli reka Sora na dva skoraj enaka dela. Od skupne površine 225 km² namreč levi breg obsega 114 km², desni pa 111 km². Vmes se vije Selška dolina s Soro v dolžini nekako 30 km.

Prva polovica, od Soteske do Železnikov, je razmeroma široka, le ponekod (med Praprotnim in Bukovico ter med Selci in Studenom) se popolnoma zoži. Pri Železnikih pa se svet popolnoma zapre. Od tod do razvodja z Bačo se dolina tako zoži, da je navadno prostora le za Soro in cesto.²

Sora dobiva z obeh strani približno enake pritoke in ima na levi, prisojni strani nekoliko višje hribovje. Spodnji del, od Soteske do Češnjice, je prostornejši, položne stranske doline segajo v hribovje, ki je bolj razgibano in obljudeno – ob Luši, Bukovščici in Selnici. V zgornjem delu doline pa so grape in dolinsko dno zelo tesni in skoraj nenaseljeni, pobočja strma, višje nad robom pa krčevine in samotne kmetije težko dostopne in odrezane od sveta.

Župnija Selca je nekoč obsegala celotno dolino. Danes ni več tako, a je župnija ozemeljsko še vedno zelo obsežna. V župnijo, kakršne meje ima danes, pridemo po Soteski iz Škofje Loke. Prva vas, ki jo za-

gledamo, je Praprotno, ki leži na desnem bregu Selščice. S Praprotna se dviga cesta k Svetemu Tomažu nad Praprotnim, ki je tudi prva selška podružnica. Nedaleč stran, ko cesta pride do izliva Luše v Selščico, je vhod v dolino Luše, v svet pod Starim vrhom. Ko se bregova razmakneta, pridemo do prvih hiš Spodnje Luše. Novejše hiše stojijo ob cesti, starejše pa na terasi nad cesto.

Selška cesta pa zavije po mostu čez Lušo in pride do Bukovice, kjer so hiše posejane na obe strani ceste, in na odprto ravnino Bukovškega polja. Onstran polja in Selške Sore, ko se cesta odpira v dolino Bukovščice, leži vas Ševlje. V nemščino prevedeno ime Erla, ki se nahaja v listinah, kaže, da prihaja od imena Jelševje.³ Sredi dolinske ravnine je od enega do drugega brega nameščena Dolenja vas. Stare listine jo glede na njen položaj med Bukovico in Selci imenujejo Srednja vas – Mitterdorf.⁴ V hribovju južno od Dolenje vasi so raztresene domačije vasi Stirpnik. Dalje v dolini leži osrednja vas, Selca. Na njeni severni strani, na uklenjenem slemenu za gričem Rismovcem leži vas Topolje; od tod pot skozi Zabrekve pelje do Svetega Mohorja.

Na nasprotni strani doline stoji na terasah vas Golica in nad njo Miklavška gora s Svetim Miklavžem. Za Selci se severno vzpenja pot v Kališe in od tam do podružnice Svetega Križa. V dolini pa se cesta zoži, a kmalu spet razmakne; na majhni ravnici zagledamo pred seboj vas Studeno. V starih listinah je vas imenovana Chaltenueld.⁵ Z južne strani se proti Studenu odpira žlebasta, strma Studenska grapa; nad njenim sklepom stoji vasica Ojstri Vrh. Iz Studena se pride na Češnjico, ki je geografsko središče doline, saj se tu končuje njen širši del in se začne njen tesni. Iz Češnjice vodi severno cesta proti Dražgošam, preden pa se začne vzpenjati, leži vas Rudno, ki je zelo stara, omenjena že v urbarju leta 1291.

Lajše so vas severno od Selc, od središča oddaljene 5 km. Kraj sestavlja več zaselkov po mali globeli, vzhodno od Slemena in pod južnim koncem Jelovice. Domoivi se s srednjo posestjo nahajajo na zavutih policah.⁶

Skozi Lajše se pride do najbolj oddaljene selške podružnice, na Jamnik. Pri cerkvi se nam pogled od-

Izsek iz Slovenije na vojaškem zemljevidu (1763–1787). Hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Škofja Loka.

pre na celotno Gorenjsko s Kamniškimi Alpami in Karavankami v ozadju. Je majhna vas, ki pa danes zaradi geografskih danosti veliko bolj gravitira v sosednjo župnijo Besnica.

Drug zanimiv primer pa je podružnica na Prtovču. K njej se pride samo skozi župnijo Železniki. Pod to vasjo leži danes zopet velika vas Podlonk. Do omenjenih vasi se vzpenja vijugasta cesta, ki pelje tudi do vznožja vzpona (1011 m) na Ratitovec.

Loško ozemlje na začetku drugega tisočletja

Ko so se Madžari po porazu leta 955 umaknili, je slovensko ozemlje zopet pripadlo nemškemu vplivu. Nemški vladar je svobodno razpolagal s slovensko zemljo in jo delil različnim fevdalcem, posvetnim in cerkvenim, z namenom, da bi si pridobil njihovo naklonjenost.

Te razmere so močno zaznamovale tudi škofijo, ki se je zasedrala na tem ozemlju in imela sedež v Freisingu na Bavarskem v zahodni Nemčiji. Loško ozemlje se je pridružilo slovenski Koroški, ki jo je ta škofija že imela. Škof Abraham si je namreč znal pridobiti naklonjenost nemškega vladarja Otona II., ki je z dvema zaporednima darovnicama leta 973, katerima so sledile v naslednjih letih tudi še druge, bogato obdaril freisinško škofijo s prostranim ozemljem na tleh kranjske krajine. Zaradi teritorialnega razvoja loškega gospostva, ki se je odvijal do 13. stoletja, je freisinški škofiji pripadlo porečje Selščice že s prvo daritvijo 30. junija 973.

Ko so se ob koncu 10. in v začetku 11. stoletja ustalele meje škofij tudi v Panonski nižini (po ustalitvi Madžarov), so redno dušno pastirstvo vse bolj prevzemale župnije, osnovne celice v cerkvenoupravni organizaciji. Splošno gledano je razvoj na ozemlju oglejskega patriarhata tekel nekoliko počasneje od razvoja salzburske nadškofije, kajti tod se je župnjska mreža dokončno oblikovala v 12. stoletju. Številno župnij se od takrat ni mnogo povečalo, ostale so maloštevilne in po večini izredno obsežne.⁷

Slovenci so do konca 13. stoletja poselili najprej obsežen vzhodni del Selške doline. Levi breg Selščice na zahodu pokrajine so po letu 1238 (z zaključkom v 14. stoletju) kolonizirali tirolski Nemci, desni breg pa v obdobju mlajše kolonizacije (v letih okoli 1560–1660) z južne tolimnske in vzhodne loške strani Slovenci.⁸

Prafara Stara Loka

Tako, kot se je oblikovalo loško gospostvo, je vzporedno prišlo tudi do urejevanja cerkvene organizacije. Kakor vse drugo slovensko ozemlje južno od Drave je tudi loško ozemlje od leta 811 v verskem pogledu pripadalo patriarhu v Ogleju, od koder so prihajali tudi misijonarji.

V 11. stoletju pa zasledimo zasnovane prve pražupnije, in sicer so zavzele obsežna območja.⁹ Leta 1074 sta se freisinški škof in oglejski patriarh sporazumela o vrsti cerkvenih zadev na loškem ozemlju, kjer je bilo tedaj več cerkva s cerkvenim središčem v Stari Loki. Patriarh si je zagotovil pravico, da postavlja duhovnike po loškem ozemlju in nadzoruje njihovo нравno življenje. Duhovščina je bila odgovorna njegovemu arhidiakonu v vseh zadevah, ki so spadale v področje oglejskega patriarha. Tako freisinški škof kot cerkveni dostojanstvenik na tleh loškega gospostva ni imel cerkvene jurisdikcije, pač pa mu je pripadala samo svetna oblast. Od papeža Inocenca (1130–1143) pa je freisinški škof dobil podarjeno patronatsko pravico, s katero je na freisinškem loškem ozemlju duhovnik mogel biti nastavljen le s soglasjem freisinškega škofa.

Na področje loškega ozemlja so segale tri pražupnije, poleg starološke še pražupniji Sora in Šmartin pri Kranju. Verjetno je na to vplivalo postopno pridobivanje ozemlja. V starološko pražupnijo je spadalo celotno v srednjem veku naseljeno ozemlje po Selškem in Poljanskem; tako lahko sklepamo, da je vanjo spadalo le tisto ozemlje, ki ga je škofija pridobila že v letu 973. Iz te pražupnije so se razvile selška in poljanska ter pozneje žirovska župnija. Sel-

čani so ji rekli mati fara.

Še danes posebno prebivalci spodnjega dela doline in župnije z izrazom, da so bili pri maši na fari, mislijo na Staro Loko.

Čeprav je bila leta 1461 ustanovljena ljubljanska škofija, je prafara s sedežem v Stari Loki še naprej ostala v sklopu oglejskega patriarhata (škofiji v Ljubljani sta namreč pripadli prafari Šmartin in Sora).¹⁰ Skupno z župnijami v obeh dolinah je bila vključena v gorenjski arhidiaconat. Patronat je pripadal freisinskemu škofu, ki je imenoval duhovnike, medtem ko je investitura pripadala oglejskemu patriarhu.

Župnija Selca

Ustanovitev župnije

Obsežno loško ozemlje in naraščanje prebivalstva sta nujno zahtevali manjše cerkvene upravne enote. Tako so sčasoma na loškem ozemlju začeli nastajati vikariati, ki so jih upravljali vikarji. V Selcih je vikariat gotovo obstajal že leta 1296, čeprav ga v virih¹¹

srečamo razmeroma pozno, leta 1355.

Vikarji so bili tesno povezani z župnikom v pražupniji. Tako je bil za prvega znanega vikarja v Selcih nameščen Nikolaj Cantzler. Za namestitev je vikarja predlagal starološki župnik Hilprand Hak, patron freisinški škof je predlog odobril, oglejski patriarh pa vikarja namestil.

Temeljni dohodek so predstavljale desetine.¹² Verjetno je bila prvotno tudi na tem območju uveljavljena milejša slovanska desetina, kasneje pa se je vpeljala kanonična desetina, katere višina je bila odvisna od letine. Med dohodke je spadala tudi štolnina, to je bila pristojbina, ki jo je župnik dobival za opravljene obrede. Vsako leto pa je župnik dobil od vikariatov določeno odškodnino, ker so se ti deloma osamosvojili.

Papež Klement IV. je leta 1352 župnijo in vse njene vikariate inkorporiral v škofijsko menzo z vsem premoženjem in dohodki. V cerkvenem pogledu pa so z ustanovitvijo dekanij leta 1788 Selca skupaj z župnijama Železniki in Zali Log, vikariatom Sorica in lokalijami Bukovščica, Dražgoše in Sveti Lenart pripadla dekaniji Železniki. V letih 1793 in 1794 je

Razglednica Selca leta 1930. Hrani Matej Galjot.

selška župnija "pleno titulo unita Decanatus S. Martini prope Crainburg", ker nima dekana. Zato prav vse zgoraj našete župnije, vikariat in lokalije leta 1795 pridejo pod dekanijo Šmartin pri Kranju, ker je bila dekanija Železniki leta 1794 ukinjena.

Nato leta 1813 župnija Selca preide iz dekanije Šmartin pri Kranju v dekanijo Loka. Dokončno mesto pa dobi župnija Selca v dekaniji Škofja Loka leta 1940.¹³

Meje župnije nekoč in danes

Čeprav je točnejša teritorialna razmejitev med župnijami loške pražupnije znana šele iz urbarja 1501, in to po kasnejšem pripisu verjetno iz dvajsetih let 16. stoletja, je jasno, da je prišlo do takšne ureditve že dosti prej. Po citiranem urbarju so pod župnijo v Selcih spadale podružnične cerkve na Bukovici, pri Svetem Lenartu, Svetem Tomažu, Svetem Miklavžu, v Bukovščici, cerkev sv. Mohorja v Zabrekvah, sv. Jedrti v Zgornjih Lajšah, v Kališah, na Jamniku, v Dražgošah, Železnikih, Sorici in Spodnjih Danjah.¹⁴

Župnike v dolinah je še vedno bremenila obveznost do starološke pražupnije; od selškega župnika je starološki letno prejemal po dva dukata.¹⁵ Položaj teh župnikov je bil podoben položaju loškega prošta, kajti leta 1572 je bil selški župnik nameščen na loško proštijo in obratno; loški prošt je bil leta 1621 prezentiran za župnika v Selcih.

Z izvajanjem velikih jožefinskih reform pa je prišlo do mnogih sprememb tudi na cerkvenem področju.¹⁶ Vikariat Selca je bil pravzaprav že prava župnija, sicer podružnica pražupnije Stara Loka, leta 1454 so jo tako imenovali še uradno. V 17. in 18. stoletju pa so se iz selške fare razvile vse ostale fare v dolini: Železniki leta 1622, Sorica leta 1656, Dražgoše leta 1756, Zali Log leta 1762, Bukovščica leta 1789 in Sveti Lenart leta 1790. Davča se je škofjeloški dekaniji pridružila 1. novembra 1965 kot ekspozitura nadškofije Gorica. Samostojna župnija pa je postala 31. maja 1968.¹⁷

Nove župnije na ozemlju selške župnije

a) ŽUPNIJA ŽELEZNIKI

V prvih desetletjih 17. stoletja je ustaljena stara meja župnij v Selški dolini doživela pomembno spremembo, vendar je niso povzročili verski nagibi.¹⁸ Prva težnja, ki je vodila Železnikarje k samostojni župniji, je bila, da se čim bolj odtujijo loškemu gospostvu. Tamkajšnji fužinarji so si zelo prizadevali, da bi se znebili freisinškega varuštva tudi v cerkvenem pogledu in dobili samostojno župnijo, ki bi bila neodvisna od župnije v Selcih, kamor so bili cerkveno vključeni s podružnično cerkvijo sv. Antona, omenjeno že v prvih desetletjih 16. stoletja, prav tako pa so si želeli, da bi se s tem pretrgale tudi cerkvene vezi s freisinškim škofom kot patronom.

Fužinarji so se zato obrnili na arhidiakona za Gorenjsko še pred letom 1619, a ta njihovi želji ni bil naklonjen, prav tako pa tudi ne freisinški škof in selški župnik. Akcijo so zato postopno nadaljevali, s freisinškim dovoljenjem pa so najprej prišli do samostojnega pokopališča.

Na pobudo fužinarjev je višji rudniški sodnik prosil, da bi v Železnikih dobili svojega kaplana, za katerega so imeli pripravljeno hišo z vrto in mašno opravo; na to je pogojno pristal tudi freisinški škof.

Ko pa so Železnikarji izrazili zahtevo po lastni župniji, se je selški župnik v spremstvu dveh mož odpravil k patriarhu v Videm protestirat, kjer pa ni nič opravil. Leta 1622 je bil župnik skupaj z Jurijem Plavcem (enim od fužinarjev, ki so bili najbolj dejavni za ustanovitev nove župnije) poklican pred patriarhovo sodišče. Kljub vsem protestom je bila župnija ustanovljena, to pa je vodilo do spora s freisinškim škofom, ki se je patriarhu pritožil. Obrnil se je tudi na papeža in mu poudaril, da je bila župnija Železniki ustanovljena brez posvetovanja z njim kot s patronom. Pritožba pa je zadevala tudi dejstvo, da je bil za župnika postavljen duhovnik, ki je bil zaradi slabega vedenja odstranjen iz Selc. Iz Ogleja je prišlo pomirjevalno pismo, da župniku v Selcih ostanejo vse pravice ter da je patriarh pripravljen na razgovor s Freisingom.

Škovine (spodnji levi del fotografije), cerkev sv. Antona, Trnje in Racovnik okrog leta 1938. Hrani fototeka Muzeja Železniki.

Kljub vsem dogovorom in dokumentom pa je bila stvar dejansko precej drugačna. Ko je hotel selški župnik v Železnikih maševati, je ugotovil, da je bil odtrgan njegov pečat, kelih in mašno oblačilo pa sta mu bila nedostopna.

Železniki so postali svoja župnija leta 1622, v letih 1788–1794 pa so bili celo samostojna dekanija.¹⁹

Skratka, tudi v Selcih je bilo nasprotovanje za ustanovitev nove župnije v Železnikih, "da je moral mož, ki je nesel odlok o ustanovitvi župnije, mimo Selc zaradi varnosti potovati po strugi Sore".²⁰

V polpretekli dobi so spadale v selško župnijo tudi Škovine, področje tik za cerkvijo v Železnikih, in Martinj Vrh, tudi potem, ko je bila že ustanovljena župnija Železniki. Leta 1802 so hoteli ta naselja priključiti v železnikarsko župnijo, čemur pa so Železnikarji zelo nasprotovali, tudi tedanji župnik se je odločno uprl, da bi ta naselja prevzel v svojo župnijo.²¹

29. avgusta 1920 piše župnik na škofijo: "Zdavnaj že se jim je zdelo primerno, da se preurede meje selške fare. Škofijski konzistorij v Ljubljani je leta 1808 pisal selškemu župniku Janezu Jarnoviču, da

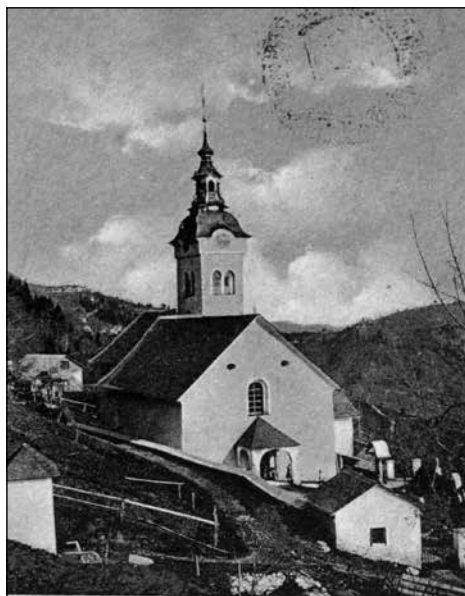
je komisija za novo ustanovitev farnih mej, ustanovljena leta 1802, določila, naj se vasi Smoleva, Ostri Vrh in Martinj Vrh pridele fari Železniki, ker morejo selški duhovniki le skozi Železniki priti do teh vasi. Ta predlog je potrdila tudi deželna vlada z odlokom leta 1808."²²

Kakor je bilo že zgoraj omenjeno, je železniška cerkvena občina temu ugovarjala. Zato je škofijski konzistorij pisal župniku v Selcih, naj te vasi obdrži v svoji župnijski jurisdikciji, dokler se stvari ne uredijo. Tako je ostalo do leta 1920, ko so se stvari začele urejevati.

Ker so imeli Ojstrovrharij takrat že drugo pot do Selc, so ostali v selški župniji. Smoleva, Martinj Vrh in obe hiši na Škovinah, ki sta neposredno ob cerkvi, pridejo pod župnijo Železniki. Martinjvrharji (razen treh posestnikov), ki hodijo skozi Zadnjo Smolevo, pa so se sami odločili, da se raje priključijo župniji Zali Log. Škofijski ordinariat, Poverjenišтво za uk in bogočastje v Ljubljani, je to potrdil; glede na spremembe in račune pa je odlok zaradi preglednosti stopil v veljavo 1. januarja 1921. Ljudje so med tem časom večkrat vprašali, kateri župniji

Cerkev sv. Antona in šola pred drugo svetovno vojno. Hrani Janko Jelenc.

Cerkev sv. Lucije v Dražgošah. Hrani Matej Galjot.

pripadajo, kajti poleg farnih sprememb so nastopile še podružnične. Posestniki iz Grivč in Škovin so se tako izločili iz podružnice Svetega Križa, posestniki iz Martinj Vrha in Smoleve pa od soseske Svetega Miklavža. Ko jim je predstojništvo podružnic in cerkve sv. Petra dovolilo izstopiti, so s tem prenehale tudi vse njihove dolžnosti in davščine.²³

Železniki so dobili novo cerkev leta 1874 po načrtih F. Falechinija; isti stavbenik pa je napravil načrte tudi za cerkev na Suši, ki so jo sezidali leta 1877.²⁴

b) ŽUPNIJA DRAŽGOŠE

Še pred ustanovitvijo župnije je bila v Dražgošah velika romarska cerkev, ki so jo Nemci med drugo svetovno vojno požgali. Z nastankom cerkve je povezana legenda o zlatem studencu, o katerem pa se je ohranilo več različic. Zavetnica cerkve je bila sv. Lucija (kakor še danes), ki naj bi pomagala pri težavah z očmi. Večstoletni velik obisk, ki je arhivsko izpričan, posredno kaže tudi na razširjenost očesnih bolezní. Stavba je bila sezidana v 17. stoletju in je imela vrsto rezljanih zlatih oltarjev, ki sodijo v sam vrh te vrste umetnosti na Slovenskem. Sedaj so shranjeni v loškem muzeju.²⁵

c) ŽUPNIJA BUKOVŠČICA²⁶

Postava Jožefa II. iz leta 1784 je razbremenjevala večje, težavnejše župnije in jih razdeljevala na manjše z lastnim duhovnikom, da bi se ljudem iz oddaljenih krajev – zlasti pozimi in ob slabem vremenu – olajšal dostop do župnijske cerkve.

Sprememba je doletela tudi selško podružnico sv. Klemena v Bukovščici, ki so jo povzdignili v samostojno župnijo. Nastala je spomladi leta 1789, kakor pričajo župnijske matice, ki se pričenjajo aprila omenjenega leta. Pridružili so ji vasi iz selške župnije: Potok, Pozirno, Hrib, Laško, Strmica, Kras, Knape, Sveti Mohor z Bezovnico in Zabrekvami; iz starološke župnije pa Čepulje in Lavtarski Vrh.

Starološki župnik Matevž Pavlin je svoje vasi odstopil na podlagi cesarskega odloka z dne 2. decembra 1785 s pismom 3. oktobra 1789; selški Jakob Lapaine pa svoje vasi 21. novembra 1789. Bukovščiški novi dušni pastir ali lokalist Matevž Pintar pa je sprejem omenjenih vasi pod svojo oskrbo pisno potrdil 23. marca 1790. Obenem se je zavezal dajati duhovščini "mater far" štolnino in biro, ki so jo prej imeli po priključenih vaseh.

Vse te datjave pa so se odpravile z vladnim odlo-

Razglednica Bukovščica leta 1938. Hrani Matej Galjot.

kom za Staro Loko 13. maja 1853 in za Selca 6. julija istega leta, s tem pa se je dušnemu pastirju v Bukovščici izboljšala in uredila kongrua.

Nova župnija je bila torej ustanovljena, a kmalu so se pojavile razne nevšečnosti, ki jih je bilo treba rešiti v blagor vseh župljanov. Oglasili so se prebivalci izpod zvona sv. Mohorja, češ da je zanje pripadnost Bukovščici pretežavna. Možje Jurij Pogačnik, Urban Pegam, Jakob Pogačnik in Jurij Čimžer (morda Čemažar) so 10. oktobra 1789 na ljubljansko kresijo vložili prošnjo, naj jih pustijo pri stari materi župniji v Selcih. Navedli pa so naslednje vzroke: pot v Selca je krajša in tudi pozimi prikladnejša kakor pot v Bukovščico, kamor je pot slaba in zlasti pozimi zaradi zametov popolnoma zaprta. Napisali so še, naj se o tem prepriča oblast sama na licu mesta, kajti ako se pokaže, da ni tako, povrnejo stroške. Kresija v Ljubljani jim je dovolila, da ostanejo v Selcih, kar jim je pisno naznanila 28. januarja 1790.

Take sreče niso imeli vaščani Čepulj in Lavtarskega Vrha, ki bi bili tudi raje ostali v Stari Loki, kakor pa hodili v Bukovščico. Njihova prošnja leta 1823 je bila zavrnjena, a so se kljub temu upirali. Leta 1824 so bile glede tega velike komisionalne preiskave,

a ni nič pomagalo. Leta 1828 so morali duhovniki vaščane svariti zaradi upora proti svetni gosposki. Ker pa noben opomin ni pomagal, so 21. maja 1830 osem oseb iz teh dveh vasi zaradi upornosti zaprli za 1–12 dni.

Še dandanes se kaže, da prebivalci Čepulj in Lavtarskega Vrha nimajo posebnega zanimanja za Bukovščico, četudi spadajo k njej.

Ko je leta 1799 zapustil župnijo prvi kurat Matevž Pintar, je nastopila nevarnost, da bi župnijo zatrli. Župljanom se je posrečilo, da so hitro dobili duhovnika, ki je zastavljeno delo vodil naprej in dokazal, da je župnija potrebna. Neznano je, od kdaj ima sv. Klemen na tem mestu svoj dom, kajti listine so se izgubile. Ime svetnika daje slutiti, da je cerkev na tem kraju že dolgo, saj je bil Klemen četrti papež.

Legenda pravi, da sta leta 867 brata sv. Ciril in Metod na papežev poziv prišla v Rim, kjer sta bila posvečena v škofa. S seboj sta nesla tudi svetinje sv. Klemen. Popotovala sta skozi slovensko deželo, kjer sta v domačem jeziku brate utrjevala v veri in svetnika priporočala v češčenje; tako so verjetno njemu na čast začeli graditi cerkve, postavljati oltarje in po njem krščevati. Sv. Klemenu posvečene

Razglednica Dražgoše pod cerkvijo leta 1943. Hrani Matej Galjot.

cerkve na Kranjskem so v Mojstrani, na Rodinah, v Tupaličah, Suhadolah, Bukovščici in drugod.

Četudi cerkev morda še ni stala tako zgodaj, lahko sklepamo na njeno visoko starost. Urbar iz leta 1291 je res še ne omenja, a morda takrat nismo več daleč od njenega nastanka. V 12. stoletju so namreč v Rimu zgradili sedanjo cerkev sv. Klementa, za katero so zbirali denar po vsem krščanskem svetu. Ob tej priložnosti se je nedvomno širilo tudi češčenje tega svetnika. Prav mogoče je, da so tudi po Kranjskem takrat začeli postavljati cerkve in oltarje na čast sv. Klemenu, saj imamo že leta 1163 na Rodinah župnijo sv. Klementa. Morda je smiselno tudi v Bukovščici nastanek cerkve iskati ne dolgo po tem.

Prav ima torej neka listina v župnijskem arhivu, v kateri se bere, da je cerkev sv. Klementa prastara, da šteje že več stoletij. Prvi jo omenja Valvazor (II. knjiga VIII, str. 807) leta 1689, ko piše, da je imela dva oltarja: sv. Klementa in sv. Jurija. Okrog leta 1890 je za cerkvijo na hribčku stala tudi kapelica presvete Trojice, ki pa je danes ni več.

Leta 1789 so ob ustanovitvi duhovnije zgradili tudi stanovanje za duhovnika. Občani so pri tem

mного prispevali v materialu in denarju, le delavce so plačali z denarjem, ki je bil naložen pri deželnih stanovih in so ga dvignili z dovoljenjem deželnega kneza. Po 75 letih je to poslopje opešalo in postalo premajhno. Leta 1864 so postavili novo župnišče, ki so ga občasno popravljali, predvsem pred praznikom svete birme v župniji, ko jo je obiskal škof (npr. leta 1900, 1909).

Župnija je na svojem začetku imela tudi gospodarsko poslopje in mežnarijo.

d) ŽUPNIJA SVETI LENART

Zgoraj sem navedla leto 1790; to je letnica ustanovitve lokalije. Od župnije se lokalija loči glede dohodkov, ne pa po pravni samostojnosti; lokalije so se vzdrževale iz verskega sklada, ki ga je cesar pridobil z razpustom v pastorali ali šolstvu nedejavnih samostanov.²⁷ Za to so si zelo prizadevali duhovnik Anton Kopfer in ključarja Debelak in Grosel, kakor piše v poročilih kronike.

Že vse od začetka 18. stoletja je v Avstriji prihajalo do ustanavljanja novih dušnopastirskih mest. Ta dejavnost pa se je še posebej razmahnila proti

Sveti Lenart nad Škofjo Loko pred drugo svetovno vojno. Hrani Matej Galjot.

koncu stoletja, ko je v času vlade Jožefa II. prišlo do temeljite preureditve župnij.²⁸

Tako je tudi podružnica Svetega Lenarta izpolnjevala pogoje za ustanovitev lokalije predvsem zaradi oddaljenosti, kajti sedaj naj ne bi bil nihče od župnijske cerkve oddaljen več kot eno uro. Nove župnije ali vsaj ekspoziture (lokalije) pa so se ustanovljale tudi tam, kjer so ljudje morali do župnijske cerkve skozi druge župnije, čez visoke hribe, prek velikih rek ali tam, kjer pozimi ovirajo dostop slabe poti ali visok sneg.

Poleg tega je k ustanovitvi župnije prispeval tudi Luka Rant, župnik iz Žirov, ki je leta 1775 naredil oporoko, s katero je namenil 4.000 goldinarjev za nadarbino pri cerkvi sv. Lenarta.²⁹

Kot župnija se Sveti Lenart prvič omenja v letopisu leta 1876. S tem letom se tudi v matičnih knjigah (krstna, poročna in mrliška) začne omenjati župnija. Problem pa nastane, ker novejši letopisi preimenovalje postavljajo v leto 1862.³⁰ Pri teh dveh virih (letopisi in matične knjige) pa je treba biti previden, ker so v njih tudi mnoge pomanjkljivosti, napake, netočnosti in nepopolnosti. Res je, da to niso uradni

dokumenti, zato po njih ne moremo ugotoviti, kdaj je prišlo do uradnega preimenovanja, župnijska kronika pa o tem ne poroča ničesar. Tudi v arhivu ni o tem nobenega dokumenta.

V II. knjigi Kronike selške župnije pa najdemo zapisane odcepitve delov selške župnije v prid novoustanovljene jožefinske župnije pri Svetem Lenartu. V arhivu škofijskega ordinariata je podan kratek izvleček in prevod iz leta 1794. Problem je v tem, da so danes hišne številke drugače razporejene, kot je navedeno v nadaljevanju. Nisem raziskovala, katere številke imajo danes te v nadaljevanju navedene hiše, lahko pa sklepamo po tem, katere hiše danes spadajo v določeno župnijo.

Ljubljanska kresija 23. januarja 1794 soglašala s predlogom dekana v Šmartnem pri Kranju glede odcepitve krajev iz selške župnije k lokaliji Sveti Lenart, s čimer se strinja tudi loško gospostvo, zato je 6. februarja 1794 škofijski ordinariat določil:³¹

- 1.) Od Stirpnika ostanejo hišne številke 1–14 v Selcih, Ravne, Rovt in Dragobaček (št. 15–42) pa pridejo k Svetemu Lenartu.
- 2.) K Svetemu Lenartu se priključi tudi Zgornja Luša

z vsemi 14 številkami; od Sv. Miklavža (Martinj Vrh) pa 16 hiš, in sicer 4–15, 19–21 in 23. Domačije 1–3, 15–18 in 22 ostanejo v selški župniji.

- 3.) Ojstri Vrh ostane v selški župniji, od Zgornje Golice se lokaliji Sveti Lenart priključijo hiše 1–3.
- 4.) Od Spodnje Luše gredo hiše 6–13 in 17–21 k Svetemu Lenartu, v Selcih pa ostanejo hiše 1–5 in 14–16.

Župnik Janez Kepec leta 1919 o primernejši župnijski ureditvi v Selški dolini

Kot nekakšen povzetek vsega, kar obstaja danes, in razmer, kakršne so vladale v prvih desetletjih tega stoletja, navajam besede župnika Janeza Kepca iz Selc na konferenci Sodalitatis 3. julija 1919 iz njegovega predavanja o zgodovini Selške doline in ureditvi župnij v dolini:³²

"Prav niso urejene cerkvene razmere v dolini; selški farani hodijo v mnogo cerkva k nedeljskemu opravilu. Veliko v Železnike, saj bi Martinjvrharji, Ojstrani in Smolevčani morali hoditi mimo železniške cerkve v farno cerkev, to pa je v zimskem času prehuda pot, poleti so pa med tednom utrujeni; veliko Podlončanov, Prtovčanov, Češnjičanov in Rudnčanov ima cerkvene sedeže v Železnikih, kamor jim je bliže, v Selcih pa bi morali stati. Nekateri Martinjvrharji hodijo na Zali log, nekaj Rudnčanov pa v Dražgoše, posebno mlajši, ki so navajeni, ker so hodili gori v šolo. Jamnik gre v Kropo, Rovte v Ovsiše, Njivca nekaj v Ovsiše (sem gre tudi vsa Podblica in Nemilje), nekaj pa v Besnico. Kak Ševljan gre v Bukovščico, Praprotno in Sveti Tomaž gre v Loko h kapucinom in po drugih cerkvah v Škofji Loki, Ojstrani pa gredo precej tudi k Svetemu Lenartu.

Tako je okrog 100 hiš v selški fari, iz katerih celo leto ne pride noben človek k farni cerkvi, razen zaradi krsta, obhajila ali pogreba, pa morda 1. novembra popoldne in na sv. Petra dan.

Ne smemo jim zameriti pri farni cerkvi; gospodje pri drugih farah naj jim postrežejo, saj glavno je, da zadoste svoji verski dolžnosti. Gotovo bi imel

rad vsak duhovnik svoje ovce pred seboj; v tujih cerkvah se pa kaj rado zgodi, da tujci duhovnikovo pohvalo obrnejo tudi nase, če pa jih graja, obrnejo le na dotične farane.

Zakaj je tako razdeljeno, nam kaže zgodovina selške doline. Prvotno je bila za vso dolino ena sama fara v Selcih – Selška dolina – selška fara. Polagoma so se začela stran trgati posamezna področja, brez ozira na to, kakšna bo ostala selška fara, "kakor gospodinja, ki bob dela".

Leta 1622 je začenjala železniška fara, potem pa so šle druga za drugo.

Pri tem je ostalo do danes, razen tega, da so Zatrekve, ki so jih prvotno dali v Bukovščico, prišle nazaj pod Selca, podobno pa tudi Stirpnik iz Svetega Lenarta v Selca. Spomin na prejšnje področje je ostala vas Pozirno, ki spada v faro Bukovščica, biro pa daje mežnarju pri Svetem Mohorju in jim tam zvoni mrličem, v Ševljah pa dajo mežnarju v Bukovščico.

Martinj vrha je veliko v faro k Svetemu Lenartu, podružnico imajo pa pri Svetem Miklavžu, v selški fari.

Kako naj bi se preuredilo?

Primerna fara bi bila na Bukovici, ta bi obsegala vasi, iz katerih otroci hodijo na Bukovico v šolo (Bukovica, področje Svetega Tomaža, Ševlje, morda Stirpnik). Vsega skupaj okrog 118 hiš, to je 600 ljudi. V fari bi bila dvorazredna šola in ena podružnica.

Seveda bo težko to izvesti, narediti novo župnišče in preurediti cerkev; posebna težava pa je tudi v tem, ker je ljudi v tem kraju tako težko dobiti za skupno delo. Škoda k temu je, da je Bukovščica fara, ta bi bila lahko podružnica in bi skupna fara štel okrog 1000 duš. Seveda, kdo bi mogel vzeti jim faro in jo prenesti drugam. Še večje važnosti bi bilo, da bi vasi okrog Železnikov šle tja v faro. Martinj vrh, Ojstri vrh, Smoleva, Podlonk, Prtovč, Češnjica in Rudno, za vse te vasi bi bilo naravno, da bi bile v faro v Železnike. Vse te vasi skupaj štejejo okrog 800 ljudi.

V Železnikih bi bila tako 2 duhovnika, podružnica na Prtovču in šola v Podlonku. Če hočejo, naj potem naredi nameravano šolo med Železniki in Češnjico.

Cerkev v Železnikih je dovolj velika, kaplanija pa je narejena.

Ovira je pri ljudeh – večna nasprotja med Železnikarji in okolico. To vidimo vedno v zgodovini, Železnikarji so bili kovači, okolica kmetje, med njimi pa večni prepiri.

Gozdovi, lazi, oglje so bili predmet tožb. Železniki so imeli zaslombo v cesarskih uradih, kmete pa so ščitili brižinski škofje in njihovi uradniki v Loki.

Še pred 60 leti, ko je okolica hodila v Železnike v šolo, so se železniški otroci postavljali, da so "cesarski", okoličani pa "škofovski". Dokler so fužine dobro šle, so kovači v Železnikih imetno živeli, kmetje veliko slabše in so morali več trpeti. Takrat so jih kmetje iz okolice po strani gledali, ponosne kovače.

Kovačije pa so prenehale, začel se je žalosten čas za Železnike, 4 mogotci, Globočniki, Plavci, ... so skoraj vse spravili podse, drugi so postali berači. Drugega dela niso bili navajeni, večina se ga tudi ni hotela lotiti, stradali so in prosili po okolici vsem v nadlego, prejšnji ponos je še ostal, zato pravijo Železnikarji okoličanom "kmetovski prebasanci", okoličani pa Železnikarjem "gosposki berači".

Ko sem leta 1918 hodil po Martinj vrhu in govoril o tem, da bi bili v Železnike v faro, so bile kmetске ženske zelo hude in so pravile "me se moramo ma-trati za žive in mrtve, ko pa pridemo v Železnike, jih vidimo, kako postopajo brez dela, gosposko napravljene. Že sedaj so zmerom Železnikarce pri nas, če bomo pa v faro skupaj, bodo pa rekli: le dajte nam, saj ste naši".

Morda se to nasprotje s časom omili, ko se razme-re spremene."

Leta 1809 so že delali na tem, da bi vasi Martinj Vrh, Ojstri Vrh in Smoleva šle v Železnike v faro.³³

Po vsem tem vidimo, da so župnikova predvidevanja šla v smeri njegovega načrtovanja. Govor o župniji na Bukovici sem zasledila le tu; morda tudi zato ni nikoli prišlo do uresničitve.

Da pa so se prepiri res vlekli v nedogled, je kriva tudi gosposka, ki je naselila podložnike, da so delali rovte in laze. Leta 1553 pa je izšla nova rudarska na-redba Ferdinanda I., ki je gosposki omejila lastnin-

ske pravice, temu pa je sledila njihova jeza. Fužinarji so se opirali na rudarsko naredbo – tako se je začel dolg boj za gozdove, ki je bil vedno hujši. Prepiri pa so se vlekli skozi stoletja.

Za ponazoritev navajam nekaj primerov, ki so za-pisani v kroniki; tako lahko sklepamo, da so gotovo kar močno odmevali. Leta 1743 so bili kmetje iz Mar-tinj Vrh (Tušek, Sušnik, Pintar) zaradi izsekavanja in požiganja gozda obsojeni od višjega rudarskega sodnika, pritožili pa so se cesarju. Leta 1752 je bil proces Jakoba Vrhunca proti soseski Prtovč zaradi porušnja kopišča v gozdu "Plenšak pod verhami". Tudi ta proces je imel svoje zaključke pri cesarju.³⁴

Selška dolina se mora zahvaliti brižinskim ško-fom, da ima svobodne kmete in kočarje. Freisinški so se namreč potegovali zanje, ko so Železnikarji hoteli vse dobiti podse.³⁵ Ko bi bili imeli vse skupaj, bi se najbrž vsem tako godilo, kakor se je Železni-karjem. Opustošili bi dolino, kapitalisti pa bi ljudi pustili v revščini, sami pa šli, kjer jim več nese.

Župnijska cerkev

Kdaj je v Selcih stala prva cerkev, ni znano, vendar je prva cerkev, ki je stala na mestu sedanje župnijske cerkve, morala stati že zelo zgodaj, saj An-drejka trdi, da je bil po najnovejših zgodovinskih iz-sledkih v Selcih ustanovljen samostojen vikariat že leta 1296, vira za to trditev pa v svojem spisu ne na-vaja. Stalno se omenja vikariat od leta 1335, zato je morala cerkev stati že precej pred tem. Šilasti oboki v pritličju zvonika ob vhodu v cerkev kažejo, da je bila prvotna stavba gotska.

Župnijska kronika poroča, da je cerkev z vasjo vred večkrat pogorela. Prvič jo je požar uničil, ko-likor je znano, leta 1668, in potem še leta 1738, 10. marca 1809 in zadnjič 18. februarja 1849.

Župnijska cerkev stoji na Žaršniku, na spodnjem odrastku 735 metrov visoke Goverovne (Goveje ravni). Žaršnik, ki je nekoliko dvignjen nad samo vas, so verjetno izbrali zato, da bi cerkve ob pogo-stih poplavalh ne dosegla voda. Sora je bila včasih

mного večja in je tekla po sredini selškega polja. Če dobro pogledamo, se še vidi, kje je bila rečna struga. Stoletni napori Selčanov so odmaknili Soro v sedanjostrugo pod Zavrnikom in Babnikom.³⁶

Morda pa so bili za cerkveno stavbišče odločilni tudi sledovi predzgodovinske naselitve na Žaršniku. Staro izročilo pove, da so v prastarih časih tu stali plavži, v katerih se je talila železova ruda. Župnik Jožef Gogala, ki o tem v posebnem spisu (*Beybrage zur Topographie und Pfarrgeschichte von Selzach* z dne 1. avgusta 1821; ljubljanski škofijski arhiv, fascikel Selca) poroča ljubljanski škofiji, doda, da so se nad cerkvijo v resnici našli ostanki žlindre.³⁷

Cerkev, ki je leta 1738 pogorela, je bila najbrž zidana v srednjeveškem gotskem slogu z ravnim stropom; nemara so bili gotski tudi oltarji, še danes pa je viden, kot je bilo že omenjeno, gotski spodnji del zvonika.

Sedanjo baročno cerkev je sezidal tedanji župnik Luka Pušar, takrat že 22. leto župnik v Selcih. Prejšnjo cerkev je razširil in obokal v baročnem slogu ter tako notranjščino zavaroval pred nadaljnjimi požari. Dela so se pričela precej pozno, ker je bilo po požaru nujneje pozidati vas. Razumljivo je, da se je ob vizitaciji goriškega nadškofa 2. septembra 1752 cerkev še vedno popravljala, da pa je bil takrat veliki oltar že prenovljen. Dograjena je bila leta 1767. Istega leta jo je posvetil goriški nadškof Karel Mihael Attems, skupaj z velikim oltarjem. Takrat je dobil tudi novi zvonik svojo baročno streho namesto prejšnje gotske. Veliki oltar je bil napravljen v letih 1751–52, leta 1923 so ga prenovili in takrat je izgubil svoj zunanji blišč. Cerkev je nato še dvakrat pogorela, a ob vseh teh nesrečah so oltarji ostali nepoškodovani.³⁸

Mojster stavbenik, ki je cerkev gradil, ni znan, v kroniki tudi ni omenjen, verjetno pa je bil iz Furlanije.

Današnja cerkev ima v tlorisu obliko križa z ožjim, sorazmerno dolgim prezbitერიem in precej širšo, sorazmerno kratko ladjo, ki se konča z gladko, navpično steno, ob kateri se nahaja pevski kor. Dolga je 23,5 m (ladja 16,5 m in prezbitერიj 7 m), brez stranskih kapel je široka 9,8 m, visoka pa 11 m. Na

pročelju cerkve stoji zvonik.

Leta 1974 so vzdolž cerkvene ladje na severni strani dozidali kapelo (prizidek); prvotno je bila namenjena za verouk, sestanke in tečaje, ker župnija ni imela primerne prostora za župnijsko delo. Zraven so naredili manjši prostor v treh etažah ter okroglo stopnišče, po katerem se pride na kor in v zvonik, istočasno pa tudi v vse tri etaže shranjevalnega prostora. Kapela je z dvema prebojema (zadaj pod korom in spredaj pri Marijini kapeli) povezana z glavnim cerkvenim prostorom in je dejansko del cerkve. Škoda pa je, da se iz večjega dela prostora ne vidi na oltar. Predstavlja bližnjico s kora k oltarju. Prej se je namreč na kor šlo zunaj cerkve na isti, severni strani po stopnicah, ki so bile obzidane. Pevci so k obhajilu hodili po stopnicah v zakristijo.

Prizidek so takrat zgradili v sodobnem slogu, upoštevajoč navodila spomeniške službe; projektiral ga je dipl. inž. Janez Bahar iz Ljubljane. Izdelalo ga je gradbeno podjetje Tehnik iz Škofje Loke, opremil pa mizar Janez Čenčič iz Selc. Kapelo je 21. septembra 1975 blagoslovil pomožni škof dr. Stanislav Lenič. Poimenovali so jo Kapela sv. Križa, ker so spredaj namestili misijonski križ, ki je bil prej ob oltarju sv. Štefana zraven krstilnika. Križ v naravni velikosti je izdelal Jože Grošel. V kapeli so na obeh straneh sten na kovinske nosilce obesili 14 postaj križevega pota. Slike na platnu so delo Leopolda Lajerja, blagoslovljene leta 1884.³⁹ Do takrat je bil križev pot nameščen po stenah cerkve. Ko se je v začetku devetdesetih let 20. stoletja kapela začela preurejati, je restavratorska dela križevega pota prevzela Jelka Perko iz Cerknice. Okvirji in podokvirji so bili čisto prepereli in črvi. Prav tako tudi okrasje, manjkalo je nekaj fragmentov in luščila se je pozlata. Potem je križev pot zopet dobil svoje prejšnje mesto v cerkvi. Prvotni smrekov daritveni oltar za kapelo je naredil Janez Čenčič kot provizorij za župnijsko cerkev ob uvedbi prenovljenega mašnega obreda po smernicah II. vatikanskega koncila.

Ostrešje župnijske cerkve je najverjetneje iz obnove po zadnjem požaru leta 1849. Večji del strehe ima urejene žlebove, vsa okna pa imajo izdelane križe.

Cerkev ima tri lesene baročne oltarje. Postavljeni so bili v letih 1740–1770. Izdelovalec ni znan. Veliki oltar je posvečen sv. Petru, zavetniku župnije, stranski oltar na desni sv. Martinu, škofu, na levi pa sv. Štefanu.

Do leta 1890 sta imeli podobne baročne oltarje tudi obe stranski kapeli, verjetno pa je oltar na levi uničila močna vlaga, zato so se odločili za nove oltarje v nekakšnem renesančnem slogu, ki jih je izdelal domači mojster, Selčan Jožef Grošelj. V desni kapeli je postavil oltar sv. Jožefa, v levi pa oltar Matere Božje. Po sedanjih ocenah je z zamenjavo oltarjev cerkev izgubila polnost baročne harmonije. Nova oltarja sta bila izdelana v tehniki "štukalustra", ki ima za podlago zidno opeko in les.

Leta 1923 so na obeh stranskih oltarjih zlato zamenjali z barvo in s tem osiromašili baročni sij oltarjev. Leta 1960 pa je restavrator Hinko Podkrižnik iz Šentjurja pri Celju prve tri baročne oltarje zopet pozlatil. Pozlačene površine pa verjetno zaradi slabega materiala na več mestih pokajo in odpadajo.

Med generalno prenovo cerkve v letu 1974/75, ko je bila izvedena drenaža po celotni površini cerkve ter hidroizolacija in izravnava za eno stopnico višjega nivoja obeh kapel z nivojem cerkve, so bili odstranjeni podiji in oltarne mize vseh stranskih oltarjev. Od baročnih stranskih oltarjev so odstranili tudi iz kamna zidane podstavke, po katerih se je močno dvigala vlaga.

Tudi oltar sv. Jožefa je bil zaradi dolgoletnega postavljanja Božjega groba ob njem zelo okrušen. Ludvik Krulc iz Ljubljane je napravil novo podnožje v "štukalustri" in nastavek v celoti obnovil.

Ko so obnavljali tla, so pod kapelo sv. Jožefa odkrili grobnico, v kateri je bilo še pet lesenih krst. Da se prenovitvena dela ne bila preveč zavlekla in delo zaustavilo, so odkritje zamolčali in dohod v grobnico zazidali; danes dostop vanjo ni mogoč, grobnica sama pa je tudi precej zasuta, saj so vanjo odlagali odvečni material.⁴⁰ Morda je bila nekoč ta grobnica zunaj cerkve, ko je bila cerkev, preden so jo požari večkrat uničili, še manjša in je bilo okrog nje še pokopališče.

Veliki oltar je lesen in stoji na zidanem podstavku. V tronu ima v naravni velikosti leseni kip sv. Petra, ki sedi na papeškem prestolu. Desnico ima dvignjeno naprej s stegnjenimi tremi prsti, v levici pa drži palico. Za glavo ima rozeto: žarke in krog pozlačениh oblakov. V sredini je simbol Božje vsevednosti, trikotnik z očesom. Kip spodaj obdajata dva klečeča angela; angel na naši desni ima v rokah tiaro, na levi pa ključ. Na desni strani oltarja je v naravni velikosti kip sv. Jerneja, ki drži v roki nož, na zunanji desni strani pa je kip sv. Izidorja, ki je poznejšega izvora. Na levi je kip sv. Pavla z mečem in knjigo v roki, na skrajni levi pa je kip sv. Notburge.

Nad Petrovim tronom je v sredini Marijino kronanje – Marijo obdaja Sveta Trojica. Na desni strani v isti višini je kip sv. Barbare, na levi pa sv. Katarine. Po oltarnih simeh je več angelov.

Spodaj v sredini je lesen tabernakelj s kovinskimi, pozlačenimi vratci. Obdaja ga baldahin s stebrički in polkrožno kupolo. Na desni in levi sta dva angela adoratorja. Nista pozlačena, ostala sta v svetlo sivkasti barvi.

V veliki oltar se da vložiti tudi slike, in sicer ima župnija tri slike na platnu: najbolj znamenita je slika Mateja Langusa, ki prikazuje, kako Kristus izroča klečečemu Petru vrhovno oblast. Druga slika, Marija z Jezusom v naročju, delo Selčana Antona Demšarja (Zgornji Ilč), pa je natančna kopija Jelovškove Marije. Slika Marije Brezmadežne pa je delo samoukinje, ljudske umetnice Kristine Potočnik, rojene Vidmar, z Bukovice.

Na oltarni sliki sv. Štefana, ki je delo slikarja Leopolda Lajerja, je upodobljeno Štefanovo kamenjanje. Slika je podobna Krems-Schmidovi sliki sv. Štefana v Velesovem. Na tem oltarju je na levi še kip sv. Andreja, na desni pa sv. Janeza Evangelista. V medaljonu zgoraj, v pokončni, elipsasti obliki, je Lajerjeva slika sv. Treh kraljev.

Tudi slika sv. Martina v desnem oltarju je Lajerjevo delo; v medaljonu tega oltarja je prav tako njegova slika, in sicer slika Janeza Krstnika. Na levi strani slike je leseni kip sv. Boštjana, na desni pa sv. Roka. Ob prenavljanju je bil celotni oltarni nastavek

pomaknjen bolj proti prižnici, zato za kip tu ni več prostora. Kip se nahaja v cerkveni shrambi.

Oltar sv. Jožefa ima sedem mavčnih kipov, ki so delo Jožeta Grošlja. Osrednji je sv. Jožef, ki ima na desni sv. Jakoba in sv. Metoda, na levi pa sta sv. Matej in sv. Ciril. Čisto zgoraj je slika Marije z Jezusom s podpisom Bradaška in letnico 1890.

Oltar lurske Matere Božje na levi strani pa je bil zaradi močne vlage zlasti v spodnjem delu popolnoma dotrajan. Na predlog statikov je bil v času župnika Lamovška porušen, oltarni kipi pa nameščeni na konzole, vdelane v steno.

Bil je popolnoma enak oltarju sv. Jožefa. Danes je kip Marije Lurske nameščen v nišo stene. Ostali kipi na marmornatih konzolah pa so: tik pod Marijo sv. Joahim in sv. Ana, na skrajni desni sv. Lucija, na desni pa Marija Magdalena. Spodaj sta simetrično nameščeni dve polici s stebrički nekdanje obhajilne mize. Na njih sta kipa, ki sta bila prej zgoraj, desno je sv. Francišek Asiški, levo pa Janez Nepomuk. Med mizi, na sredino stene, pa je danes postavljen krstni kamen. Vse kipe Marijinega oltarja in zgornja dva Jožefovega oltarja je prenovil pleskar Jaklič iz Šmartina pri Kranju.

Daritveni oltar je iz sivega kraškega marmorja, sestavljen je iz treh kosov. 6. julija 1975, na 14. navadno nedeljo, ga je posvetil v čast apostolu Petru nadškof dr. Jožef Pogačnik in vanj vzdal relikvije sv. mučencev Celestina in Viktorja.

Najstarejši predmet cerkve je krstni kamen. Zapiski omenjajo, da ga je leta 1604 blagoslovil škof Tomaž Hren.⁴¹ Je iz kamnitega gotskega podstavka. Spodaj je pravilni oktagon, zgornji del pa preide v krog. Nastavek je okrogel in lesen; kupolasto dodatno okrasje preide v kroglo, ki predstavlja svet; na krogli je golob. Na zunanjih stenah je reliefno prikazan izgon iz raja in Jezusov krst. Leta 1975 je bil kamniti in leseni del krstilnika v celoti restavriran. Pri tem se je pokazalo, da je kamniti del iz dveh delov. V njem so včasih hranili krstni pribor. Preden so krstni kamen prestavili na zgoraj omenjeno mesto, je stal pod misijonskim križem, pri oltarju sv. Štefana. Včasih, ko so otroke h krstu prinesli takoj po

rojstvu, so jih krščevali pri krstnem kamnu.⁴²

Kip sv. Lovrenca iz mavca so po postavitvi oltarja sv. Jožefa prestavili v prezbitერიj, v nišo nad zakristijskimi vrati.

Slika Svete družine v Jožefovi kapeli nad spovednico je delo Kroparja Petra Žmitka.

V cerkvi ni več slike sv. Antona. Visela je na steni med prižnico in spovednico na moški strani. Pod to sliko je bil klečalnik; kmetje so se priljubljenemu svetniku hodili priporočati za živino in ob raznih izgubah. Zraven je bila tudi reža za darove. Ljudje vedo povedati, da je župnik Kržišnik večkrat rekel, da mu sv. Anton da za luč. Z darovi je namreč poravnal stroške za elektriko.⁴³

V cerkvi so bile žalostne razmere s cerkvenimi sedeži. To so ljudje ugotovili že leta 1925, ko je problem nastal zato, ker so bili sedeži prodani v popolno last že pred davnim časom. Stvar je bila po sinodi poostrena, zato je bilo nemalo vrišč. Možje so to sprejeli z veseljem, ženske so v začetku godrnjale, nato pa so se polagoma vdale. Župnik je namreč povzel določila z II. in III. ljubljanske sinode in izvzel naslednje posebnosti:

- a) Klopi morejo imeti le župljani selške župnije.
- b) Klopi so hišne, prepuščene hišam v stalno uporabo. Najbolje je, da je sedež vpisan na gospodarja, lahko pa tudi na kakšnega drugega družinskega člana, ki je stalno doma. Po smrti plača naslednik prepis, znesek določi cerkveno predstojništvo.
- c) Vsaka hiša ima največ en moški in en ženski sedež, kjer pa je v rabi več sedežev pri hiši, se za zdaj pustijo. Smejo pa se prepisati na drugo hišo, če nimajo tam še nobenega ženskega ali moškega sedeža.
- d) Sedeži gostačev po njihovi smrti pripadejo cerkvi.
- e) Ako se hiša proda, pripadejo sedeži cerkvi.
- f) Prepovedano je vsako kupčevanje ali barantanje s sedeži. Kdor s sedežem kupčuje, izgubi vsako pravico do njega in sedež popolnoma pripade cerkvi.
- g) Popolnoma cerkveni sedeži se oddajajo na javni dražbi osebi za nedoločen čas.

Župnik si je prizadeval, da bi se sinodalni red izvajal.⁴⁴ Letnina za sedeže pa je bila 10 din. Ljudje še danes vedo povedati, kako so še po vojni med mašo stali na sredi cerkve med klopmi nekako do polovice cerkve in seveda pri stranskih oltarjih. Če je kdo v sorodstvu umrl, je bilo mogoče misliti, da boš lahko zasedel njegovo mesto, in tako pri nedeljskih mašah sedel.

Pri kanonični vizitaciji leta 1935 je zapisano, da je cerkev zadostno opremljena; le klopi iz leta 1821 so že odslužile.

Med okupacijo je zato mežnar Ravnihar mislil tudi na nove klopi, saj je pripravil že vse potrebno za nakup novih. Les zanje je bil kupljen in pripravljen, po osvoboditvi leta 1945 pa je bil porabljen za nove šolske klopi osnovne šole v Selcih, ki so bile med vojno uničene.⁴⁵ Če danes pogledamo po cerkvi, vidimo na prvi klopi letnico 1950. Ugotovimo lahko, da se je po 20 letih želja po novih klopeh v cerkvi le izpolnila.

Klop pa je bila tudi tam, kjer se danes gre v kapelo, nasproti spovednic pri Marijinem oltarju. Majhna klopca je bila za upravitelja šole tam, kjer je danes sahrarij, na desni strani v prezbiteriju, trije moški pa so sedeli, kjer so danes ministrantje, pod diaprojektorjem. Klop za tri osebe je bila tudi tam, kjer je danes mizica za darove. Učiteljice so sedele na isti strani naprej proti glavnemu oltarju. Tako so bile skupaj z otroki pred oltarjem, kajti otroci so imeli svoje mesto pred obhajilno mizo, ki je potekala po sredi prezbiterija, na širini zakristijskih vrat. V klopi pa otroci niso smeli. Podobno so učiteljice spremljale otroke pri procesijah.⁴⁶

Nove klopi iz macesnovega lesa je leta 1950 izdelal mizar Janez Čenčič iz Selc. Od prejšnjih so se razlikovale po tem, da je bil ob steni na obeh straneh prehod, in bile so širše. Tapecirane so bile pozneje, leta 1969. Na koru so jih izdelali že prej, okrog leta 1944, ko so podaljšali kor za namestitev novih orgel.

Zvonik je baročen, lepo oblikovan. Notranje zidovje kaže, da je bil grajen v več etapah. Spodnji dve tretjini zidu sta rahlo nagnjeni na zahod, najmlajši zgornji del pa so zidali navpično. Zvonik se

končuje s kovinastim jabolkom in velikim železnim križem. Leta 1933 so v začetku septembra prenovili streho na zvoniku. Zgornji del strehe, ki je bil nov 10 let pred tem, še nikoli ni bil prebarvan, spodnji del pa je bil že slab. Obenem so prebarvali še druge dele cerkve, kar je pokritega s pločevino; prezlitali so križ, zvezdo in jabolko.

Julija 1928 so se dogovorili, da v zvonik dodajo še četrti, največji zvon. Kanonik Kimovec je ugotovil, da vsi zvonovi s svojimi glasovi težijo navzgor, zato so se odločili za ton C. Vlili so ga v Šentvidu nad Ljubljano. 30. decembra so zvon pripeljali v Selca, ovitega z venci, s smrečicami in slovenskimi zastavami. Zvon so sprejeli godba, selški, bukovski in rudenski gasilci, konjeniki, domača duhovnika in mnogo ljudstva, ki so napravili špalir do stopnic, ki vodijo v cerkev. Pred lopo ga je blagoslovil dekan Matija Mrak.⁴⁷ Vendar je zvon že čez dve leti počil, zato so takoj dali uliti novega, plačali pa so samo razliko v teži, kajti novi je bil težji.

Ruda Potočnik je v Ameriškem Slovincu⁴⁸ pozval vse Slovence, naj prispevajo kakšen dinar za selške zvonove, kajti "Selčani so že silno veliko žrtvovali za kulturne, socialne in gospodarske namene, ter so veliko pripomogli za napredek in procvit selške doline". Župnik je v kroniko zapisal, da so ameriški rojaki za veliki zvon poslali lepo vsoto – 8.000 din.

V aprilu 1934 je počil stari zvon, ulit leta 1876; konec maja so ga prvič prelili, vendar neuspešno. Dokončno je bila stvar urejena šele julija 1936. Septembra 1939 je počil še tretji zvon, vendar so čakali na ugodnejše razmere. Zvon je bil prelit za božične praznike.

Do leta 1876 so bili v zvoniku trije zvonovi. Najmanjši in tretji po velikosti sta bila ulita v ljubljanski livarni leta 1922. V Šentvidu nad Ljubljano so poleg velikega zvona, ulitega leta 1929, leta 1938 izdelali tudi drugi zvon po velikosti, ki je edini preživel prvo svetovno vojno, a se je omenjenega leta razbil. V malih linah je navček.

Zvonovi so uglašeni v septakordu: H, dis, fis, a. Njihovo električno zvonjenje pa je bilo urejeno jeseni 1979.

Na dan sv. Jožefa leta 1925 je bil v cerkvi blagoslovljen nov kip v oltarju sv. Jožefa. Do takrat je bil v oltarju sv. Lovrenc; to je bil še ostanek iz časov, ko so bili Železnikarji še v selški župniji in so skrbeli za kapelo sv. Lovrenca. K temu so se zavezali še leta 1623, eno leto po ustanovitvi svoje župnije.⁴⁹ Kip je naredil domačin Josip Grošelj. Ljudje so na škofijo pisali, zakaj želijo zamenjati svetnika v oltarju. "Spomin na fužinarje je že zelo izginil, zato ga želimo zamenjati s sv. Jožefom, saj je sedaj močno razširjeno češčenje tega velikega zavetnika. Za posebnega priprošnjika ga imata tudi moška in mladeniška Marijina družba." Ker pa oltar sv. Lavrencija ni bil "altare fixum", je bila prestavitev mogoča.

Že od nekdaj pa sta naravnost "pod svetega Petra zvon", kakor so včasih rekli, spadali poleg Selc vasi Ševlje in Stirpnik.

Za veliko noč leta 1940 so imeli Selčani novo župnijsko bandero. Fantje so denar nabirali po vaseh. Od starega bandera so ostale le palice in križ, drugo je bilo vse novo; tudi slike, ki so natančna kopija slik starega bandera.

Župnik Šušteršič je novembra 1931 prosil za do-

voljenje, da bi se tudi v tukajšnjo župnijsko cerkev v celoti napeljala elektrika. Do tedaj je v cerkvi gorelo 12 žarnic, za katere je bila napeljava napravljena leta 1912. Vse to je bilo treba preurediti po tedanjih predpisih. Luč je v selški cerkvi prvič posvetila na sveti večer 1931.⁵⁰ Dotedanja mala centrala v Sevnici, last Gašperja Šturma, ki je svetila za silo in za najmanjše potrebe, je tako po 18 letih ugasnila. Leta 1975 je bila elektrifikacija obnovljena tako, da je bilo dodanih veliko reflektorskih luči, nameščenih po simsih, kjer je paralelno speljanih še več rezervnih kablov. Kranjčan Roman Seljak pa je leta 1970 v cerkvi pripravil in montiral ozvočenje.

Nad vhodom v cerkev je kor z orglami, sloneč na štirih kamnitih stebrih. Do konca 18. stoletja cerkev ni imela orgel, kar je razvidno iz vizitacijskih zapisov goriškega nadškofa leta 1780. Če jih je pozneje dobila, po nekem podatku naj bi jih Selčani imeli že prej, in sicer naj bi bile izdelane leta 1787 na Dunaju, so zgorele ob velikem požaru leta 1809.⁵¹ Prvič jih je dobila najbrž šele v času župnika Jožefa Gogala, napravili so jih leta 1825 v Ljubljani. Oktobra 1920 so jih popravili, vendar je vse bolj kazalo, da okoli

Pozdrav iz Selc leta 1950. Hrani Matej Galjot.

sto let stare orgle ne služijo več svojemu namenu.

Sedanje orgle so delo mojstra Franca Jenka iz Šentvida nad Ljubljano. Kateri opus so, mojster ni označil. Imajo dva manuala in 15 pojočih registrov, nameščene so v povečani stari baročni omari.

Orgle so zanimive zato, ker so jih napravili farani sami. Takratni župnik Franc Šušteršič je bil maja 1941 aretiran in izgnan. Tako je bila selška župnija pod nemško okupacijo brez duhovnika. Pobudnik za nakup orgel je bil cerkovnik in pismonoša Jože Ravnihar, ki je zaradi svoje službe imel večje možnosti gibanja na okupiranem ozemlju. Vodil je vso akcijo od začetka do blagoslovitve, ki jo je 16. julija 1944 opravil Anton Švelc, župnik pri Svetem Lenartu. Ljudje so denar za orgle zbirali z vsakomesečnim darovanjem, stale pa so 12.000 nemških okupacijskih mark. Drugi pobudnik in duša akcije pa je bil organist in takratni občinski tajnik Lojze Šmid. Ko so vgrajevali nove orgle, so morali podaljšati kor v smeri proti oltarju. Tla povečanega dela slonijo na podstavkih, vdelanih v okenske okvire na obeh straneh ladje. Selca so bila nemara edina župnija na Gorenjskem, katere farani so kljub sovražni okupaciji tvegali in dovršili drago cerkveno napravo.

Baročna prižnica je bila verjetno⁵² delana istočasno z baročnimi oltarji; pa tudi zadnjikrat restavrirana skupaj z njimi. Je lesena, baldahin nad njo pa prehaja v stojalo, na katerem je baročni kip angela s trobento.

Pokopališče

Številne, zlasti zdravstvene nepravilnosti starega pokopališča okrog cerkve je Jožef Gogala škofijskemu ordinariatu omenjal že 3. julija 1817 in prosil za pomoč. A trajalo je še več kot tri četrt stoletja, da je prišel Matija Erzar in dal napraviti novo pokopališče daleč stran od cerkve in vasi na zdravem, prodnatem svetu. Zgradili so ga v letih 1898–99 na tako imenovani Požaršnici, 400 metrov pod vasjo na njivah posestnikov Groblja, Podrekarja in Šmida.⁵³ Blagoslovljeno je bilo 24. septembra 1899. Obdaja

ga dva metra visok zid.

Na novem pokopališču stoji kapela sv. Križa. Ob stiku ladje in prezbiterija na zahodni strani je zakristija z vhodom iz cerkve. Kapela je bila pozidana leta 1905 v neoklasicističnem slogu po načrtu kiparja Vurnika iz Radovljice. Iznad strehe nad pročeljem se dviga zvonik, ki je bil prvotno lesen, a ometan. Ostrešje cerkve je skupaj z zvonikom pokrito s skrilom.

Kapela z oltarjem in dvema zvonovoma je bila blagoslovljena 8. oktobra 1905. Večji zvon je bil leta 1916 predelan za vojne namene, 25. junija 1922 pa je ta zvon nadomestil novega, ki ga je podaril domačin Fran Hainrihar.

Aprila 1937 so začeli popravljati zid okrog pokopališča; bil je že zelo oluščen in nujno potreben popravila. Ometali so tudi zvonik na kapeli in prebarvali okna. Zadnjikrat so zvonik obnovili leta 1970.

Pokopališka kapela ima na pročelju Vurnikov portal s Kristusom Kraljem, relief v kamnu. Na oltarju je velik križ s Križanim, desno Janez Evangelist, levo Marija; ob vznožju križa je klečeča Marija Magdalena; vse je v mavcu, skoraj v naravni velikosti. Avtor je Jože Grošelj, Magdaleno pa je izdelal njegov rejec, akademski kipar Jože Urbanija. Oltarno podnožje je hrastovo, z izrezljanimi okraski.⁵⁴

V sredini zahodnega pokopališkega obzidja je župnijsko grobišče, na katerem stoji zidana kapelica. Ob zidu na vzhodni strani je pokopana mati Janeza Ev. Kreka.

Na pokopališču je ob mrtvašnici poseben prostor za nekatoličane in samomomorilce.⁵⁵ V vizitacijskem poročilu za leto 1951 sta ta dva prostora še omenjena, za leto 1957 pa je napisano, da tega ni več. Pokopališče je bilo takrat vknjiženo na župnijsko cerkev, gospodar pa je bila KS Občine Selca.

Druge cerkvene stavbe in objekti

Ko je leta 1922 župnik pisal na škofijo, je omenil, da ima farna cerkev staro **mežnarijsko poslopje**, ki ga ne uporablja več v svoje namene. "Odkar je namreč neka dobrotnica Julijana Eržen, rojena Grilc,

umrla 29. avgusta 1919, zapustila hišo s posestvom (enonadstropna hiša, gospodarsko poslopje, njive, travnike in gozde (za 2 živini)) farni cerkvi, imata tu cerkvenik in organist svoje stanovanje in užitek. Zato je prejšnja v breme. Zdi se nam primerno, da se ta hiša proda. Izkupiček se bo porabil za popraviljanje farne cerkve. Pred vojsko se je namreč vedno govorilo, da bo ali ta cerkev povečana ali bomo delali novo. Sedaj je gotovo, da za dolgo ostane še ta cerkev."⁵⁶

Za rajno dobrotnico se je obletna maša obhajala 10 let (črna sveta maša in libera), 400 kron pa je namenila za sto maš po smrti. Mežnarija se je nato prodala Mihaelu Lebnu za 130.000 kron. Danes je to hiša Selca številka 18.

Kaplanija se je prodala leta 1952 Francu Rakovcu.⁵⁷ Stavba je stala zraven stare mežnarije v smeri proti središču vasi.

Misel na to, da bi bila v Selcih v bodoče nova cerkev, so nato opustili. Poleg drugih razlogov je bila največja ovira druga svetovna vojna.

Maja leta 1927 so prekrili južno stran strehe **podarjene Kramarjeve hiše**, ki je bila že zelo dotrajana. Plošče so bile izredno slabe, vedno je zamakalo. Zamenjane plošče so bile z Zalega Loga. V avgustu in septembru leta 1938 se je v hiši zgoraj uredilo stanovanje za organista Lojzeta in njegovo ženo učiteljico Olgo. Še prej pa so v njej stanovali Cirilovi.

V Kramarjevi hiši je bil od leta 1923 tudi poštni urad, od leta 1945 naprej pa je tu župnišče. Zanimivo je, da **staro župnišče** ni bilo v neposredni bližini župnijske cerkve, ampak kakih sto metrov nižje doli, že sredi vasi, na levem bregu Selnice. Stalo je čez cesto, nasproti kaplanije in stare mežnarije, kjer je danes pošta, pod Jakeljnovo hišo, ki pa je danes tudi ni več. Okrog župnišča je bila lepa železna ograja. Staro župnišče je bilo zgrajeno leta 1895. Ko so ga 8. septembra 1944 minirali, so bili ljudje v cerkvi. Ko je počilo, so vsi odhiteli iz cerkve pogledat, kaj je, a so se vrnili, ker so videli, da je ena eksplozija zado-stovala namenu, da porušijo župnišče.⁵⁸ Minirano župnišče se je sesedlo na kup. Ljudje so nato hodili

čistit opeko, ki so jo posodili na Podovše. Vrnili so jo, ko se je popravljala Kramarjeva hiša.⁵⁹

Po Obnovitveni zadrugi naj bi opeko dobile privatne osebe, ker je obstajala nevarnost, da jo zaseže državna oblast za zidanje šole v Železnikih.⁶⁰

Leta 1952 so po posvetu z župnikom možje predlagali, da bi zemljišče porušenega župnišča (sem je všteto tudi gospodarsko poslopje, ki je bilo na mestu današnje Kmetijske zadruge) prodali, vendar pa se župnik in tudi škofija najprej s tem nista strinjala. Po nekaj letih negotovosti je leta 1956 prišlo do kupoprodajne pogodbe, saj je država dala vedeti, da parcelo lahko na silo tudi odvzame. Tako so možje zopet predlagali, naj zemljišče le prodajo, saj so ponudili zelo ugodno ceno – morda zadnjo, najvišjo.

Tako je Kmetijska zadruga leta 1956 od Župnijske nadarbine v Selcih kupila gospodarsko poslopje in stavbno parcelo. Vse skupaj je bilo ocenjeno na 1.908.260 din, dobili pa so 1.200.000 din. Znesek so namenili za popravilo Kramarjeve hiše. Kmetijska zadruga pa je poslopje namenila za trgovski

Selca leta 1959. Hrani Matej Galjot.

lokal in napravila nekaj stanovanj; v spremenjenih gospodarskih razmerah poslopje ni več služilo svojemu namenu.⁶¹

Okrajna cesta, ki teče med Kramarjevo in Šlibarjevo hišo na levi in 5 metrov visoko cerkveno škarpo na desni, je dobila današnjo širino šele leta 1917. Prej je segala škarpa daleč v cestišče, tako da nista mogla drug mimo drugega niti dva kmečka vozova. Razširjenje je izvršila državna cestna uprava skupaj s cerkvenim predstojništvom v Selcih tako, da so staro cerkveno škarpo podrli, novo pa so, vzdano 1 meter globoko v zemljo, postavili približno za 1 meter nazaj proti cerkvi. Obenem se je klanec od Kramarjeve hiše v smeri proti Dolenji vasi znižal. Takrat so ob cerkveni škarpi izkopali ogromno človeških okostij s starega pokopališča in jih pokopali na novem.

S ceste vodi k cerkvi 22 kamnitih stopnic, leta 1918 so bile popravljene in deloma pozidane na novo. Od vrha stopnic do vhoda v cerkev so bila tla posuta s peskom, ostala okolica pa poraščena s travnato rušo, pod katero počiva še mnogo Selčanov. S tega starega pokopališča, opuščenega leta 1899, je lep razgled po Selškem polju.

V prejšnjih časih je bila cerkvena škarpa pravzaprav nezavarovana. Na zidovje so bile položene precej visoke kamnite plošče, po katerih so zlasti fantje radi posedali med službo božjo. Leta 1917 je bila škarpa obnovljena, plošče so odstranili, na njihovem mestu pa napravili mrežasto železno ograjo.⁶²

Nad vhodnimi vrati Kramarjeve hiše je letnica 1848, torej je tudi ta stavba že kar stara. V letu 1958/59 je bila popolnoma predelana. Od stare so ostale samo zunanje stene in strešno ogrodje s skrilsto kritino. Stropi in notranje pozidave so iz leta 1958. Župnišče je urejeno po vzoru štiristanovanjske hiše. Ker zemljišče, na katerem stoji župnišče, ni ravno, je župnišče na južni strani visokopritlično, zahodna polovica župnišča pa je podkletena. Nekaj časa so to hišo v šali imenovali celo "selško Alojzijevišče", kajti v njem so stanovali župnik Alojz Lamovšek, organist Lojze Šmid in poštar Lojze. 27. marca 1938 je župnik poslal na škofijo prošnjo za odobritev popravila cerkvene hiše iz dohodkov župnijske cerkve. Organist,

ki je bil obenem tudi občinski tajnik, se je namreč poročil.⁶³ Po preselitvi organista v lastno hišo so dve jugovzhodni sobi v župnišču predelali v veroučni učilnici.⁶⁴ Poleg hiše je garaža, ki je spodaj zidana in obokana, leseni zgornji del pa je namenjen za drvarnico; postavljen je bil šele po drugi svetovni vojni. Zidana osnova je verjetno stara 150 let, kakor župnišče. Prvotno je bila stavba hlev za živino.

Na Kramarjevi drvarnici so včasih igrali igre. Ko so jo v današnjem času podirali, so na njej našli kulise.⁶⁵

Na zunanjih cerkvenih stenah je vzdano nekaj nagrobnih kamnov še iz dobe, ko je bilo okrog cerkve **stara pokopališče**. Nagrobnik, ki nosi latinski napis, je dal leta 1827 postaviti Selčan Blaž Blaznik, župnik v Naklem, svojim staršem, gruntarju Gregorju in Heleni, rojeni Knefic, iz Selc številka 48. Drugega, ki je še viden, je postavila Šmidova, po domače Brcetova rodbina ustanovitelju svojega rodu v Selcih 49 in prvemu od ljudstva izvoljenemu županu. Na južni zunanji steni v smeri proti stranskim vratom pa so vzdane še tri spominske plošče; prva oživlja spomin na selškega trgovca Matevža Eržena, po domače Kramarja, ki si je sezidal hišo, ki jo je nato njegova snaha, prej omenjena Julijana Eržen, ker so vsi otroci pomrli pred njo, podarila Cerkvi. Druga nagrobna plošča iz belega marmorja je posvečena selškemu župniku Jožefu Fiku, ki je v Selcih ustanovil bratovščino Marijinega srca. Plošča iz črnega marmorja pa hrani spomin na Fikovega naslednika Antona Lubiča.⁶⁶ Desno od stranskih vrat je vzdani nagrobnik Andreju Šturmu, posestniku na Češnjici 1, in njegovemu zetu Jakobu Pintarju, gruntarju na Studenu 3 (Posečniku).

31. oktobra 1933 je župnik pisal na škofijo, da je Prosvetno društvo (po zakonu) razpuščeno in da se vrši likvidacija. Možno je menili, da bi bilo pametno od Hranilnice in posojilnice kupiti **Krekov dom**. Bali so se namreč, da bi dom s hranilnico polagoma prešel v druge roke. Župnik je škofijo prosil za nasvet ali dovoljenje.

Odgovor je vseboval dve možnosti: ali podaritev ali nakup, če ima župnija dovolj sredstev. Taksa pa

bi v obeh primerih odpadla, ker sta osebi juridični in s tem zavezani letno plačevati dopolnilno takso. Za nakup je škofija dovolila porabiti razpoložljivo cerkveno imetje.

Odbor hranilnice je menil, da bi dom kupili. 19. novembra je župnik na škofijo sporočil, da jim bo tukajšnja hranilnica dala brezobrestno posojilo, ki se bo vsako leto odpisalo tako, da bo cerkev brez posebnih stroškov.⁶⁷

Tako je novembra 1933 župnijska cerkev kupila od Hranilnice in posojilnice v Selcih Krekov dom za 40.000 din. Pravo lastništvo tega posestva je župnijska cerkev sprejela 22. novembra s potrdilom škofijskega ordinariata v Ljubljani z vsemi na njem ležečimi davki in drugimi dajatvami. Župnijska cerkev se je s tem zavezala, da bo sama nosila vse stroške, ki so nastali iz te kupčije. Cerkev so zastopali župnik Franc Šušteršič, Anton Hajnrihar in Janez Veber, Hranilnico in posojilnico pa Franc Šmid in Matija Megušar.

Že prej je cerkev uporabljala ta dom za shode marijanskih kongregacij in druge cerkvene prireditve. Za dvorano je bila cerkvi že do takrat knjižena pravica. Od nakupa pa bo to še bolj pripravno, je zapisal v kroniko župnik Franc Šušteršič.⁶⁸

Krekov dom sta po vojni uporabljala KNO Selca in ZMS Selca.⁶⁹

Podružnice

Župnija Selca obsega več podružnic, vsaka izmed njih zgovorno priča o vernosti slovenskega človeka. Cerkve so namreč postavljene na takšnih mestih, kjer so naši predniki morali trdo poprijeti za delo, da so jih zgradili. Bogastvo po vzpetinah in gričih okrog in okrog župnijske cerkve je posejano, kakor da bi jo hotelo kot mater zaščititi, hkrati pa na vse strani pokazati, da tu živijo ljudje, ki so čutili in še čutijo s Cerkvijo tudi na takšen način, saj skrbijo za te cerkve še danes. Predvsem je bilo zopet treba pokazati veliko zavzetosti in velikodušnosti po koncu druge svetovne vojne.

Lahko sklepamo, da so imele najstarejše lokacije tudi obrambnostrateške položaje in so nekako stražile oziroma zapirale dolino. Takšno vlogo so imele predvsem cerkve pri Svetem Tomažu, Svetem Križu, v Golici, verjetno pa tudi pri Svetem Mohorju.⁷⁰

Ob nadaljnjem opisu zgodovine vsake izmed podružničnih cerkva vidimo, da se je prav na tem področju – v Selški dolini – ohranil eden najlepših primerov poslikanega cerkvenega pročelja pri nas. V Selški dolini se – z umetnostnozgodovinskega vidika – vidi mešanje severnih in južnih stilnih vplivov v likovnih izdelkih (freske v 14. in 15. stoletju kažejo italijanski vpliv, severni vpliv pa se je uveljavil prav zaradi freisinške posesti). Vendar pa je bila vloga domačih stilnih tokov vedno močnejša. Pojavijo se lokalni mojstri, v cerkvah so ohranjeni številni izdelki domačih slikarskih, rezbarskih in kiparskih delavnic. Omeniti je treba Selčana Marka Peternela in Josipa Grošlja, Sorčana Janeza Pintarja, sicer pa so pomembni Janez Jurij Remb, Valentin Metzinger, Leopold Lajer, Matevž Langus, Janez Wolf, oba Janeza Gosarja ...⁷¹

Župnik Janez Kepec leta 1916 o podružnicah

Kakšno je bilo življenje na podružnicah, razberemo tudi iz govora župnika Janeza Kepca v župnijski cerkvi v Selcih julija 1916, ko govori o mašah na podružnicah ob nedeljah in žegnanjih:⁷²

Različne so bile do sedaj navade na podružnicah za nedeljske maše.

Po eno mašo so imeli v Lajšah na nedeljo po nedelji posvečenja cerkve, na Bukovici tretjo nedeljo po sv. Jakobu, na Jamniku na nedeljo po selškem žegnanju.

Po dve maši so imeli: pri Svetem Mohorju na nedeljo po sv. Mohorju in na roženvenko nedeljo; pri Svetem Križu v nedeljo po vnebohodu in drugo nedeljo po sv. Jakobu in pri Svetem Tomažu na nedeljo po godu Janeza Krstnika in drugo nedeljo po malem šmarnu.

Po tri maše so bile pri Svetem Miklavžu na nedeljo po beli nedelji, na nedeljo po sv. Petru in na nedeljo po rožnenski nedelji.

Zdi pa se primerno sedanjim razmeram, da se to preuredi, in sicer tako, da bo za vse podružnice enako; vsaka bi imela za naprej ob nedeljah samo eno mašo. Duhovniki imajo pri farni cerkvi in v prid drugih delom ob nedeljah neprimerno več dela kakor včasih, ko so se vpeljevale zgoraj navedene navade (sta tudi le dva duhovnika). Poleg tega pride na nekatere podružnice tako malo ljudi, da je komaj vredno zanje imeti ob nedeljah cerkveno opravilo. Leta 1911 je na spomladansko mašo prišlo k Svetemu Miklavžu vsega skupaj 47 ljudi.

K Svetemu Križu so šli ob žegnanju na Studenem in Češnjici iz treh vasi po trije, štirje otroci. Zakaj je torej treba, da ima vsaka vas svoje žegnanje: posebej pomladi Golica, poleti Dolenja vas in jeseni Ojstri Vrh?

Saj bi bilo lepše, da imajo vsi, ki spadajo pod eno podružnico, na eno nedeljo žegnanje in ta naj bo tudi za spomin posvečevanja dotične podružne cerkve.

Sicer pa sedaj ljudje po dolini jako malo drže na žegnanje, večinoma še "boba" ne napravijo več. Po dogovoru z ljudmi naj bi bila to nedelja, ko že spravijo novo žito, in če hočete, tudi takrat napravijo boljše kosilo (čeprav je treba v vojskinem času varčevati z živili, ne more braniti, da si enkrat malo boljše privoščite, ker ste se sami za to trudili).

Pri Svetem Križu in pri Svetem Miklavžu, kjer so bile do sedaj za razne nedelje, za druge ljudi svete maše, kaže, da bo najbolje izbrati popolnoma novo nedeljo, sicer bi se drugi pritoževali.

Farne cerkve imajo sedaj večinoma posvečevanja na nedeljo, zato bo za naprej isto pri nas. Po takem naj bi bil nov red takle:

- V nedeljo pred velikim šmarnom na Bukovici.
- Prvo nedeljo po velikem šmarnu pri Svetem Križu (kadar pride sv. Rok na nedeljo, na tej podružnici ni bilo maše, tako bo pa lahko).
- Drugo nedeljo po velikem šmarnu pri Svetem Miklavžu.

- Tretjo nedeljo po velikem šmarnu na Jamniku.
- Po malem šmarnu pri Svetem Tomažu.
- Pred rožnensko nedeljo pri Svetem Mohorju (do sedaj je bilo na rožnensko, vendar je takrat več opravila pri farni cerkvi in tudi več ljudi pride v farno cerkev).
- Na žegnanjsko nedeljo pri farni cerkvi.
- Po tej nedelji pa pri Sveti Jedrti.

V sklepu je rekel: Če kdo s tem ni zadovoljen, naj se oglasi do danes tedna. Samo eden iz Dolenje vasi je rekel, da naj bo pri Svetem Miklavžu na tisto nedeljo po sv. Petru, kakor je bilo do sedaj za Dolenjo vas. Pravim mu: potem pa drugim vasem ne bo všeč, ker bi bilo samo vam ustrezno. Sicer pa se ni oglašil nihče. "Bob" imajo pa lahko po starem, kjer ravno hočejo.

P. S. Na Prtovču je bilo cerkveno opravilo na rožnensko nedeljo. Vedno ga je opravljal dr. Krek iz lastnega nagiba. Selški gospodje niso nikdar prevzele te obveznosti. Ko je leta 1919 tam postala podružnica, so hoteli, naj bo na to nedeljo opravilo, kakor jo ima vsaka podružnica na eno nedeljo. Odgovoril sem jim, da se opravlja spomin posvečenja te cerkve na binkoštni torek, ker je še popolnoma ostalo v spominu, da je bila posvečena na ta dan, zato ostane binkoštni torek.

Preden si ogledamo vsako podružnico posebej, pogledimo njihovo splošno stanje po vojni.

Da so jo poleg porušenega župnišča in kaplanije najbolj čutile ravno podružnice, je razvidno iz imovinskega stanja selške župnije leta 1948:⁷³

- Sveti Križ: cerkev porušena do temeljev, zvonovi in notranja oprema so bili rešeni.
- Sveti Mohor: tudi s to podružnico se je zgodilo ravno tako; tudi mežnarija in hlev sta pogorela do tal.
- Sveti Tomaž: cerkev je bila minirana in hudo poškodovana.
- Sveti Miklavž: streha je zgorela, cerkev pa je bila močno poškodovana od mine; tudi pri tej podružnici so opremo rešili.
- Sveti Primož: cerkev je bila popolnoma izropana, vendar pa nepoškodovana.
- Sveta Jedrt: cerkev je bila do temeljev porušena,

notranja oprava rešena, oba zvonova pa razbita.

- Cerkev sv. Florijana na Bukovici je bila nepoškodovana.

Vse področje podružnic je minirala narodnoosvobodilna vojska; rekli so, da iz strateških razlogov, češ da se ne bodo v njih utaborili Nemci in domobranci. Pa te nevarnosti ni bilo, saj razen pri Svetem Križu niso nikjer poskušali napraviti postojanke. Človek se ne more znebiti vtisa, da so to počenjali ljudje brez odgovornosti iz objestnosti in hudobije.⁷⁴

Sveti Florijan na Bukovici

Cerkev ima na zahodni, pročelni strani zvonik. Skozi njegovo pritličje je vhod. Na severni strani je prizidana zakristija. V cerkvi so fragmenti fresk iz različnih obdobij, prav tako pa tudi zunaj na južni strani zvonika, iz gotskega časa;⁷⁵ tam so tudi glagolski napisi. Začetke cerkve je treba iskati v 16. stoletju. V apsi so zazidana gotska okna. Prvotno je bil strop lesen, raven, poslikan. Cerkev kaže sledove večkratne predelave. Sedaj daje baročni vtis. Po stenah so upodobljeni križi, zaslediti je bilo mogoče tudi oljne madeže, iz česar je možno sklepati, da je bila cerkev posvečena. Cerkev in stožčasti zvonik sta pokrita s skrilom. Leta 1974 so bili nameščeni novi železni okenski okvirji z dvojnimi steklom in železnimi križi.

Cerkev ima tri oltarje. Glavni oltar, ki je lesen, je posvečen sv. Florijanu. Kip sv. Florijana, tudi lesen, ima ob sebi še dva kipa škofov, na levi sv. Urha in na desni sv. Volbenka. Zgoraj je sv. Janez Nepomuk in dva angela v dolgih oblačilih. V sredini spodaj je lesen tabernakelj in lesen oltarni križ. V prezbitteriju je včasih visel križ za procesije s korpusom. Za glavni oltar je narisana tudi slika sv. Florijana.

Stranska oltarja sta lepo baročno delo. Desni, oltar sv. Valentina, ima ob sebi tudi lepa baročna kipa sv. Miklavža in sv. Martina, škofa. Zgoraj je medaljon v obliki pokončne elipse, slika na platnu prikazuje malo oblečenega človeka, ki sedi pred čebeljakom

(morda je to sv. Ambrož, zavetnik čebelarjev).

Na levi strani cerkve je oltar sv. Elizabete. Na oltarju sta še kipa sv. Apolonije in sv. Barbare. Medaljon na levi strani pa prikazuje spokornico Marijo Magdaleno. Podnožje oltarjev prekrivata tabli s stropno ornamentiko, katere vzorec je bil najden na podstrešju. V cerkvi je precej fresk – fragmentov; v ladji so iz 16. stoletja, v prezbitteriju pa iz 17. stoletja.

Oba stranska oltarja sta imela tudi mizo; vsaka cerkev je imela pred koncilom tudi obhajilno mizo, tako je bilo tudi na Bukovici. Pred njo je bila nekoliko dvignjena stopnica; pred obhajilom se je po mizi vedno razgrnil prt.

Leta 1974 so se v cerkvi vršila obnovitvena dela: položen je bil nov opečni tlak in pod njim hidroizolacija, vzdana so bila nova okna. Sprednje levo okno v ladji je dobilo barvna stekla z motivom Svetih treh kraljev. Stene ladje so bile tega leta obložene z macesnovo lambrijo. Nameščene pa so bile tudi nove klopi.

Na zidani korski ograji je bilo nekdaj nameščenih 14 postaj križevega pota, ki pa so ga prestavili na obe strani sten v ladji. Baročni kip angela s trobento in tablami zapovedi, ki je sedaj v vrhu glavnega oltarja, je bil nekaj časa na koru, še pred tem pa je bil do odstranitve prižnice (leta 1974) na njenem baldahinu. Prižnica je bila na desni strani; predstavljala je motive treh nadnaravnih kreposti: vere, upanja in ljubezni. Stopnice nanjo so vodile iz prezbitterija.

Na zadnji steni kora pa je bila do nedavnega slika nekdanjega bandera sv. Florijana na eni strani in sv. Valentina in sv. Elizabete na drugi strani. Leta 1999 so sliko restavrirali, sestram v Mali Loki pa dali sešiti novo bandero. Prvič je bilo bandero spet uporabljeno za velikonočno procesijo leta 2000.

V 30 metrov visokem zvoniku so trije bronasti zvonovi: najmanjši tehta 150 kg, ostala dva pa sta večja, ulita leta 1922.

Ob cesti je v obzidju cerkve kapelica, v kateri je bil včasih kip sv. Florijana, bolj umetniški od tistega v oltarju. Kip je bil zaklenjen z železno mrežo. Zaradi popravil in varnosti je kapelica sedaj prazna, kip pa v zakristiji.

Pod oltarno občestvo sv. Florijana spada samo vas Bukovica.

"Posestniki soseske sv. Florijana na Bukovici in iz okolice že dolgo žele, da bi imeli ob nedeljah in praznikih službo božjo. Dogovorili so se s patri kapucini v Škofji Loki, ki so jim obljubili, da sedaj, ko bo več patrov lahko prevzamejo. Za voznika, hrano in sploh materialno bodo skrbeli sami posestniki. Govoril sem s predstojništvom, zaenkrat so se zavezali za eno leto. Službo božjo bi imeli sicer ob deseti uri, vsak mesec eno nedeljo pa zjutraj, da verniki lahko opravijo spoved. Za vzrok navajajo oddaljenost, iz Praprotna in Svetega Tomaža so že sedaj hodili h kapucinom, kajti bližje jim je. Pravijo pa, da bo ustrezno tudi otrokom in starejšim,"⁷⁶ je pisal župnik na škofijo in tako izrazil željo svojih faranov. Na Bukovici je redna nedeljska sveta maša od leta 1922. Patra so hodili v Škofjo Loko iskat s konjem, nazadnje pa je že sam prihajal z avtobusom. S hrano so mu postregli pri Kislu, vendar so se izmenjavali, vedno je prinesel hrano kdo drug. Če je bilo treba, je pri Kislu tudi prespal.

Leta 1922 se je na Bukovici posledično začelo redno cerkveno petje, prvič so peli na veliko noč tega leta. Najprej je zbor vodil selški organist Andrej Štempihar.⁷⁷ Zapisano je, da je bil hitre jeze. Če ga je kakšna stvar razburila, je zaprl harmonij in šel domov. A že drugi dan je lahko prišel, sklical ljudi in so zopet imeli vajo. Harmonija je učil tudi Jožeta Bernika (po domače Jurčka), tako je igral tudi on. Po vojni pa se je s cerkvenim in zborovskim petjem začel ukvarjati Franc Potočnik, Šinkarjev ata.

Da so dobili denar za harmonij, so na Šinkarjevem skednju igrali igre; najprej jih je učil organist Štempihar, nato pa bukovški učitelj Fink. Poleg iger so enkrat priredili tudi srečelov. Igrati in peti so ljudje prihajali tudi iz Dolenje vasi. Iz tega razširjenega pevskega zbora so pozneje nastali Fantje s Praprotna, vendar pa so prvi denar, dobljen od iger, porabili za nakup kulis. Prve vaje so imeli pri Klemenu, harmonij pa so za vsako vajo h Klemenu prinesli iz cerkve.

Leta 1929 so na Bukovici dobili novo monštranco, naredil jo je Kregar v Ljubljani. Naročili pa so jo verniki sami brez vednosti župnika.

10. novembra 1930 so prosili, da bi tudi na Bukovici imeli polnočnico; stari ljudje opolnoči namreč ne morejo v Selca. Tedaj so že nekaj let imeli nedeljsko mašo, ki so jo opravljali kapucini. Na sveti dan so imeli tri maše, želeli pa so si, da bi bilo tako kakor na župniji. Za polnočnico so morali nato vsaka tri leta obnoviti prošnjo. Župnik je leta 1933 obnovil prošnjo z utemeljitvijo, da ni slišal kake nerednosti, da bi se godile. V sveti noči darovati eno ali tri maše jim je dovolila škofija na temelju pooblastila Svete kongregacije za zakramente pod pogojem ne - celebratur.

17. julija 1931 je župnik pisal na škofijo, da je na Bukovici ob nedeljah in praznikih redna sveta maša. Na semanji dan je bila do tedaj dvojna služba božja. Zjutraj je maševal pater kapucin, ob 10. uri pa kaplan; sam pa, da doma binira. Po kaplanovih izjavah je bilo pri deseti maši malo ljudi. Spraševal je, ali lahko na ta dan mašuje samo kapucin. Dobil je pritrdilni odgovor.

Za podružnico sv. Florijana sta bili značilni dve procesiji: Florijanova in Markova. 4. maja je bil včasih za to podružnico velik praznik, imenovali so ga "mali semenj". Ljudje so praznovali in ta dan niso delali. Ljudje, ki so šli za procesijo, so se zbrali pri Čotovem kozolcu (blizu odcepa za vas Ševlje) in šli po glavni cesti do cerkve, kjer je bila maša. Župnik ni nosil sv. Rešnjega Telesa, zato tudi neba ni bilo. Prišli pa so ljudje iz vseh podružnic s svojimi banderi. V procesiji se ni pelo, slovesno se je pritrkavalo in med potjo molilo; v procesiji so šli gasilci, ki so prišli tudi od drugod, med mašo pa so stali po sredi cerkve.⁷⁸ Na ta dan pa so na Bukovico s svojimi duhovniki prišli tudi farani iz Železnikov, Bukovščice in od Svetega Lenarta; tu so imeli sveto mašo. Zaobljubo sv. Florijanu za odvrnitev časnega in večnega ognja pa še danes ohranjajo svetolenarški župljani.

Markova procesija je bila prošnja procesija za dobro letino. Tudi k tej so prišli ljudje z vseh pod-

ružnic, le da tokrat niso imeli bander, ampak križe, ki jih je imela vsaka podružnica za procesije. "Prošnje procesije, ki imajo tudi nekaj spokorne vsebine, začenja križ, ki ga nosimo pred drugimi udeleženci in vmes pojemo ali molimo zlasti litanije svetnikov."⁷⁹ Vedno so se držali vrstnega reda podružnic – Bukovica je bila zadnja. Procesija se je začela v Dolenji vasi, pri kapelici na začetku vasi (pri Vrbanku), vila se je po glavni cesti, med potjo so molili.

Prošnje procesije s postom 25. aprila so prvi organizirali v Rimu, kar je Gregor Veliki še podrobneje določil. Zaradi rimskega izvora se je prošnja procesija na ta dan imenovala "litanía maior", dnevi pred vnebohodom pa "litanía minores".⁸⁰ Pokoncilska preureditev je črtala prošnji dan 25. aprila, ker je vsebina manj primerna za velikonočni čas; spokorni značaj skoraj ne pride do veljave, pač pa prošnje za blagoslov našemu delu, ne samo kmečkemu kot prej.

Ob teh dveh praznikih je bilo na Bukovici zelo živahno, saj so bile poleg vsega tu vedno tudi stojnice in kramarji, ki so bili sestavni del praznikov.⁸¹

Po vojni, ko so se razmere zaostrovale, je procesija še nekajkrat šla ob strugi reke Sore, a je počasi vse skupaj zamrlo, saj so bili na obzorju časi, ki javnemu izražanju vernosti niso bili naklonjeni.

Za zanimivost:

12. avgusta 1926 zvečer ob sedmih je treščilo v zvonik. Ravno takrat je zvonila cerkovnikova hči Helena Kalan, stara 24 let. Zadela jo je strela, takoj je bila nezavestna in dobila je znatne opekline. Drugi dan so jo odpeljali v bolnišnico v Ljubljano.

Zvonik je v celoti pogorel, zvonovi so ostali. Da pa ni začela goreti tudi cerkev, gre zahvala močnemu nalivu in gasilcem iz Selc, ki so jih šli iskat s kolesom. Stroške za obnovo so si sposedili pri domači Hranilnici in posojilnici v Selcih.

Sveti Primož in Felicijan na Jamniku

Pod to sosesko spadajo vasi Jamnik, Podblica, Nemilje, Njivica, Log in del Rovt.

Cerkev je bila verjetno grajena v 15., bržkone pa že v 14. stoletju. Gotski prezbiterij, ki je bil prvotno

Sv. Primož na Jamniku leta 1935. Hrani Matej Galjot.

gotska kapela, hrani kvalitetno gotsko poslikavo. Deloma so bile umetniške freske uničene ob prezidavanju in večanju oken, datirajo pa v 15. stoletje. Cerkevna ladja je baročna. Cerkev in zvonik sta pokrita s skrilom, ostrešje zvonika je bilo obnovljeno po vojni, starost ostrešja na cerkvi pa ni znana. V okna so vdeleni križi. Zvonik stoji na pročelni fasadi in tvori vhod v cerkev; zakristija pa je na severni strani prezbiterija.

Ima tri baročne oltarje, ki segajo do 200 let nazaj. V velikem sta kipa sv. Primoža in Felicijana in štirje kipi svetnikov. V tronu zadaj je še oltarna slika Primoža in Felicijana, ki je v zelo slabem stanju. V medaljonu zgoraj so kipi: Sveta trojica krona Marijo. V prezbiteriju sta dva križa, eden za procesije, drugi je zelo starinski.

Stranski oltar na desni je posvečen sv. Martinu, škofu; oltarna slika je na platnu. Tu sta še dva kipa: sv. Jurija in vojaka. Na levi strani je Marijin oltar. Poleg kipa Brezmadežne sta še kipa sv. Elizabete in sv. Katarine.

V ladji je star križev pot na platnu, a zelo poškodovan. Cerkev je zelo izpostavljena, zato so vanjo že večkrat vlomili (ukradeni sta bili 2. in 12. postaja).

V zvoniku so trije zvonovi, srednji je bronast, ulit leta 1860, mali in veliki pa sta železna. Za slednjega so 16. maja 1919 prosili, ali lahko znesek 2.000 kron vzamejo iz denarja, ki so ga dobili od zvonov, pobranih med vojno.⁸²

Leta 1929 so v zvoniku napravili uro in nov hrestov pod. Staro lopo poleg cerkve so podrli, ker je bila brez pomena.⁸³

26. februarja 1938 je župnik dodal k vprašalni poli za sinodo predlog, ali bi bila cerkev sv. Primoža in Felicijana primerna, da se priključi župniji Kropa. Ta predlog je dal podpisani župnik Šušteršič na razpravo pod pogojem, da zadeva ostane tajna, kajti ljudje se bodo gotovo branili. Že čez nekaj dni, 12. marca, je predlog prefaranja umaknil.

Sveti Mohor in Fortunat v Zabrekvah

Tej podružnici pripadata vasi Topolje in Zabrekve. Ni znano, kdaj je bila sezidana baročna cerkev, ki

je bila marca 1945 trikrat minirana in skoraj popolnoma uničena. Obstali sta dve steni zvonika ter ogrodje zvonov z zvonovi vred in streha. Po vojni je soseska pozidala dve manjkajoči steni in s tem rešila zvonove, ki so napol lebdeli v zraku, in kapo zvonika. V bližini lin in okrog njih je imel zvonik značilno baročno poslikavo, ki je dokumentirana pri Zavodu za spomeniško varstvo.

Ponoči 27. maja 1972 pa je strela med nevihto upepelila kapo zvonika; zvonove in notranjost zvonika je rešila intervencija gasilcev. Soseska je pod vodstvom ključarja Janka Kokalja iz Topolj zaščitila zidovje zvonika z betonsko ploščo, kmalu za tem pa obnovila glavo zvonika. Načrt za strešno konstrukcijo je naredil Selčan Franc Bernik. Še isto leto pa je sledila obnova zvonikovih fasad. Leta 1973 je sledila obnova cerkve brez načrtov in dovoljenj na temelju prejšnje.

Prejšnja cerkev je imela ožji prezbiterij, sedanja je po celi dolžini enako široka. Apsida je nepravilni šestkotnik s širšo frontalno ploskvijo. Prejšnja je imela na severni strani prezbiterija majhno zakristijo, sedanja je brez nje. Prejšnja je bila obokana s kamnom, sedanja pa ima lesen ladijski strop, ki je nameščen ob strešni konstrukciji, le zgoraj se konča z vodoravno ploskvijo pred stikališčem obeh krakov strehe. Tlakovana je z opečnatim tlakovcem, cerkev in zvonik pa sta pokrita s pocinkano pločevino. Na železnih oknih ima železno mrežo. Ostrešje je iz leta 1973.

Cerkev je blagoslovil Ivan Kos, župnik in dekan v Škofji Loki, 5. oktobra 1975, na prvo nedeljo v oktobru, ko ima ta soseska žegnanje.

Od prejšnje cerkve je ostalo osem kipov. Ob dokončni ureditvi notranjosti jih je restavrator Podkrižnik obnovil; nameščeni so po stenah cerkve: v apsi sv. Mohor in Fortunat, desno sv. Miklavž, levo kip papeža. Slednja dva sta najlepši plastiki. Na desni je še kip svetnice redovnice ter papež Gregor, sedeč na oblaku. Na levi strani cerkve je kip sv. Barbare in Marije z Jezusom, stoječe na polkrogli z luno in kačo.

Načrt za prezbiterij je naredil inž. arhitekt Bahar,

izvajalec Franc Čencič iz Selc pa je na željo ljudi vnesel v oltarni podstavek in ambon kopije baročnih linij. Križ za procesije s korpusom je postal kot protitež ambonu oltarni križ. Cerkev ima še en starinski nabiralnik. V zvoniku so trije železni zvonovi.

Sveti Križ nad Kališami

Cerkev ima na pročelju lopo in dva vhoda, desni je zazidan, levi pa je v rabi. Ima ladjo in ožji prezbitrij ter stransko ladjo. Strop je lesen, raven. Ob prehodu ladje v prezbiterij stoji na južni strani zvonik. Njegovo pritličje služi za zakristijo.

Cerkev je bila grajena v 15. stoletju; na nedeljo žegnanja, 18. avgusta 1929, je bil pri tej podružnici blagoslovljen novi bronasti zvon, ker se je najmanjši razpočil.

10. marca 1945 pa je bila cerkev minirana in požgana. Stena na pročelju, na kateri so dragocene freske iz 15. stoletja, je po naključju ostala cela. Zaradi fresk je leta 1948 Zavod za spomeniško varstvo

podprl obnovo celotne cerkve in posredoval 50.000 din podpore. Njena velika znamenitost in dragocennost je namreč freska na fasadi cerkvenega pročelja iz srede 15. stoletja. Slike so iz kroga furlanskih in italijanskih delavnic. Pripadajo pogiotovski stilni smeri in kažejo na širše povezave z Italijo ne glede na to, da je bilo to ozemlje tudi cerkveno dolgo pod Oglejem.⁸⁴

Arhitekt Bitenc je napravil načrt za obnovo celotne cerkve, ki je bila na novo pozidana v letih 1948–1951 ter pokrita z opeko, stranska ladja pa s pocinkano pločevino. S tem so bile freske zavarovane. Zamenjano je bilo tudi ostrešje; v oknih so vgrajeni železni križi.

V letih 1965–1967 se je nadaljevala obnova notranjščine z nanosom ometa in namestitvijo lesenega stropa. Leta 1977 je bil na novo pozidan zvonik, ki je bil do kape cerkvene strehe porušen. Baročna kapa zvonika je pokrita z bakrom. Načrte za zvonik je izdelal arhitekt Anton Bitenc, gradbena dela zidarski mojster Mirko Magić iz Jalžabeta pri Varaždinu, strešno konstrukcijo tesarski mojster Franc

Cerkev sv. Križa nad Kališami pred drugo svetovno vojno. Hrani Terezija Bogataj.

Štebe iz Žej pri Komendi, načrt zanjo Janez Markelj, domačin, bivajoč v Ljubljani, kleparska dela s strelovodom pa Janez Šifrar iz Škofje Loke. V letu 1977 so bile popravljene in pobeljene tudi vse zunanje fasade cerkve.

Glavni pobudnik in dobrotnik obnove zvonika je bil Franc Demšar, Tabrovcov z Rudna, ki živi v Ohringenu v Nemčiji, veliko pa se je angažirala tudi soseska.

Na kamnitem podiju in oltarni mizi v prezbitერიju stoji križ s korpusom, kip sv. Roka in kip Marije, ki pozdravlja Elizabeto (tu je samo Marija).

V apsidi prezbitერიja se nahaja velika slika na platnu, ki je zelo stara, a obnovljena. Na desni je Križani, v poševnem, bočnem profilu, obrnjen proti levi, ob vznožju križa je Marija, križ obdajajo angeli, spodaj so prikazani trpeči v vicah. Iz Kristusove prebodene strani teče močan curek krvi, zgoraj levo je Bog Oče, ki gleda na Kristusovo daritev.

V stranski ladji zadaj je stara skrinja. V njej je nekaj ostankov treh uničenih baročnih oltarjev; štirje kipi: sv. Tilen, Marija, sv. Rok (ki ima izredno lepo izrezljan obraz, telo pa ni izdelano v lesu, ampak ga fingira naravno blago), kip svetnika, diakona in še Križani brez rok.

Cerkve sv. Križa ima pod svojim okriljem vasi Kalliše, Studeno, Češnjica in Rudno. Pri tej podružnici so leta 1935 v noči pred žeganjem plesali, zato ga naslednje leto ni bilo.⁸⁵

Sveti Tomaž nad Praprotnim

Pod to sosesko spadajo vasi Sveti Tomaž, Praprotno in Spodnja Luša.

O starosti te cerkve ni zapiskov, verjetno je bila zgrajena v 16., morda v 15. stoletju. Začetki stavbe segajo že v romaniko, vendar je bila cerkev večkrat predelana, tako da ima danes povsem drugačen videz, kot ga je imela prvotna stavba. Prezbitერიj nosi znake gotike. Ob obnovitvi je bila odkrita niša šilastega okna. Ostala cerkev, ki je še ohranjena, z zvonikom, ki ima škodlasto kapo, in oltarji je bila baročna. Zvonik je prislonsen k južni strani prezbi-

terija. Spodaj služi za zakristijo, prvo nadstropje pa je loža z odprtino v cerkev. V zvonik se pride po lesenih stopnicah z zunanje strani, vhod v zakristijo pa je iz prezbitერიja.

Marca 1945 je bila cerkev minirana in močno poškodovana. Porušili so se oboki iz 19. stoletja, razmajale pa so se tudi stene.⁸⁶ Pod 10 cm debelim odpadlim ometom se je pokazal velik del do tedaj skrite, a bogate zgodovine te cerkve. Poleg običajnih posvetilnih križev so našli tudi ostanke fresk iz 14. stoletja, vendar so cerkev v 15. stoletju potujoči furlanski mojstri, ki so v tem času veliko delali na področju Škofje Loke, zopet poslikali. V gotiki so podrli romansko apsidno in jo nadomestili z večjim prezbitერიjem, gotskimi oboki in s šilastimi okni. Iz tega časa so se ohranile konzole obokov in gotska rebra svodov ter nove plasti slikarjev. V gotiki je bila cerkev poslikana dvakrat. Okrog leta 1500 so slavoločno steno spet prekrili s freskami.

Okrog leta 1860 je škofjeloški stavbenik Janez Krstnik Molinaro cerkev temeljito prezidal. Stavbo so podaljšali, prizidali pa so tudi baročni niši za oltarje.

Kmalu po vojni so popravili streho in okna. V letih 1965–1967 so cerkev obnovili, popravili in pobelili so vse fasade znotraj in zunaj; popravili so streho cerkve, zvonik so na novo prekrili s hrastovimi škodlami, prav tako stopnišče in zvonik; v cerkvi so namestili lesen, raven strop ladijski pod. Prof. Snój je odkrival freske, ki so v več plasteh, eno je prenesel na ploščo.

Cerkve je bila pokrita s skrilom, tudi ostrešje je bilo obnovljeno po vojni, v oknih pa so križi.

Ohranjenih je pet kipov: sv. Tomaž, restavriran je bil ob prenovi, Marija z Jezusom, sv. Andrej in sv. Matija ter sv. Janez Nepomuk, narejen iz mavca.

Na podstrešju so ohranjene tri kovinaste stropne svetilke in nekaj ostankov razbitih oltarjev. Lepa baročna rezbarija je elipsast okvir kanonske table v zakristiji. V ladji levo visi plošča s prejšnjo fresko sv. Jožefa.

V zvoniku so trije železni zvonovi, uliti leta 1922. Dva, jeklena, sta bila blagoslovljena 14. septembra 1924. Zanje se je še posebej trudil ključar Matevž Dolenc iz Luše.⁸⁷

Leta 1936 sta ključarja pri Svetem Tomažu pro-sila za službo božjo na sv. Janeza Krstnika dan; in to za zmeraj, kajti leto pred tem je bila ta maša dovoljena. Poleg tega naj bi ostala sveta maša na nedeljo po malem šmarnu. Navedla sta razloge, da je sedaj cerkev popravljena in da je bilo tako pred vojno, a je župnik Kepic navado med vojno opustil.

12. junija so dobili odgovor, da bodo maše na podružnicah – kot do tedaj – po enkrat, lahko pa se prenese žegnanje z nedelje po malem šmarnu na nedeljo, ki je bližja Janezu Krstniku. Problem je bil najbrž zaradi binacij.

Leta 1937 je župnik po dveh letih zopet pisal na škofijo, tokrat zaradi druge stvari; v noči, ko je bilo potem na nedeljo žegnanje, so namreč do jutra plesali. Spraševal je za svet, kajti pred dvema letoma se je to že zgodilo, zato leta 1936 ni bilo žegnanja. In tokrat je bilo spet tako.

Včasih se je vas imenovala Kozlov Vrh, nemške pisane listine ga imenujejo Pogsrukke. Pozneje se je vasi prijelo ime cerkve, ki stoji na razglednem visokem vrhu.⁸⁸

Cerkev Marije Pomočnice na Prtovču

Na skrajnem zahodnem robu doline vidimo na višini 1000 metrov prtovško cerkev⁸⁹ Matere Božje, zgrajeno leta 1869 iz prvotne kapele. Cerkev je kmalu postala priljubljena božja pot. Jezus v stranskem oltarju je dar kajzarice Urše s Prtovča; dala ga je narediti zaradi zaobljube, ko se je v Ljubljani rešila iz vode.

Na pročelju stoji 19 metrov visok zvonik, skozenj je vhod v ladjo, nekoliko ožji prezbiterij pa se končuje v obliki šesterokotne apside. Na desni strani je prizidana zakristija. Zadaj je leseni kor, s katerega se pride v zvonik.

Po nekaterih podatkih pa nastanek cerkve datira v leto 1870; graditelj ni znan. Pokrita je bila s skrilom. Zvonik pa je bil pokrit s škodlami leta 1975, pri tem pa je bilo deloma obnovljeno tudi ogrodje. Zaradi močne korozije je že zelo načet omet na fasadi in kliče po popravilu.⁹⁰

Tudi strešno ogrodje na cerkvi je bilo iz leta 1870, a celotno streho so na novo prekrili leta 1935.⁹¹

Cerkev Marije Pomočnice in Prtovč po drugi svetovni vojni. Hrani Aleksander Čufar.

Maja 1937 so cerkev popravljali znotraj in zunaj. Hudo so jo namreč prizadeli čas, veter, hude zime, dež in zmrzal, zato je zunanji omet odpadal. Tako so jo na novo ometali, pa tudi zvonik, ki je bil dodelan in po vojni v zelo slabem stanju.

V oknih so nameščeni železni križi. Vojna cerkve ni poškodovala.

V oltarju je slika Marije Pomočnice, delo ljudskega slikarja, kip Janeza Evangelista in kip svetnice kraljice. Cerkev ima lesen tabernakelj in oltarni križ, ki ga je župnik blagoslovil na praznik Marijinega imena, 12. septembra 1929. Posestnik Peter Pavlič s Prtovča je brez župnikove vednosti naročil in plačal iz svojega monštranca in kadilnico. Zato pa je župnik potem naročil nov tabernakelj, ki je preprost in se ujema z oltarjem.⁹²

Na levi strani apside je precej stara slika, olje na platnu v zelo temnih tonih. Predstavlja Sveto družino: Jožef pestuje golega Jezusa, Marija pa sedi in prede. V ozadju je tempelj, v sredini zgoraj pa golob.

Na stenah vidimo križ s korpusom za procesije in manjši križev pot iz papirja.

V cerkvi sta še vzporedni imitaciji stranskih oltarjev. V steklenih omaricah je na eni strani že prej omenjeni mali voščeni Jezus, na drugi pa voščena Marija z Jezusom. V zvoniku sta dva manjša železna zvonova.

Cerkvena soseska je bila razglašena od ordinariata po upravičenih željah prebivalcev treh vasi: Prtovč, Podlonk in Draboslovica, 29. januarja 1919.⁹³

Sveti Miklavž v Golici

Z zahodne strani ima cerkev pred vhodom precej veliko lopo. Ladja ima na južni strani manjšo kapelo. Nekoliko ožji prezbitarij je pravokoten. Ob njem stoji na severni strani masiven zvonik. Njegovo pritličje je bilo do poškodovanja med drugo svetovno vojno zakristija.

Cerkev je bila zgrajena v romanskem slogu proti koncu 13. stoletja in je najstarejša na območju župnije, torej tudi ena najstarejših v Selski dolini. V 16.

stoletju je bila gotizirana in baročno prezidana še v 17. in 18. stoletju. Prej omenjena pokrita lopa precej zaprtega tipa ob zahodnem pročelju je verjetno starejša. Prezbitarij je baročno križno obokan. Vsa cerkev je bila ornamentalno poslikana, vendar je vlaga slikarijo popolnoma uničila.⁹⁴ Na severni steni zunaj so sledovi fresk, medtem ko znotraj fresk ob beljenju leta 1972 ni bilo opaziti oziroma so skoraj uničeno slikarijo prebelili.

V preteklosti je imela cerkev tudi pomemben obrambni značaj, o čemer še pričujejo ostanki obzidja, ki je bilo obnovljeno 7. marca 1983. Delo je opravil Jože Potočnik, Čvarnarjev iz Dragobačka.

Za cerkev so skrbeli že pred vojno, saj so s hrastovimi škodlami prekrili zvonik, leta 1930 pa še 120 let staro streho.⁹⁵

Cerkev je bila med vojno požgana in minirana. Tako so se na severni zunanji steni izpod ometa pokazale freske Jerneja iz Loke. Slika predstavlja motiv sv. Krištofa. Ob tej freski je ohranjen tudi del gotskega šilastega okna iz 16. stoletja.

Posledice so vidne v zidu prezbitarija, zlasti pa je bilo močno razpokano zidovje zvonika. Skupaj ga držijo železne vezi in betonska plošča na vrhu. Cerkev je po vojni dobila novo strešno ogrodje in smrekove škodle, enako tudi lopa, popolnoma dotrajani so bili leta 1972 zamenjani s salonitno opeko; na oknih so železni križi.⁹⁶

Vendar pa je soseska, ki jo sestavljajo vasi Golica, Dolenja vas in Ojstri Vrh, celotno cerkev leta 1983 obnovila po načrtih inženirja Janeza Valentinčiča. Postavljena je bila nova kapa zvonika, ki skuša posnemati kapo, kakršno je cerkev dobila v 18. stoletju (med vojno je bila uničena in po njej za silo popravljena). Na njem so naredili betonsko ploščo in tako preprečili nadaljnje propadanje. Sicer pa so v zvoniku trije zvonovi: mali iz leta 1767 je bronast, srednji je iz leta 1923. V času prve svetovne vojne so morali za vojne potrebe dati veliki zvon, ki se je pri prevozu z Miklavške gore podrsal z voza in raztreščil. Tik pred začetkom druge svetovne vojne, 20. avgusta 1939, so na škofijo poslali naročilo za veliki bronasti zvon. Župnik je prosil za dipozicijo zvonila,

generalni vikar Ignacij Nadrah pa je za to prosil stolnega dekana Frančiška Kimovca. Odgovor, ki so ga na župnijo dobili v dobrem tednu, je predlagal, naj zvon uglasijo na f ali fis.

Cerkev je imela v osemdesetih letih prezbiterij popolnoma prazen, ohranil se je v glavnem baročni stranski oltar v kapeli. V njegovem tronu je takrat stal kip sv. Miklavža (prej je bil v tronu glavnega oltarja), ki je lesen in baročen. Tu je še leseni kip sv. Frančiška Ksaverija in kip sv. Jožefa.

Pri Lajbonovih pa so na podstrešju hiše hranili baročne kipe sv. Janeza Krstnika, kip svetnice kraljice (sv. Elizabete?) in še dva kipa svetnikov. Hranili pa so tudi sliko Marije Pomagaj, zakristijski križ in križa za procesijo.

Po zadnji obnovi so na podstavku pri glavnem oltarju zopet obnovljeni baročni kipi: sv. Peter, sv. Miklavž (zopet je dobil svoje prvotno mesto) in sv. Pavel. V glavnem oltarju, ki ga je naredil Marko Peternel iz Selc, je bila nekoč tudi slika Štefana Šubica (1820–1884). Pri izdelavi velikega oltarja je Peternel uporabil kipe iz 17. stoletja,⁹⁷ ki so bili verjetno v kakem zlatem oltarju.

Stranski oltar, verjetno iz sedemdesetih let 18. stoletja, je sedaj posvečen sv. Emi Krški. Njen kip je v oltarni niši, ob straneh pa sta Janez Krstnik na levi in sv. Jožef z Jezusom na desni. Sv. Janez Nepomuk je zgoraj na levi strani oltarja.

Na prevalu nad Golico stoji ob poti na Miklavž preprosta, a veličastna kapelica s konca 17. ali z začetka 18. stoletja. Je najstarejša kapelica zaprtega tipa v Selški dolini. V njej so kipi Križanega, Marije in Janeza Evangelista iz 17. stoletja skoraj v naravni velikosti s prizorom križanja. Značilnost kapelice je tudi široka piramidasta skodlasta streha. Po legendi naj bi začeli zidati cerkev prav na tem prevalu, vendar je bilo vse, kar so čez dan pozidali, ponoči predstavljeno na goro. To je bilo zadostno znamenje, da morajo cerkev sezidati na vrhu hriba.

Kadar je bila urna maša za Golico, so pred mašo pri tej kapelici vedno blagoslovili vodo. Sveta maša pa je bila redno tudi na Svetem Miklavžu ob 9. uri zjutraj.⁹⁸

Sveta Jedrt v Lajšah

Ni znano, kdaj je bila cerkev zgrajena. Z oltarji in zvonikom je dajala baročni vtis, čeprav je bila sama stavba grajena v pozni gotiki, barokizirana pa leta 1713.⁹⁹

Cerkev je bila romarska, saj so jo obiskovali ljudje, ki so hodili preko Dražgoš in Lajš na Gorenjsko, pozneje pa na božjo pot na Brezje. Zvonik je imel krasno baročno streho, podobno kot v Selcih.

Na praznik Brezmadežne leta 1927 je bilo prenovljeno bandero za to podružnico. Palice so ostale stare, križ in slike so bile prenovljene, blago pa povsem novo.

Leta 1936 so cerkev temeljito prenovili, in sicer predvsem po zaslugi rojaka, pokojnega župnika in duhovnega svetnika Janeza Rihtaršiča, ki je umrl eno leto prej. Cerkvi je zapustil svojo hranilno knjižico. Na zvoniku nove strehe sta bila pozlačen križ in jabolko; popravljen je bil tudi strelovod. Zvonik je bil na novo ometan, cerkev zunaj in znotraj pobeljena in vsa streha prekrita. Lopo so podrli.

Vaščani so opravili veliko dela in sami opravili vse vožnje. Brez pomoči rajnega rojaka bi bilo v teh hudih časih nemogoče začeti z delom.¹⁰⁰

11. marca 1945 je bila cerkev minirana in porušena do tal, najprej zvonik, nato pa še cerkev. Ruševina se je s časom tako zasula, da niti talni obris ni bil več viden. Po ostankih sodeč, je bila stavba v baroku tako temeljito predelana, da je lahko služila za primer baročne cerkve s porezanimi robovi v ladji, s čimer se je krepila centralna zasnova.¹⁰¹

Stranski oltar na moški strani je bil po izročilu Peternelovo delo.

Del preostalega zidovja je še pričal, da je tu nekoč stala cerkev. Z gradnjo nove poti Jamnik–Dražgoše je prešel znaten del cerkvenega stavbišča v cestišče.

Pred miniranjem so iz cerkve rešili le paramente in del cerkvenega perila. Oboje je bilo izročeno cerkvi na Jamniku, ki pa je bila med vojno popolnoma izropana. Ob rušenju sta vzdržala tudi dva zvonova, ki sta bila shranjena v gospodarskem poslopju Franca Rihtaršiča, po domače Pri Spodnjem Pircu.

Ko je bila cerkev v Lajšah na novo zgrajena, je Loški muzej v Škofji Loki tri kipe, sv. Matevža, sv. Marijo in sv. Jedrt, iz 18. stoletja, ki jih je prevzel v varstvo 25. novembra 1946 od Pavline Bertonec, vrnil.

Novo pozidano cerkev, ki je najmlajša v župniji, so posvetili 20. septembra 1992.

"Kapelice, posvečene Materi Božji, s freskami Gosarja na Praprotnem, v Dolenji vasi, v Selcih, na Češnjici in Rudnem niso umetnine, so pa zgovoren spomenik vernosti nedavne preteklosti, v katere se radi zaletavajo nekulturni brezbožci sedanosti,"¹⁰² je zapisal župnik o teh znamenjih božje navzočnosti med ljudmi.

Življenje v župniji

V kroniki¹⁰³ je župnik o protestantski reformaciji za leto 1590 zapisal, da se je nekoliko pojavila v Železnikih, ni pa se razširila po dolini, saj je bila freisinška podložnica. Graščinsko gospostvo je vsako tako gibanje zatrla z izgonom z ozemlja.

Več delavcev v Železnikih se je kljub temu oprijelo nove vere, oba višja sodnika Tollhoph in Chomari sta bila njena pripadnika. Podsodnik Boupa pa je bil zaradi vere izgnan. Znan je primer, da je bil delavec Presl leta 1578 protestantsko poročen, proti koncu 16. stoletja pa imamo zapisana tudi dva primera protestantskega pokopa.

O življenju v času protestantizma prav zaradi freisinškega gospostva ni veliko zapisanega.

Župnija skozi cerkveno leto

Če se v desetletjih pred drugo svetovno vojno sprehodimo skozi leto po mesecih, bomo videli, da je danes že marsikaj drugače.¹⁰⁴

Januarja so imeli na novega leta dan ob 10. uri darovanje za kaplana, na prvo nedeljo v mesecu pa so plačevali cerkvene sedeže (po prvi maši moški, popoldne po nauku in litanijah pa ženske). Cerkve-

ne račune so ključarji daljnih podružnic plačevali na nedeljo po prvi maši, ključarji bližnjih podružnic pa popoldne.

V februarju so imeli po sveti maši blagoslov sv. Blaža; na pustni torek je zvečer ob 23. uri vedno pozvonilo k začetku 40-dnevnega posta, na pepelnično sredo pa je bilo ob 7. uri zjutraj pepeljenje. Križev pot so imeli ob petkih po sveti maši.

V marcu je na tiho nedeljo vedno prišel spovedovat kapucin iz Škofje Loke, ki je, če je bilo treba, v Selcih ostal še v ponedeljek.

Na veliki teden so bile v sredo, četrtek in petek jutranjice ob treh popoldne. Na veliki četrtek je bila ob 8. uri peta sveta maša, med mašo obhajilo, po njej pa drugi del pasijona. Zvečer pa so bile ob pol osmi uri molitve pred sv. Rešnjim telesom. Na veliki petek se je začel obred ob 7. uri, po opravi je bila pridiga. Na veliko soboto je bil pričetek ob 6. uri z blagoslovom ognja (ob tej priložnosti so se tudi že "odvezali" zvonovi), popoldne pa so blagoslavljali jedila po vaseh; vedno je bilo določeno, kam bo kdo šel, vse pa so obhodili peš. Zvečer ob pol šesti uri pa je bilo vstajenje.

Tudi postavitev za sveto tridnevje je bila v cerkvi pred vojno drugačna.¹⁰⁵ Božji grob so postavili pri oltarju sv. Jožefa. V času latinskega bogoslužja in dramatičnega ponazarjanja dogodkov, o katerih poje pasijon, so namreč nastale dramatisirane predstave trpljenja, a se je do naših časov ohranil le še sklepni prizor, polaganje v božji grob.¹⁰⁶

Na veliki četrtek po jutranji maši so Najsvetejše prenesli k Marijinemu oltarju (kakor v ječo), na veliki petek pa so Najsvetejše v monštranci, ki je bila zakrita s tančico, položili v tabernakelj – ki je v tem primeru predstavljal Jezusov grob – pri oltarju sv. Jožefa. Na veliko noč zjutraj je bila slovesna sveta maša s tremi duhovniki in vstajenjsko procesijo.

Za večje praznike, božič, veliko noč, binkošti in telovo, je namreč iz Ljubljane iz škofovih zavodov vedno prišel tudi "Jakov gospod", kakor so rekli Jakobu Šolarju. Levit, peta maša, je bila na praznike vedno ob deseti uri.

Po veliki noči so se svete maše ob delavnikih predstavile na šesto uro zjutraj.

Tudi šmarnice so bile glede na današnje razmere zelo zgodaj, saj so se pričele ob pol šestih. Pobožnost je sestavljalo berilo, sveta maša in litanije Matere Božje. Za sklep na zadnji dan šmarnic pa se je zapela tudi zahvalna pesem.

Na vnebohod je bilo zjutraj in ob 10. uri vedno darovanje za cerkvene potrebe; prinesli so tudi rdeče listke, obenem pa prostovoljne darove za škofove zavode v Šentvidu. Na praznik sv. Rešnjega telesa je bila sveta maša zjutraj ob 5. uri, ob 8. pa slovesna peta maša in procesija. Pomagat je prišel kapucin iz Škofje Loke, po navadi tisti, ki je zjutraj maševal na Bukovici.

Na sv. Petra je bilo zjutraj in pri deseti maši darovanje za cerkvene potrebe. Ta dan so bili povabljeni v Selca tudi župniki iz Železnikov, Dražgoš in s Svetega Lenarta; sosednji duhovniki so bili povabljeni tudi za dan celodnevnega čiščenja.

Z oktobrom so se maše predstavile na pol sedmo uro zjutraj; tretjo nedeljo v mesecu je bil spomin posevečevanja cerkve in obakrat darovanje za cerkev.

Na praznik vseh svetih je bila ob dveh popoldne pridiga in litanije, nato pa procesija na pokopališče, v kapeli pa libera; ob avemariji se je v cerkvi začel rožni venec. 2. novembra, na vernih duš dan, je bilo ob pol šestih sveto obhajilo in potem tri svete maše, vmes so molili rožni venec in prošnje. Ob 9. uri sta bili dve tihi maši, nato pa peta sveta maša ter molitve za rajne v cerkvi.

11. novembra, na sv. Martina, je bila ob sedmih sveta maša za pastirje, po navadi pa tudi darovanje za župnika. 23. v mesecu se je začela rožnovenska pobožnost: ob pol sedmih sveta maša, vmes rožni venec, potem pa litanije z blagoslovom.

V decembru je tretjo ali četrto adventno nedeljo prišel kapucin in po potrebi ostal še v ponedeljek. Ob božiču so se ljudje držali starih navad, mnogo se jih je ohranilo do današnjih dni: izrezovanje pastirčkov in ovčk, peka potic in kolačev in ne nazadnje postavljanje jaslic v "bohkovem kotu", kar pa ni samo lepa navada.¹⁰⁷ Na božični večer se je že od

nekdaj kadilo in kropilo po vseh prostorih; s tem dejanjem so ljudje klicali božji blagoslov. Prav takšna navada je bila tudi na silvestrovo in na praznik Svetih treh kraljev. Na te tri svete večere so ljudje molili, peli in se zabavali z različnimi igrami. K polnočnici so šli vsi, le eden je ostal doma za varuha. Na božični dan niso hodili po drugih hišah.

Na sv. Štefana je bilo zjutraj darovanje živinice, ob 10. uri pa je bila denarna nabirka namenjena za sveče in župnika. Ta dan so ljudje šli tudi na obisk in se veselili tudi drugod.

Danes se vse bolj spet oživlja nekdanje dobro vpejlano koledovanje.

Po vsem tem lahko rečemo, da so bili obredi, ljudske pobožnosti in svete maše pred vojno precej drugače zasnovani. Drugačnost so narekemale tudi takratne razmere ter celotna predkoncilna vsebina in poudarki. Spomnimo se samo na to, da so bile v tem času svete maše samo zjutraj.

Bratovščine

8. decembra 1929 je deklška Marijina družba praznovala 30-letnico obstoja. Pred samim praznikom so imeli devetdnevno v čast Brezmadežni. Na sam praznik je bilo skupno sveto obhajilo in sprejem novih deklet. Popoldne se je proslava odvijala v Krekovem domu z nagovori, s petjem, z deklamacijami in s Sardenkovo Skrivnostno zaroko.

V nedeljo, 15. decembra 1929, se je ustanovil župnijski odbor in župnijski svet Katoliške akcije. V Marijinih kongregacijah (za moške, žene, fante in dekleta) so se verniki z govori pripravljali na njeno ustanovitev.

Na dan svetega obhajila je bila vedno tudi slovesnost sprejema otrok v Marijin vrtec. Tako je bilo tudi leta 1931, ko so otroci prišli iz Krekovega doma z zastavo v cerkev, kjer je bil nagovor, sprejem in še litanije Matere Božje. Slovesnost je bila zelo lepo sprejeta ne samo pri otrocih, ampak tudi pri odraslih.¹⁰⁸

Marijin vrtec je imel svoja redna srečanja enkrat na mesec "po nauku".¹⁰⁹

Januarja 1932 je kaplan Matija Lamovšek prosil za prireditveno dovoljenje Srezko izpostavo Škofja Loka. Marijin vrtec je želel prikazati igrico Otroci Marijinega vrtca. Dovoljenja ni dobil, zato se je obrnil na škofijo.

"Prosim za navodila, kako mi je ravnati, da bi kljub temu mogli prirejati gledališke igre, vsaj nabožne vsebine. Težko mi bo namreč konkurirati z nasprotnim društvom, ki z živahno agitacijo in najrazličnejšimi sredstvi skuša pritegniti otroke v svoje vrste. Zato je nujno potrebno, da tudi Marijin vrtec nudi otrokom primerno zabavo, sicer nam bodo vsi ušli. Telovaditi itak ne smemo; če nam prepovedo še oder, potem smo izgubili zadnji magnet za mladino."¹¹⁰

Odgovor se je glasil, da predstavo sme prirediti tukajšnje prosvetno društvo, kajti tudi odrasli Jugoslovani smejo naznaniti pristojni oblasti, da prirede zabavo. Prevzamejo naj odgovornost, ni pa treba, da sami tudi nastopijo.

V prvem mesecu leta 1931 pa so imela dekleta iz Marijine družbe duhovne vaje; seveda so bila povabljeni tudi druga dekleta. Udeležba je bila velika. Govori so bili v Domu, dopoldne in popoldne. Sklep so imeli na nedeljo s sveto mašo, z nagovorom in s skupnim obhajilom. Duhovne vaje je vodil pater Ludovik Lederhar, DJ, iz Ljubljane.

Če pogledamo statistiko, iz vizitacijskih poročil vidimo, da je bila Marijina družba leta 1935 zelo obsežna v vseh stanovih:

	1935	1951
Za fante	90 članov	/
Za može	110 članov	/
Za dekleta	219 članic	120 članic
Za žene	330 članic	100 članic

Fantje in dekleta so imeli redne sestanke ali shode mesečno, može in žene pa na dva meseca. Na ta dan je voditelj vedno opravil tudi sveto mašo, kakor tudi za vsakega umrlega. Štipendij je mašnik vzel iz

družbine blagajne.¹¹¹ Žene in dekleta so se redno srečevale tudi še leta 1951, izvencerkvenih sestankov pa niso nikoli imeli.

Po vizitacijskih polah leta 1937 zasledimo, da vse štiri Marijine družbe delujejo dobro.¹¹²

Marijin vrtec:

	1935	1951
Za dečke	90 članov	/
Za deklice	128 članov	/

Poleg Marijine družbe so v župniji delovale še mnoge druge bratovščine in družbe:

a) Tretji red

Leta 1935: je bilo v Selcih 12 tretjerednikov in 55 tretjerednic.

Leta 1951: red je še obstajal, a ni zapisnika.

b) Apostolstvo mož:

Leta 1935: Marijina družba za može in fante.

Leta 1951: povprečna mesečna udeležba je 60 mož in fantov.

c) Apostolstvo sv. Cirila in Metoda je bila pobožna zveza, ki je molila in delovala za zedinjenje kristjanov.¹¹³

Leta 1935: 70 članov.

Leta 1951: obstaja.

č) Družba za širjenje vere je delovala z namenom, da bi vzgajala vernike za izpolnjevanje misijonskega poslanstva Cerkve.¹¹⁴

Leta 1935: 295 članov.

Leta 1951: obstaja.

d) Družba treznosti, ki jo je v ljubljansko škofijo vpejnal škof Missia, je bila ustanovljena z namenom, da bi pripomogla k zmanjšanju pijančevanja, saj je bilo v škofiji močno prisotno.¹¹⁵

Leta 1935: 45 članov.

Leta 1951: je ni več.

e) Razne druge bratovščine

Leta 1935: Bratovščina Svete družine je imela namen, da bi se krščanske družine še tesneje sklenile s Sveto družino.¹¹⁶ V vesoljno Cerkev jo je vpeljal papež Leon XIII. leta 1892.

Leta 1951: Bratovščina svetega Rešnjega telesa in Svete družine.

Ko se je vršila vizitacija leta 1957, je župnik zapisal samo, da cerkvenih organizacij ni, da so samo stanovski shodi za vse štiri stanove, po možnosti nekajkrat na leto.

Prošnji dnevi

Svete maše ob križevem tednu so bile vedno na podružnicah: ob ponedeljkih v Lajšah, ob torkih, dokler ni bila pozidana cerkev sv. Mohorja, pri Svetem Tomažu in ob sredah pri Svetem Križu.¹¹⁷ Maša se je vedno začela ob osmi uri, ni pa bilo nič pridige.

Ti prošnji dnevi pred vnebohodom so nastali v Galiji v 5. stoletju zaradi velikih stisk.¹¹⁸ K prošnjim mašam je vedno šel tudi mežnar vsake podružnice in nesel s seboj križ, ki ga je vsaka podružnica imela za procesije. Tako so se ob križih zbrali ljudje, ki so pripadali posamezni soseski in nato odšli v sprevedu v cerkev. Po tem se je tudi lepo videla pripadnost določeni podružnici, saj je šlo za kakšnim križem veliko ljudi, za drugim pa čisto malo.¹¹⁹

Krščanski nauk

Selška župnija je bila zaradi razsežnosti za dušnega pastirja vedno zelo zahtevna, zato je bil vedno tudi problem povezanosti z župnijo. Da bi oddaljene župljane bolj povezali med seboj, z župnijsko skupnostjo in njenim življenjem, so predlagali, da bi po vaseh ob nedeljah imeli popoldansko božjo službo, vendar pa bi bilo to mogoče le ob redni nastavitvi drugega kaplana.¹²⁰

Krščanski nauk je bil vedno na nedeljo ob drugi

uri popoldne. Imela sta ga kaplan in župnik. V postnem času je župnik na prižnici molil križev pot, v maju bral šmarnice, v adventu pa je molil rožni venec (kot zornice). Nato je imel kaplan pred oltarjem še litanije in blagoslov. V času šmarnic so bile litanije vedno pete.

Med letom pa je župnik razlagal katekizem. Še prej, na prehodu v 20. stoletje, pa je bilo za mlade do poroke v postu spraševanje.¹²¹

Kakor povsod se je tudi v Selcih pred II. vaticanским koncilom pridigalo na prižnici. Pred tem pa je duhovnik na prižnici pokleknil in zmolil očenaš in zdravamarijo. Ob slovesnostih pa je bila najprej pridiga in nato sveta maša.

Ljudstvo v cerkvi je med obredom imelo slovenske mašne knjižice, iz katerih so molili. Med mašo se je molil tudi rožni venec; kaplan ga je molil na prižnici, med evangelijem in pri povzdigovanju pa je molitev prekinil. Kadar duhovnika ni bilo, je molila kakšna od pevka na koru.

Procesije

Veliko znamenje vernosti so bile tudi procesije. Z njimi so bili še posebej zaznamovani prazniki. Rimski obrednik poleg teh, ki izpovedujejo vero, navaja kot samostojne tudi zahvalne in prošnje procesije ob stiskah vseh vrst. Slovesne začenjajo bandera, med njimi pojemo in pri nas zlasti pritrkavamo z zvonovi.¹²² Čeprav na to pozabljam, je tudi pogreb procesija, katere se še največkrat udeležimo. Slovesnejši vhod pa poznamo tudi ob drugih priložnostih, kot so krst, birma, poroka, druge slovesnosti ...

Vstajenjska procesija (tudi to liturgično dejanje je zadnji ostanek dramatičnih obredov v starih časih)¹²³ je vedno šla iz cerkve po vasi do šole (prejšnja stavba je stala pri cesti na današnjem igrišču pred šolo); za šolo pa do Gorenjpoljarja, mimo Brcetove hiše in kapelice na vasi nazaj v cerkev.

Vse drugače pa je nekdanj potekala telovska procesija. Vsako leto je bil poseben spomin ustanovitve svetega Rešnjega telesa pri maši velikega

četrtka, le da takrat zaradi bližine velikega petka ni mogoče praznovanja razviti do take stopnje, kot so to začeli v 11. stoletju.¹²⁴ Takrat je bilo češčenje evharistije zunaj svete maše odgovor na krivo-verstva, ki so tajila Kristusovo trajno in resnično navzočnost v presvetem zakramentu; bilo pa je tudi nadomestilo za vse manjšo udeležbo pri obhajilu. Odločilni razlog za češčenje pa je Kristusovo razodetje sv. Julijani iz Liegea v 13. stoletju. V naših krajih so praznik poznali že zelo zgodaj, oglejska Cerkev ga je prostovoljno sprejela leta 1254. V začetku procesija z Najsvetejšim ni bila nujni sestavni del praznika.

Danes gre telovska procesija po isti poti kakor vstajenska na lepo nedeljo, to je nedelja po prazniku; pred vojno pa je imela daljšo pot. Procesija je bila nekdanj vedno na sam dan svetega Rešnjega telesa in krvi.

Pot procesije se je najprej obrnila proti Dolenji vasi in romala do "debelega znamenja", nato pa zavila po poljski poti proti Sori in se vila ob njej do goliškega mostu, kjer je šla čez brv do Podzavrника in zavila proti glavni cesti do Johanovega znamenja (danes ga ni več)¹²⁵ in nazaj v cerkev.

Prva postaja je bila ob cesti pri križu nasproti pokopališča. Drugi blagoslov so ljudje prejeli pri znamenju, ki so ga postavili blizu goliškega mostu. Pri Johanovem znamenju je bila tretja postaja, četrta pa pri Štefanovem znamenju na vasi. Ko so prišli nazaj v cerkev, so skupaj zapeli še zahvalno pesem in prejeli blagoslov.

Kombinacija častilne in prošnje procesije je posebnost srednje in severne Evrope, zato tudi pri nas poznano vmesne štiri postaje, pri katerih je petje evangelija, prošnji klici in blagoslov z Najsvetejšim.¹²⁶

Pred nebom so deklice v belih oblekah potresale cvetje; ostali otroci so šli za nebom, svojo zastavo kot prapor so nosila tudi dekleta iz Marijine družbe, ostali pa so za procesijo šli po stanovih. Včasih se je procesiji pridružila tudi pihalna godba.¹²⁷

Tudi sveto leto 1926 so obhajali s skupnimi procesijami v velikem številu, saj so škofje dali dovoljenje, da so v procesiji štirikrat obiskali župno cer-

kev. Redno bi morali obiskati še tri podružnice, a v župniji je bilo to za marsikoga pretežko, če ne celo nemogoče. Te procesije so se vršile na binkoštno nedeljo in binkoštni ponedeljek popoldne, na nedeljo v osmini svetega Rešnjega telesa po jutranji maši in na nedeljo Srca Jezusovega. Procesije so šle po poti, po kateri je šla velikonočna.

Tudi za sveto leto 1950 je veljalo podobno, saj je ljubljansko Oznaniło pisalo, "da je za prejem svetoletnega odpustka treba napraviti štiri obiske Najsvetejšega s predpisanimi molitvami in prejeti sveto obhajilo; molitve so se lahko opravile zasebno ali skupno. Kjer se moli rožni venec skupno v cerkvi, se lahko tudi ta molitev obrne za svetoletni odpustek."¹²⁸

V nedeljo, 9. septembra 1928, pa je bila procesija z Najsvetejšim v spomin na svetovni evharistični kongres v Avstraliji od 5. do 9. septembra. Udeležba je bila velika, k zakramentom je ta dan pristopilo veliko število župljanov, je zapisal župnik.

Selčani so se v velikem številu udeležili tudi evharističnega shoda v Stari Loki in Škofji Loki 13. in 14. avgusta 1927. Še posebno veliko ljudi je prišlo na sklepno procesijo z Najsvetejšim iz Stare Loke v mestno cerkev.

Za ves katoliški svet je bilo razglašeno sveto leto od bele nedelje leta 1934 do bele nedelje leta 1935. V selški župniji so bile za obiske cerkve določene: župnijska cerkev, pokopališka kapela, podružnica sv. Florijana na Bukovici in podružnica Sveti Križ. V velikem številu so se opravljale skupne procesije.

Celodnevno češčenje

1. julija 1933 je stopil v veljavo odlok, ki je dekanijo Postojna pridružil škofiji v Trstu.¹²⁹ S tem so za češčenje pridobili nekaj več dni, zato je župnik prosil škofijo, da bi Selcem dodelil primernejši datum za adoracijo. Predlagal je 7. marec, ki so ga do takrat imele redovnice v Trnovem. Prvi predlog, da bi češčenje prenesli na ta dan, pa je župnik oddal na škofijo že leta 1921.

"3. julij je za naš kraj neprimeren; ljudje so pri največjem delu, vse pobožnosti takrat minejo, udeležba je majhna. Če pa ta datum ni možen, pa nam dajte vsaj enega v februarju ali marcu."¹³⁰

Tako je bilo leta 1934 prvikrat celodnevno češčenje 10. marca. Udeležba je bila prav lepa, spovedovati so prišli župniki iz Bukovščice, Dražgoš in Železnikov.¹³¹

Pred vojno na dan celodnevnega češčenja tudi šole ni bilo.¹³²

Za evharistični kongres, ki je najslovesnejša oblika češčenja evharistije,¹³³ so leta 1935 postavili najprej tri križe. Na Jamniku blizu cerkve je križ blagoslovil Franc Gabrovšek, ravnatelj Zadrugne zveze v Ljubljani. Drugi križ so postavili pri Svetem Mohorju v bližini mežnarije, tretjega pa na Prtovču. Oba je blagoslovil župnik ob prisotnosti velikega števila ljudi.

Veliko ljudi je bilo tudi na binško nedeljo, 9. junija, zvečer, ko so blagoslovili evharistični križ na Tabru. Ljudje so se najprej zbrali v cerkvi, kjer so bile litanije, nato pa šli v procesiji s prižganimi lučkami h križu, kjer je bil po kratkem nagovoru blagoslov križa, ki je bil lepo električno razsvetljen. 23. junija so blagoslovili še evharistični križ v Lajšah, isti dan popoldne še pri Svetem Križu. Tako je bilo v župniji postavljenih šest evharističnih križev.

Leta 1939 od 25. do 30. julija se je v Ljubljani odvijal VI. Mednarodni kongres Kristusa Kralja. Zelo je razgibal vernike, podobno kakor evharistični kongres leta 1935. Iz župnije se je slovesnosti udeležilo čez 200 odraslih in 80 otrok. Župnija je na razstavo sodobne cerkvene umetnosti, pripravljeno ob tej slovesnosti, poslala mašni plašč in dalmatike po načrtu arhitekta Vurnika. Konec avgusta je na župnijski urad v Selcih prišlo pismo predsednika permanentnega odbora škofa Gregorija Rožmana z zahvalo: "S tem ste odlično pokazali, da je razstava mogla razvoju slovenske umetnostne kulture pokazati na tako zavirljivi višini, da so jo celo antični tujci občudujoč priznavali z nehotenim spontanim odobravanjem."¹³⁴

Ljudski misijoni

V začetku marca leta 1919 je župnik zapisal, da je poteklo deset let od zadnjega misijona. Zaradi razmer po vojni se je pokazala potreba po njem, zato so organizirali misijon, ki so ga od 16. do 24. marca 1919 vodili trije lazaristi. Imeli so jurisdikcijo a reservatis in vse potrebne fakultete.

Stari zakonik cerkvenega prava je namreč uzakonil, naj župniki vsako deseto leto zagotovijo čredi, ki jim je izročena, tako imenovani misijon (po kan. 1349).¹³⁵

Od 4. 11. 1928 se je v župniji vršil misijon, ki so ga vodili lazaristi Kerin, Šavelj in Fidler. Vreme je bilo kakor nalašč, za nobeno delo zunaj; še vozniki lesa so mirovali. Za sklep misijona pa je padel sneg. Udeležba je bila zelo zadovoljljiva, le kakih 20 oseb ni bilo pri svetih zakramentih.¹³⁶ Ljudje so prihajali že zelo zgodaj zjutraj čakati na sveto spoved; ob treh zjutraj so bili že v cerkvi, enkrat že celo ob enih zjutraj. Škoda je bilo, da je za sklep sneg preprečil procesijo.

Zadnji misijon pred prelomnimi časi pa je župnik oznanil od 26. februarja do 6. marca 1939 z besedami: "Udeležuj se svetega misijona, da moreš opraviti dobro misijonsko spoved."

Misijon so vodili Tomaž Tavčar, Janez Zdravlič in Anton Berlec, vsi iz Misijonske družbe. Udeležba je bila prvovrstna, vreme zares ugodno, da si ni bilo mogoče misliti lepšega. V nedeljo je bila za sklep procesija s svetim Rešnjim telesom. Vodil jo je kanonik in dekan iz Stare Loke, Matija Mrak. V času misijona je bilo 6.000 obhajil. Ljudem je bilo kar dolgčas, ko so misijonarji odšli.¹³⁷ Zanimivo je omeniti tudi, da je število letnih obhajil v letih od 1930 do 1940 zelo naraščalo. Na začetku tridesetih let je bilo obhajil okrog 22.000, leta 1939 pa je naraslo na 32.500.

Redni misijoni, ki so bili v župniji pred drugo svetovno vojno, so ljudem pomagali pri dobrem krščanskem življenju.

Misijoni kot "močni časi" župnijskega življenja so tako vedno odgovarjali na temeljna življenjska vprašanja, ki so vedno ista; a človek si jih je skozi

čas stoletij drugače postavljaj, ker jih je tudi drugače doživljal.

Geslo "Reši svojo dušo", ki je izraz religioznega in pastoralnega individualizma, se je danes nadgradilo; v pluralnosti današnjih gledanj so ta vprašanja še bolj zaostrena, kajti odgovoriti je treba sebi, da bi znali odgovoriti drugim.¹³⁸

Klasični misijoni so se skozi čas spreminjali toliko, kolikor se je spreminjalo celotno gledanje na družbo. Nihče ni več samo objekt ali subjekt pastorage in župnija tudi ni več sestavljena iz posameznikov ali stanov, kot so otroci, fantje, dekleta, možje, žene, ampak je sestavljena iz skupin in skupnosti.¹³⁹

Po vojni je bil misijon leta 1955; vodili so ga frančiškani, uspeh je bil dober, salezijanci pa so vodili misijon od 6. do 13. marca leta 1966.

Misijonska verska obnova za Selca, Bukovico in Bukovščico se je odvijala tudi v svetem letu 1974 od 2. do 10. marca; zaključek je bil vključen v dan celodnevnega češčenja.

Cerkveno petje

Do 24. aprila 1929 je cerkveno petje vodil organist Andrej Štempihar. V Selcih je služboval devet let; bil je dober organist, a slab gospodar.

Za njim je službo organista prevzel Anton Rot, rojen v Rakitni. V Selcih je bil le slabo leto, odšel je 11. aprila 1930. Začasno je bilo mesto organista izpraznjeno, 1. julija pa je nastopil organist Šmid Alojzij, ko je dokončal orglarsko šolo v Ljubljani.

"Cerkveno petje je zelo lepo, kar na višku. Goji se tudi lepo ljudsko petje, s čimer imajo posebno veselje otroci."¹⁴⁰ Ob nedeljah se je vedno pelo trikrat, pri obeh mašah in nato še popoldne pri nauku.¹⁴¹

Duhovne vaje

V župniji so vedno skrbeli, da bi mladi rod vzgojili v dobre in poštene ljudi. Ta skrb se je začela najprej v družini z dobrim zgledom staršev in drugih ljudi,

s katerimi so živeli pod isto streho; velik poudarek pa so temu dajali tudi v šoli, cerkvi in pri kulturnem udejstvovanju ...

Januarja 1934 so bile duhovne vaje za dekleta, ki jih je vodil pater Anton Bukovič iz Ljubljane, februarja pa za fante; te je vodil dr. Janez Fabijan, vseučiliški profesor v Ljubljani. Dekleta so se govorov in svetih zakramentov lepo udeleževale, tudi fantje, le nekaj iz domače vasi jih ni hotelo biti blizu, so pač preveč prosvetljeni, je še zapisal župnik ob koncu duhovnih vaj.¹⁴²

Pred začetkom vojne, ko je bilo zadnje mirno silvestrovo, so bile od 30. decembra 1940 do 3. januarja 1941 duhovne vaje za dekleta. Udeležba je bila zelo lepa, duhovne vaje pa je vodil Filip Žakelj, prefekt v Zavodu svetega Stanislava v Šentvidu nad Ljubljano.

Na pepelnico leta 1941 so se pričele duhovne vaje za fante; vsi so bili pisno povabljeni. Udeležba je bila izvrstna, še večja kakor pri dekletih, manjkali so samo nekateri sokoli in tisti, ki so bili v Jelovici.¹⁴³ Duhovne vaje je vodil Andrej Farkaš z Rakovnika, spovedovat pa je prišel Švelc s Svetega Lenarta.¹⁴⁴

Razne slovesnosti in zanimivosti

Velika slovesnost se je dogajala 18. maja leta 1924, ko so na pokopališču odkrili plošče v spomin padlim in umrlim vojakom v prvi svetovni vojni. Dve plošči z vklesanimi 119 imeni so vzdali na pročelje kapele na pokopališču.¹⁴⁵

Pred kapelo so postavili oltar, sveto mašo je daroval domači župnik. Sodelovala je godba in moški zbor izobraževalnega društva. Na začetku je navzoče pozdravil bivši vojni kurat Jernej Hafner iz Kroke. Po maši so navzoči duhovniki, pet po številu, opravili še libera. Plošči, ki visita na straneh ob vhodu v kapelo, je izdelal Feliks Toman, kamnosek iz Ljubljane. Za zanimivost naj navedem, da je vsaka črka stala 2 din. Svoji umrlih so plačali s čeki, za revne na plošči pa je bilo v cerkvi darovanje, ostalo je pokrila občina.

Ljudem je bila slovesnost všeč. Povsod se je slišalo: "Lepo je bilo, pa tako zelo žalostno." – "Samo enkrat mi je bilo žal, da sem bil zraven," kakor pravijo v dolini, če jim je zelo hudo.¹⁴⁶

Tega leta se je zopet začela napolnjevati vas Podlonk, ki je bila že zelo izpraznjena. Da je bilo življenje tam zelo živo, nam pričajo tudi številke, saj je bilo v tem letu rojenih 107 otrok, umrlo pa jih je 49. Povprečna starost je bila "samo" 40 let.

Ljudje so v letih po prvi svetovni vojni začeli zelo častiti sv. Jožefa. Župnik je bil zelo vesel, saj je bilo v župniji čedalje več delavcev.¹⁴⁷ Kmetje imajo sv. Martina in sv. Štefana, sv. Jožef pa naj bi bil poseben zaščitnik lepega družinskega življenja v župniji in zaščitnik odločne katoliške zavesti. Prav v ta namen so mu postavili stranski oltar.

Zvonjenje je imelo poleg liturgičnih znamenj tudi posebno signalno vlogo, opozarjalo je na bližajočo se nevihto in je bilo znak za zbor vaščanov ob raznih nesrečah (Zvonik je bila npr. opazovalnica v času turških vpadov; temeljna obramba se je po navadi razvila prav okoli cerkva v obliki utrjenih taborov. V Selcih spominja na utrjeno točko domače ime Pri Tabrovcu.).

Iz take rabe zvonov izvira tudi izraz starejših ljudi, ki še danes rečejo, da bije plat zvona ali pa da komu bije plat zvona. Zvoniki so imeli, predvsem od baroka naprej, tudi na deželi uro, ki je kazala čas delavcem na bližnjih poljih in gospodinjam doma. Po bitju ure se je ravnala vsa kmečka soseska. Opoldansko zvonjenje je prekinjalo naporna kmečka opravila z molitvijo Angelovega čiščenja, naznanjalo pa je tudi bližnje kosilo. Leta 1924 so jo popravljali in mojster Kralj iz Škofje Loke je po končanem delu dejal, da je dobra spet za nadaljnjih 50 let. Župnik je v kroniko zapisal, da je bilo po polju dolgočasno, ker ura ni nič bila.

Ob sejemskih dneh in praznikih so dobili zvoki zvonov poskočno vesel izraz s pritrkavanjem.¹⁴⁸ Zvonovi so veselo pritrkavali tudi 4. julija 1925, ko je bila v župniji slovesnost svete birme. Škof je prišel že dva dni prej. K sprejemu so prišli šolarji, orli, ženska in dekliška Marijina družba in predstavniki

drugih organizacij. Zaradi košnje drugih faranov v cerkvi ni bilo; pač pa so prišli drugi dan, ko je bilo za župnijo dan čiščenja svetega Rešnjega telesa. Župnik piše, da je bila "udeležba molilcev obilna, prejem svetih zakramentov prav povoljen".¹⁴⁹

Naslednji dan je na slovesnost svete birme prišlo tudi 11 sosednjih duhovnikov, kajti 9 od 191 birmancev je bilo iz drugih župnij.

Slovesnost, ki so si jo Selčani zapomnili, je bila tudi takrat, ko je iz Amerike prišel Vencelj Šolar in 25. julija 1926 ob šesti uri zjutraj obhajal svojo srebrno mašo. Pridigal mu je nečak Jakob Šolar. Isti dan ob desetih je imel svojo novo mašo Venceljev nečak in Jakobov brat Janez Šolar. Pridigal mu je stric. Slovesnosti se je udeležil tudi ljubljanski prošt g. Andrej Kalan. Duhovniki so prišli iz doline in od drugod.

Konec poletja je Vencelj odšel nazaj v Ameriko, s seboj pa je vzel tudi nečaka Janeza.

Slovesno je bilo tudi na predvečer vnebohoda, ko so slovesno pritrkavali pri župnijski cerkvi in vseh podružnicah. 17. maja 1928 je bila namreč proslava ob 30-letnici škofovanja gospoda knezoškofa Jegliča. Gospod župnik je v kroniko zapisal: "Naj ohrani Bog našega višjega pastirja do skrajnih mej človeškega življenja."¹⁵⁰ Skozi ves čas do danes je lepo videti, kako duhovniki vzgajajo ljudi, da bi ljubili svojo Cerkev, tudi po njenih voditeljih. Ljudje so zanje veliko molili.

V kakšno čast so si šteli, da jih je škof obiskal za birmo in opravil kanonično vizitacijo, nam pričajo tudi zapiski, kako so ga sprejeli.¹⁵¹

Bilo je 11. maja 1930. Fantje v narodnih nošah so jahali škofu naproti na Čejnjo, kjer je meja župnije – škof je bil namreč v Sorici. Med Frtico in šolo, kjer so ga počakali, so bili postavljeni štirje mlaji. Škofa so pozdravili župnik, župan, fant iz Marijine družbe, gasilci in šolska učenka. Ko je bilo slovesno birmovanje, se je ljudstva kar trlo; birmanih je bilo namreč 343 otrok.

Ko pa je prvič v župnijo prišel škof Rožman, so fantje in dekleta lepo okrasili vasi, zlasti še vas Selca. Cerkev so tako lepo okrasili, da so jo po besedah

župnika kar hodili gledat.¹⁵² Takrat je šlo k birmi 310 otrok.

Še isto leto pa je župnijo obiskal tudi nadškof Jeglič.

Zadnjič pred začetkom druge svetovne vojne je bil škof Rožman na obisku v spremstvu kanonika Sušnika in Ramška 4. oktobra 1938.

Župnijska kronika o drugi svetovni vojni¹⁵³

"1. septembra 1939 je Nemčija napovedala vojsko Poljski. V nedeljo 3. decembra je bilo iz naših krajev poklicanih 105 mož in fantov zaradi varnosti naših meja. Upajmo, da bo naša država mogla ostati nevtralna. Sveti oče Pij XII. se zelo trudi, da bi državnike pripravil do tega, da bi se pri mizi sešli in ohranili mir celi Evropi in morda vsemu svetu. Bogdaj!"

Leta 1941 je župnik zapisal: "Nevarnost za vojsko je še vedno precejšna."

Ko je 27. marca 1941 nastopil vlado naš novi kralj Peter II., so v fari imeli zahvalno mašo v ta namen; v župnišču pa se je nastanil vojni kurat Janez Kljun, dotlej kaplan v Semiču. V kaplaniji pa se je nastanil inž. Škof, kapitan po činu, kajti v Selcih je bilo vojaštva za okrog 1.000 mož. Tudi Krekov dom je bil zaseden.

In slutnja o nevarnosti je bila upravičena, kajti 6. aprila se je tudi pri nas začela vojna; že mesec kasneje, 6. maja, so Nemci pregnali župnika Franca Šušteršiča in kaplana Pavla Kržišnika, ki je ves vojni čas preživel v džakovski škofiji.

Dokler ni prišel nemški duhovnik, so imeli le molitve, tako kot povsod drugod; k maši pa so prva leta hodili k Svetemu Lenartu, kajti edini duhovnik v dolini je bil v tej župniji g. Anton Švelc. Kasneje je hodil maševat in spovedovat v Selca vsak prvi konec tedna v mesecu. Tako so bile svete maše v petek, soboto in nedeljo zjutraj. Nekajkrat pa je prišel tudi nemški duhovnik Rudolf Besel. Oba sta tudi krščevala in pokopavala, le poroke so bile pri Svetem Lenartu ali pa celo na Brezjah.

Sveto popotnico pa je smel deliti Jože Ravnihar, ki je za to dobil dovoljenje; kot pismonoša pa se je lahko bolj neovirano gibal po celotnem selškem območju.

Ko je bilo vojne konec, sta se oba duhovnika vrnila, vendar pa župniku Šušteršiču nova oblast ni bila naklonjena. Tako je postal župnijski upravitelj in kasneje župnik predvojni kaplan Pavel Kržišnik.

Po končani vojni se je marsikaj spremenilo; župnija je počasi prešla iz čisto kmečke v delavsko oziroma mešano. Pri doraščajoči mladini je začela padati verska in moralna zavest. Dogajalo se je, da so opuščali nedeljske in prazniške službe božje in jih nadomeščali z izleti in raznimi drugimi prireditvami, ki pa so bile združene s plesom in popivanjem.

Na splošno pa je bilo versko in moralno življenje zadovoljivo. Polovičarstvo je počasi izginjalo. Mnogi so se verskega življenja začeli zopet bolj oklepiti in se v njem poglobljati. So pa tudi ljudje, ki so ga popolnoma opustili. Takih je bilo takrat še bolj malo.¹⁵⁴

Šolstvo in društva

Rojstno leto slovenskega šolstva je leto 1773, ko je Blaž Kumerdej poslal dunajski vladi predloge, kako naj bi se razvijalo šolstvo na Kranjskem. Ohranjen je ukaz loškega glavarja županom, naj naznanijo ljudstvu, da se bodo odprle trivialne šole v selški, poljanski, žirovski fari, v Loki pa poleg te še glavna šola pri nunah klarisah.¹⁵⁵

Na slovenskem ozemlju so bili do leta 1918 za šole v veljavi zakoni avstro-ogrske monarhije in terezijanske šolske reforme. Od leta 1792 so imeli nadzorstvo nad osnovnimi šolami okrožni šolski komisarji, ki so jih plačevali iz premoženja cerkvenih bratovščin. Nadzorstvo so opravljali glavar, okrajni in krajevni šolski svet; pedagoško delo je nadzoroval okrajni šolski nadzornik. Krajevni nadzornik pa je bil župan ali župnik.

Iz zapiskov vemo, da je šola obstajala že leta 1778. Verjetno se ni mogla močno razviti, kajti leta 1800 je nikjer več ne omenjajo. Prvi učitelj, ki nam je znan,

je bil Ivan Notar. Iz Selc je bil leta 1790 premeščen v Poljane. Njegov namestnik je bil Josip Depovšek iz Podbrezjij. V Selcih je poučeval do odhoda v Kropo leta 1795.

Po tem letu pa selški viri utihnejo. Prekinitve šole je gotovo narekoval velik požar in beda med vaščani, sledila pa je še francoska okupacija.

Leta 1815 je okrajni loški komisariat poživil tri-vialko v Selcih. Nadzidava stare mežnarije – danes Mihove hiše – je bila v tistem času težko izvedljiva. Dokler popravilo ni bilo izvršeno, se je pouk odvijal v župnišču kot nekoč v nedeljski šoli.

Domačin Franc Luznar – Knefcov iz Selc, sin Blaža Luznarja in Mete Luznar, je končal šolo za učiteljske pripravnike in takoj začel poučevati. Dve leti je čakal na rešitev prošnje za stalnost, potem ko so leta 1817 obnovili mežnarijo. Službo je izvrševal do leta 1857. Selčani so mu za njegovo 40-letno delo postavili nagrobni spomenik. Iz tega časa so znani še učitelji Andrej Štancar, Marko Kovšca in Lovro Veber.

Leta 1876 se je v starem adaptiranem poslopju pogreznil strop. Ta dogodek ni povzročil nesreče, kajti otroci so ravno odšli, v Selčanih pa je pustil vedno večjo zavest o potrebnosti nove šole. Kljub nekaterim ugovorom je občinski odbor sklenil 30-odstotno občinsko doklado na direktne davke. V Selcih je bil takrat župan Frtičar, Janez Vrhunc.

V novo šolo so se preselili leta 1890. Ker je bilo v šoli vedno čez dvesto otrok, so odprli še drugi razred, oba sta imela po dva oddelka. Leopoldina Rozman, Mihael Bergant in Nikolaj Stanonik so bili prvi učitelji nove šole.

Predvsem starši so se težko navadili na šolske obveznosti; nadučitelj Bergant je v šolsko kroniko zapisal celo, da je Selčanom več za teleta v hlevu kakor za otroke. Nekateri izmed staršev so bili tako malo navdušeni nad obveznim šolanjem, da so hodili v šolo in grobo zmerjali nadučitelje, češ: "Naš že ne bo hodil v šolo, ima doma dosti dela." Tako sta imela tudi nadučitelj Stanonik in Jeglič dosti dela, da so se kmečki ljudje omehčali in spoznali, kako je tudi za njihove otroke pomemben pouk.

Leta 1904 so odprli še tretji razred. Poučevali so

Josip Jeglič, Kati Milač in Mara Mlakar. Okrajni šolski svet je dovolil najbolj oddaljenim – iz Kališ, Lajš in Golice – le dve uri pouka dnevno, iz Zabrekve pa so prihajali otroci samo dvakrat tedensko.

Šola Selca je tistikrat oskrbovala tudi ekskurendni šoli v Podlonku in Podblici. V Podlonku je hodil nadučitelj Jeglič, pozneje pa njegov naslednik Mihelčič. V Podblici je poučevala učiteljica Ema Peče. Po Jegličevi smrti leta 1914 je vodstvo šole prevzel Ivan Koprivec in nato Ivan Mihelčič. Ko se je pričela prva svetovna vojna, so učitelje poklicali v vojsko, šolo pa je vodila Ema Peče, vendar pa so se v vojnem času učiteljice pogosto menjavale. Otroci so v tem času veliko pomagali doma, veliko pa jih je bilo zelo revnih.

Po vojni se je bilo treba navaditi na nove razmere. Leta 1919 so kljub negodovanjem nekaterih osnovali četrti, leta 1920 pa še peti razred.

Vsako leto so v šoli priredili razstavo dekliških in deških ročnih del, pisnih in risarskih izdelkov. Eno izmed takih razstav je obiskal kralj Aleksander, ko se je vozil po dolini do italijanske meje, ki je bila pri Petrovem Brdu.

Včasih je bila šola po več dni ali tednov zaprta zaradi boleznih ali elementarnih nesreč.

Leta 1925 je po prizadevanju upraviteljev tudi v šoli končno zagorela električna luč.

V tistih letih je bil v šoli zelo dober pevski zbor, ki ga je vodil upravitelj Ivan Mihelčič. Zbor je nastopal doma in drugod, enkrat tudi v vili Suvobor na Bledu.

Leta 1931 so Zabrekve v celoti pripadle selškemu okolišu, vendar so nekateri učenci še izkoristili olajšavo in prihajali v šolo le dvakrat tedensko.

V letih pred drugo svetovno vojno so imeli med letom tri šolske maše: na začetku in na koncu šolskega leta ter 1. decembra, ko so praznovali ujedinjenje SHS. Otroci so pri teh mašah peli, vedno pa tudi, ko je bil praznik prvega svetega obhajila.¹⁵⁶

Vsako leto je bilo več učencev. Leta 1932 in 1938 sta imela dva razreda vzporednici. Upravitelj Mihelčič je po 17 letih zelo uspešnega dela odšel v Črnuče. Po njegovem odhodu pa so bile pogoste

preместitve, vedno pa so poučevale štiri učiteljice in dva učitelja. Tudi po Mihelčičevem odhodu so v šoli še zelo gojili petje. Zbor je z velikimi uspehi pod vodstvom upravitelja Jožeta Župančiča nastopal po raznih krajih.

V šolskem letu 1934/35 so imeli v šoli pri verouku vzgojni in učni načrt iz leta 1930. Veroučitelj Janez Oblak je v poročilu zapisal, da je trikrat hospitiral pri župniku, da imajo mesečno skupno spoved in obhajilo. Obhajilo se pospešuje in priporoča v šoli, pri Marijinem vrtcu in v Jezusovih dnevih. Še posebno pridno pa prihajajo k svetemu obhajilu v adventu in za šmarnice. Vsi otroci prejmejo prvo sveto obhajilo navadno v prvem razredu, takrat se naredi praznik za celo župnijo. Za otroke so posebej namenjene prve nedelje v mesecu, a je v zimskem času zelo slab obisk zaradi oddaljenosti. Poročal je, da učenci nimajo lastne božje službe, da jih 2–5 odstotkov po svoji krivdi ali krivdi staršev ostaja brez svete maše. Veroučitelj je zahteval, da popoldne pridejo vsi, a izostanejo oddaljeni in nujno zadržani. Med učenci se zelo priporoča branje in vzgoja preko verskih listov, saj je število naročenih na Angelčka in Vrtec visoko.¹⁵⁷

Vsako leto so imeli tudi sprejem v Marijin vrtec in romanje; cerkvenega petja pa v šoli ni bilo.

Stanje učencev, pravi, je dobro, le tu pa tam je kakšen slučaj moralne zablode; zapisano je, da so dekleta bolj pametna, da se učijo na pamet, fantje pa da težje sledijo.

Povedal je še, da so odnosi med učitelji in učenci dobri, da pa imajo s katehetom tudi osebne stike izven šole. Na koncu je še zapisano, da je katehet živahen in dosti nazoren. Dodan je tudi predlog, naj starši ne bi pustili plesov po svojih hišah, posebno še po samotnih in oddaljenih vaseh.

Tega leta pa je župnik sporočil na škofijo tudi, da je bil sredi meseca marca na šoli nastavljen učitelj, novinec Viktor Čurman, ki je protestantske vere.¹⁵⁸

Med glavnim odmorom so učitelji in duhovnik vedno stali skupaj in se pogovarjali. V Selcih je imel verouk gospod župnik.

Nekaj desetletij pred okupacijo je šola dajala po-

seben poudarek na pouk kmetijstva; imela je velik ugled, kajti v višje razrede so prihajali tudi iz nekaterih bližnjih okolišev.

Ko se je leta 1937 vršila kanonična vizitacija, je zapisano, da so otroci na splošno dobro poučeni, le da nižji dajejo nekakšen vtis, da težje sledijo katehetu, vendar pa k zakramentom hodijo redno.¹⁵⁹

V začetku druge svetovne vojne so prve dni okupacije nadaljevali s slovenskim poukom, potem pa so šolo zaprli ter zapečatili pisarno in učilnice. Oba učitelja, Zupančiča in Markiča, so odpeljali v izgnanstvo. Učiteljic pa, ko so jih prišli čez nekaj tednov iskat, niso več dobili, policija jih je namreč že odvedla.

Kmalu so prišli nemški učitelji, med prvimi je bil neki univerzitetni profesor z Dunaja, ki pa ni bil hitlerjanec. Pozneje so prihajale tečajnice, ki naj bi vzgajale mladino v nacističnem duhu. Toda uspeha ni bilo ne v šoli ne na tečajih odraslih. Otroke so po domovih poučevale nekatere prostovoljke, med njimi Ivanka Ravnihar, roj. Krek, in Stanka Habjan v Selcih, Marica Pegam v Zabrekvah, Marija Ferlan, roj. Rovtar, v Topoljah, Marija Rakovec v Dolenji vasi, Marija Rihtaršič in Katra Kalan na Bukovici, Ivanka Benedičič, roj. Gartner, v Golici, Ivanka Čufar, roj. Prevc, na Češnjici in na Studenu in Marica Vrhunc na Rudnem.

V prvi vrsti so te ženske otroke pripravljale na prejem zakramentov (prvo obhajilo in birma), vendar pa so hkrati otroke učile tudi brati, pisati in računati, kar jim je omogočilo, da jim po vojni ni bilo treba začeti šolanja s prvim razredom.

Po vojni se je pouk pričel že 12. marca 1945 v dnevni sobi Kramarjeve hiše, ker šolskega poslopja ni bilo mogoče takoj popraviti.

Ekskurendni šoli v Podlonku in Podblici

Šola v Podlonku je bila ustanovljena leta 1904 za vasi Podlonk, Prtovč in Draboslovico. Do leta 1920 je potekal ekskurendni pouk, torej je prihajal učitelj iz Selc enkrat tedensko. Jeseni tega leta je šola postala samostojna enorazrednica – v Podlonk je pri-

Šola v Podlonku po drugi svetovni vojni.
Hrani Aleksander Čufar.

šla redna učiteljska moč.

V šolskem letu 1934/35 je bilo na šoli 56 otrok. Iz ene hiše so imeli skupne učbenike. Obhajilo so prejeli tu nekajkrat letno, kajti nekateri učenci so imeli do fare več kot dve uri. Vsi iz prvega šolskega leta so bili pri prvem svetem obhajilu v župnijski cerkvi. Od maše pa so otroci izostajali pozimi, eden od vzrokov je bil tudi slaba obleka; le dva učenca nista hodila v cerkev zaradi brezbržnosti staršev.

Popoldne niso prihajali zaradi oddaljenosti, deset jih je bilo v Marijinem vrtcu. V šoli ni bilo cerkvenega petja, otroci pa so imeli naročenega Angelčka. Odnosi v šoli pa so bili primerni.

Za ta konec župnije je veroučitelj (tudi v Podlonku je učil verouk župnik) izrazil svojo zaskrbljenost nad dejstvom, da so se ob nedeljah shajali otroci in pri odraslih videvali marsikaj, kar ni za nje. Tudi tu je predlagal, da bi v pastirskem listu poudarili pomembno deležnost staršev pri tem, da bi preprečevali slabe družine in plese po privatnih hišah, kar je zelo kvarno za mladino, posebno

še za šolsko.

Po več poizkusih, da bi šolo v Podlonku kljub premajhnemu številu otrok obdržali, so jo dokončno ukiniteli v šolskem letu 1971/72, ker so vaščani spoznali, da je njen obstoj nemogoč.¹⁶⁰

Tudi v Podblici so imeli enorazredno osnovno šolo, in sicer ob ponedeljskih dopoldne in popoldne. Nekateri izmed otrok niso imeli učbenikov. Vsi otroci so šli k prvemu obhajilu, drugače pa so otroci hodili deloma v Besnico, deloma pa v Kropo. Imeli so mesečno sveto spoved v cerkvi, zelo pa so priporočali pogosto obhajilo.

10 odstotkov otrok je zamujalo mašo zaradi pomanjkanja primerne obleke, popoldne pa niso prihajali zaradi oddaljenosti. Tudi tu v šoli ni bilo cerkvenega petja, imeli pa so naročene verske liste (Vrtec, Angelček). Medsebojni odnosi so bili zadovoljivi, opaziti je bilo premajhno nadarjenost, na splošno pa je bilo dobro, je še poročal župnik, verouk pa je učil kaplan.

Šola na Bukovici

V bukovškem okolišu je bil zasilni pouk že okoli leta 1900. Otroci so v začetku šolo obiskovali zelo neredno. Leta 1903 so jo po dolgih prerekanjih, kje naj bi stala nova, prava šola, sezidali in takoj se je začel redni pouk.

V šolski okoliš so spadale vasi Bukovica, Ševlje, Stirpnik, Praprotno, Sveti Tomaž, Spodnja Luša z zaselkom Rantovše in nekaj hiš Križne Gore.

Prvi redni učitelj je bil Anton Germek, ki ni bil samo dober učitelj, ampak je vaščanom rad pomagal tudi z delom in nasveti. Posebno rad se je posvečal sadjarstvu.¹⁶¹

Sredi novembra se je šola razširila v dvorazrednico, ker je bilo na šoli nad sto učencev.

Oba oddelka verouka je ob sredah, dopoldne in popoldne, poučeval kaplan. Vsi so imeli zaukazane učbenike. Tudi tu so imeli mesečno sveto spoved, obhajilo so priporočali tudi v šoli. Na koncu drugega šolskega leta ni nihče ostal brez svetega obhaji-

la. Priprava na to slovesnost je potekala po knjižici Kateheza za prvence, praktično pa so se pripravljali v cerkvi. Leta 1935 je bila ta slovesnost na belo nedeljo.

5–8 odstotkov jih ne pride k maši, popoldne pa ne pridejo zaradi oddaljenosti, cerkvenega petja ni, otroci berejo Angelčka. Na splošno so otroci in odnosi med njimi dobri.

Tik pred začetkom druge svetovne vojne so šolo povečali v trirazrednico. Zaradi te prezidave od 1. aprila do 19. septembra ni bilo pouka. Blagoslov šole so imeli 22. oktobra 1939.¹⁶²

Med okupacijo se je tudi tu nemški pouk za otroke in odrasle kmalu nehal, poslopje je zasedla nemška policija. V začetku leta 1945 so partizani šolo požgali, češ da se hoče vanjo zopet naseliti "sovražnik". Tako je zgorel ves inventar in arhiv.

Po osvoboditvi se je pouk začel 1. junija 1945, in sicer začasno v Podrekovi hiši. Iz nje so se preselili v naslednjem letu v še ne povsem urejeno šolsko poslopje, ki so ga leto za letom obnavljali in dopolnjevali.

Šola je bila že od nekdaj bolj povezana s Škofjo Loko, saj je bila njena podružnica; s Selci je bila povezana le zato, ker je bila del selške fare in je veroučitelj prihajal iz Selc.

Pripadnost Selčanov društvom

Leta 1875 so v Selcih ustanovili Slovensko katoliško in politično društvo. Za ustanovitev je dalo dovoljenje Okrajno glavarstvo v Kranju.

Hkrati z razvojem šolstva in z vedno večjo zavestjo narodnosti proti koncu 19. stoletja so Selčani prav tako hoteli narediti nekaj za napredek kulture v vasi. Vsem so želeli čim več izobrazbe, kar pa je bilo v tedanji Avstro-Ogrski zelo težko.

Že pred tem je bila v Selcih "farna knjižnica", ki je imela svoj prostor v kaplaniji.

Leta 1877 se je društvo spremenilo v Slovensko bralno društvo v Selcih. Med prvimi odborniki so bili župnik, kaplan, gostilničar in še nekateri

kmetje.

Leta 1897 so ustanovili Pevsko društvo Ratitovec, v katerem je bilo ob koncu leta 23 članov, v naslednjem pa že 48. Predsednik in pevovodja je bil organist Jakob Uranič.

Leta 1903 sta se združili obe društvi v eno z imenom Bralno in pevsko društvo Ratitovec. Med zelo dejavnimi je bil tudi že prej omenjeni učitelj Ivan Mihelčič. 24. junija 1928 so obhajali 50-letnico obstoja. Društvo so svoj čas ustanovili duhovniki, piše v kroniki, a je kaj kmalu prišlo v nasprotne, liberalne vode.

Leta 1931 so ustanovili društvo Sokol, ki je imelo svoje posebne uniforme za nastope. Tako na Češkem kot v Sloveniji je Sokol pomenil protiutež nemškim telovadnim društvom, ki so v deželah s slovanskim prebivalstvom širila nemški nacionalni vpliv. Sicer pa je bila dejavnost Sokola sprva posvečena bolj krepitvi slovenskega narodnega gibanja kot telovadbi. Brž ko je oblast dovolila, so z ustanovitvijo Slovenske sokolske zveze v Ljubljani leta 1905 povezali in poenotili skoraj vsa sokolska društva na Slovenskem, kar je tudi pospešilo novo ustanavljanje le-teh. Po ločitvi duhov na katoliško in liberalno gibanje je Sokol dobival vse bolj liberalen značaj. Zlasti po ustanovitvi samostojnih katoliških telovadnih odsekov leta 1906 je bil do prve svetovne vojne najmočnejša nepolitična liberalna organizacija in je kot tak prevzel tudi večji del protikatoliške idejne propagande.¹⁶³

Prva društva so imela svoj prostor v spodnji sobi kaplanije, potem pa v Kloštru, pri Groblju in v Jakeljnovem prizidku. Pozneje sta bralno društvo in Sokol imela urejeno malo dvorano v Egvovem gospodarskem poslopju.

V času župnika Tomaža Rožnika, ki je bil tudi sam v odboru društva, so leta 1908 ustanovili Katoliško prosvetno društvo. Med odborniki sta bila tudi kaplan in organist. Veliko zapiskov njihovega delovanja se je ob začetku druge svetovne vojne izgubilo. Društvo je imelo več odsekov: pevskega, dramskega, godbenega in razne druge krožke.

Prosvetno društvo je nemoteno delovalo do leta

1933, ko je minister Živković razpustil društva. Ko pa je posebna deputacija iz Ljubljane v Beogradu dosegla dovoljenje za novo delovanje društev, je bilo kmalu spet vse po starem.¹⁶⁴

Po vseh teh dogodkih se je 20. januarja 1935 v Krekovem domu vršil ustanovni občni zbor novega društva Narodna prosveta v Selcih. Vse imetje in inventar so od Katoliškega prosvetnega društva prevzeli s sklepom sreškega sodišča v Škofji Loki. Župnikova srčna želja je bila, da bi tudi novo društvo vestno delalo za pravo krščansko izobrazbo.¹⁶⁵

Ko je 18. junija 1939 Katoliško prosvetno društvo praznovalo svojo 30-letnico, je bilo v Selcih zelo slovesno. Ta dan so imeli tudi tabor Krekovega okrožja.

Fantovski odsek je imel ta dan poseben praznik: blagoslovljen je bil nov prapor, kateremu sta botrovala gospa Leopolda Dolenc, žena poslanca Ivana Dolenca, in g. dr. Anton Megušar, odvetnik v Kranju in selški rojak.

Imeli so mogočen sprevod: šel je od pokopališča, mimo Frtice, Blaznika, Brceta k cerkvi, kjer je bila sveta maša, ki jo je vodil in pri njej pridigal profesor Fajdiga iz Ljubljane.

Popoldne je na taboru govoril poslanec Ivan Dolenc. Prireditev so pripravili na Kalanovem vrtu. Poleg domače godbe je igrala tudi godba iz Škofje Loke.¹⁶⁶

Selško društvo je bilo zelo znano po uprizorjanju dramskih iger. Prve igre so igrali kar na prostem, na kakem dvorišču ali v kozolcu. Prva taka je bila Za pravdo in srce. Z igro Tekma so z dobičkom podprli gradnjo Krekove kočice na Ratitovcu. Krekovo igro Turški križ, ki jo je napisal v spomin prijatelju Nacetu Semenu - Kalanu, so Selčani prvič zaigrali leta 1908. V letu 1932 pa so uprizorili igro Naša kri. Omenila sem le nekatere izmed mnogih iger. Društvene igre je učil kaplan, šolske pa učitelj.

Vsako leto je bilo v društvu bolj živahno. Iz nekaterih hiš (Blaznikove, Frtičarjeve, Pavlicove, Kalanove, Adamove, Brcetove, Mihcove ...) so mladi sodelovali pri več odsekih tudi po več desetletij. Poleg iger so vsako leto priredili tudi pevski in godbeni

koncert ter razne spevoigre. Nekaj let so imeli tudi tamburaški orkester; njih in pevce je od leta 1929 vodil Lojze Šmid.

Sredi vasi stoji Kulturni dom, nekdanji Štok, dom dr. Janeza Evangelista Kreka. Štok je leta 1907 od Krekovi odkupila selška Hranilnica in posojilnica, ki je v Selcih obstajala od leta 1905 pa vse do okupacije, vodil pa jo je Brcetov, France Šmid. Takrat so takoj začeli z zidavo. Krekova želja je bila, da bi nekaj prostorov dobilo tudi prosvetno društvo, ki se je takrat pripravljalo na ustanovitev. Obnovo sta izvajala Ločana, dom je gradil Molinaro, lesna dela pa je prevzel Peternelj. Društvo je dalo svoj prispevek 2.000 goldinarjev. Ko je bila stavba leta 1908 dograjena, je društvo dobilo celo nadstropje s podstrešjem. V njem je imel svoj dom dr. Krek, kadar je prišel v Selca; svoje prostore pa so v njem dobili tudi občinski urad za pisarno in ubožnico, pa tudi Hranilnica in posojilnica je imela v pritličju eno sobo. Dom se je vzdrževal iz dohodkov gozda, ki je prej pripadal Štoku.

Posebno tradicijo je imela v Selcih pihalna godba, ki so jo ustanovili leta 1911. Za ustanovitev si je posebej prizadeval kaplan Sedej. Prvi kapelnik pa je bil organist Anton Tevž, za njim pa je godbo prevzel Matija Megušar, Blaznik. Godbeniki so nastopili na vseh slovesnostih v domači dolini, po gorenjskih krajih in drugod.

Takoj zatem so ustanovili telovadno društvo Orel: doma in drugod so nastopali v svojih uniformah. Na slovenski ravni je njihovo ustanovitev spodbudila predvsem dokončna prevlada narodnoliberalne politične usmeritve pri dotlej vsenarodnem Sokolu; pri Slovenski krščansko-socialni zvezi je tako spodbudila ustanavljanje lastnih telovadnih odsekov. Prvo načelno soglasje s telovadbo je izkoristil jeseniški kaplan Karel Čuk in osnoval telovadni odsek Katoliškega delavskega društva na Jesenicah leta 1905. V Zvezo Orlov so se preimenovali šele marca 1909. Tekmeci sokoli so jih zaradi priimka ustanovitelja radi zbadali s čuki, pticami, ki naj bi oznanjale smrt. Na to so odgovarjali, naj jih kar zmerjajo s čuki, saj oznanjajo smrt slovenskega liberalizma, ošabnosti in frakarstva. Mladinsko gibanje so kmalu začeli ute-

meljevati kot idejno-vzgojno, šele zatem telovadno, pač v nasprotju s Sokolom, ki je poudarjal pomen telovadbe za vzgojo duha.¹⁶⁷

Orel je deloval v okviru Katoliškega prosvetnega društva. V njem so se posebej zbirali Fantovski odsek (telovadili so na drogu in bradlji), Dekliški krožek za dekleta od 15. leta naprej (telovadbo so imele ob ponedeljkih zvečer), Mladenke in Mladci. Program in vaje na tleh so bili točno določeni. Sestanki so bili redno ob nedeljah popoldne po nauku.

Prosvetni tabori so se odvijali po letu 1935 pa vse do vojne. Vedno so se začeli z dopoldansko sveto mašo. V Selcih so ga priredili leta 1939. Akademijo pa so vedno pripravljali na dan sv. Jožefa. Zadnja je bila leta 1941; ponovili so jo na materinski dan 25. marca.¹⁶⁸

17. julija 1927 je bil v Selcih javni nastop Krekovega orlovskega okrožja. Dopoldne so priredili sprejem, nato pa v sprevodu odšli v cerkev, kjer je bila sveta maša, po njej pa mladinski tabor pred Krekovim domom. Popoldne so priredili javno telovadbo. Celodnevna prireditev je na veliko veselje domačih in tujih članov društva Orel kakor tudi občinstva prav lepo uspela.¹⁶⁹

Naslednje leto 15. avgusta so tovrstno celodnevno prireditev imeli na Česnjici s pihalno godbo iz Škofje Loke.

Do prve svetovne vojne se je Orel po številu članov približal Sokolu, po številu odsekov pa ga je presegel. Leta 1928 pa ga je presegel tudi po članstvu.

Obe zvezi sta bili razpuščeni ob izdaji zakona o Sokolu Kraljevine Jugoslavije decembra 1929. Orli se v nasprotju s Sokoli v novo organizacijo niso vključili, temveč so se v okviru Prosvetnih zvez v Ljubljani in Mariboru začeli bolj posvečati igralnemu športu.

Duhovniki v selški župniji¹⁷⁰

Ljubljanski šematizem omenja, da se je selška župnija odcepila iz starološke "matere fare" kot hčerka v samostojno župnijo pred letom 1476. Starološka župnija je bila zelo obsežna (obe dolini). Zlasti pa je

bila selška župnija težavna glede dušnopastirskega oskrbovanja, ker je bilo v Železnikih in Sorici mnogo priseljencev.¹⁷¹

Zato je že leta 1355 starološki župnik Hilprand Hak postavil v Selcih svojega namestnika vikarja za okolico, oglejski očak Nikolaj je vikarja tudi potrdil. Začetek selške duhovnije lahko postavimo v ta čas. Od tedaj je v selški župniji službovalo mnogo duhovnikov, kakor sledi:

Župniki in župni upravitelji

1. Nikolaj Cautzler (Kancler)

Kot vikar je bil nameščen od starološkega župnika in potrjen od oglejskega očaka s pismom, izdanim v Glemmu dne 16. novembra 1355. Bil je stalni vikar in "spiritualibus". Užival je dohodke starološkega župnika in selškega ljudstva. Dolžnost je imel maševati in deliti svete zakramente v Selcih.

2. Matija¹⁷²

Župni vikar je bil 3. oktobra 1389 za pričo, ko je večni vikar starološki Salomon vpeljal Jakoba, župnika v Gorjah, kaplanom oltarja sv. Janeza Krstnika in sv. Janeza Evangelista v Stari Loki.

3. Ivan Jurij Kitzbuchel

Bil je večni vikar od leta 1454 do svoje smrti leta 1492. Bil je očakov komisar in na sv. Pavla dan leta 1454 v Loki pričujoč, ko je freisinški škof Janez potrdil loški duhovščini njihove pravice. Leta 1478 je 31. maja ustanovil obletnico pri bratovščini presvetega Rešnjega telesa v Kranju, med njene člane ga je škof Žiga Lamberg sprejel istega dne.

Ti trije znani predstojniki selške župnije segajo še v pozni srednji vek.

4. Jakob Ventiger

Vikar, nameščen 18. aprila 1492, potrjen od očaka, nameščen pa od starološkega župnika Gašperja Marolta. Cerkveni vizitator Peter Carbi je leta

1494 ukazal Selčanom, da morajo plačati župniku dolgove in z njim v miru živeti. Pastiroval je tu še leta 1505, ko je prosil dispenze svojim ženinom 11. marca. Kakor kažejo listine kranjskega mestnega arhiva, je bil Kranjec. Bil je tudi zgodnjik v Stari Loki.

5. Anton Prešern

Bere se leto 1517, ko je bil župnik v Selcih, in še leto 1525, ko je bil priča ustanovitve beneficija sv. Katarine v mestni loški cerkvi. Bil je Kranjec, sin meščana, akolit je postal 24. septembra 1496. Prej (leta 1514) je kaplanoval v Sori.

6. Urban Potorij

Bil je župnik leta 1534, ko mu je loško gospostvo za potrebe v postnih dneh dovolilo ribariti v Selščici. Reverz za to je dal 19. junija istega leta.

7. Jurij Steinmetzer

Župnik leta 1549.

8. Boštjan Breclj (Wreczl)

Župnik od 12. marca 1568, pa tudi še leta 1586.

9. Jernej Namor

Župnik že leta 1595 in še leta 1604; prej je imel beneficiat sv. Katarine na Dovjem (1582), pa je bil kot prijatelj novi veri suspendiran. 27. aprila 1604 ga je škof Hren imenoval za prvega župnika v Kropi, ki jo je ustanovil cesar Ferdinand. Prej, leta 1571, pa je kaplanoval v Radovljici, kjer je imel kakih 20 moških in žensk, ki jih je na njihovo ponižno prošnjo med sveto mašo obhajal "sub utraque", kakor je dovolil papež Pij IV. za avstrijske dežele. V Kropi je imel sedem sinov.

10. Melchior Putshighen (Puzik), 1604–1622

Potrjen je bil 7. junija 1608 in je resigniral na župniji. Ni živel zgledno, zato ga je brižinski knezoškof, komisar v Loki, Janez Jurij Pucher odstranil. Odšel je v Vipavo, a zatem se je na prošnjo nekaterih Železnikarjev vrnil ter se hotel vrniti

za župnika v na novo ustanovljeno župnijo v Železnikih, pa tudi ni šlo. Še istega leta je moral oditi, ker tudi preizkušnje v Vidmu ni prestal.

11. Andrej Wildt, 1622–1632

Bil je Ločan, posvečen v Ljubljani leta 1614 na naslov novomeške proštije. Iz Selc je odšel za samostojnega kaplana v Šentvid pri Vipavi.

12. Gašper Telban, 1632–1653

Po letu 1653 se je preselil v Loko, pokopali pa so ga v nunski cerkvi leta 1669.

13. Mihael Žerovnik, 1653–1667

Bil je zgleden mož in goreč duhovnik, vendar je zapustil mnogo dolgov, kajti pod njim je pogorelo župnišče. V Selcih je bil do svoje smrti.

14. Matija Falenc, 1668–1689

Bil je Kropar, v Selca pa je prišel iz Radovljice kot mestni kaplan.

15. Msgr. Ivan Gašper Jager, 1689–1701

Poprej je bil mestni vikar v Škofji Loki; iz Selc je šel v Poljane, kjer je leta 1705 umrl, star 49 let. Bil je magister svobodnih ved in modroslovja ter dober govornik. Ima nagrobno spominsko ploščo na evangelijski strani ob zakristiji.

16. Andrej Blaznik, 1701–1716

Tudi on je bil prej mestni vikar v Škofji Loki, a tudi on je odšel v Poljane. Leta 1718 pa je prejel župnijo Stara Loka, ki jo je upravljal do smrti leta 1728.

17. Luka Pušar, 1716–1760

V Selcih je bil do smrti; bil je zlatomašnik, poprej pa župnik v Žireh. Mož je bil bogat. Leta 1755 je v selški podružnici Dražgoše ustanovil beneficij, pa tudi Loke ni pozabil. Na gradu, v kapeli sv. Ane, je za vsak teden ustanovil pet svetih maš. Za dražgoško božjepotno cerkev je leta 1750 oskrbel in spisal tudi knjižico Svete Lucie andoht. Bil je goreč in pobožen, zgleden duhovnik.

18. Lovro Rotar, 1760–1776

V Selcih je pastiroval do smrti. Bil je Ločan, posvečen leta 1725 v Vidmu.

19. Gašper pl. Branka (Pranca), 1777–1785

Doma je bil v dragomeljski graščini v Mengšu. Za mašnika je bil posvečen v Gradcu leta 1759. Do leta 1808, ko je umrl, je bil nadžupnik in dekan v Kamniku.

20. Anton Ivan Perkovič, 1785

Župnik je bil samo 2 meseca in 8 dni, ko je umrl. Bil je iz goriške škofije, podpisan Pirkovič.

21. Janez Krstnik Spangher, 1786

Župnik je bil od 4. avgusta do 4. novembra, nato pa je bil odstavljen, ker je bil župnikom vsiljen. Bil je škof v Gorici, ko je prejel župnijo v Selcih. Leta 1779 je bil substitut v Hinjah.

22. Jakob Lapajne (Lapagna), 1787–1803

Bil je Tolminec; iz Selc je odšel v Staro Loko v pokoj, kjer je kot zlatomašnik umrl leta 1809.

23. Filip Schwarz, 1803–1806

Bil je Ljubljčan; v Selcih je deloval tudi kot kaplan od sv. Jurija 1792 do septembra 1793. Umrl je kot starološki župnik za vodenico leta 1819.

24. Jožef Darovec, 1806

Pol leta je bil župni upravitelj, nato pa vikar na Trebelnem do leta 1814. V letih od 1814 do 2. junija 1845 je bil župnik v Adlešičih, kjer je tudi umrl.

25. Janez Evangelist Jarnevič, 1806–1816

Rojen je bil v Metliki; za župnika je prišel v Selca kot kaplan iz Naklega, odšel pa v Dobrepolje. Bil je slabega zdravja, umrl je za vodenico v Predosljah. Sicer pa izveden v zdravilstvu, pravoznanstvu in govorništvu. Ljudem je bil nepriljubljen. V njegovem času so Selca 10. marca 1809 pogorela, župnišče, cerkev in 50 hiš, zaradi česar je

imel mnogo težav. Goreti je začelo v Sevnici pri Šoštarju.

26. Jurij Spruk, 1816

Kot administrator je deloval od avgusta do oktobra, bil pa je tudi med selškimi kaplani.

27. Jožef Gogala, 1816–1825

Bil je Blejec, doma z Gradu. Februarja 1815 so ga poklicali za profesorja moralke in pastoralke v semenišče v Ljubljano, naslednje leto pa je prišel kot župnik v Selca. Bil je dober govornik, reden duhovnik, govoril je francosko in italijansko. Umrl je v Lescah za zlatenico.

28. Matevž Arnol, 1826–1840

V omenjenih letih je v Selcih služboval kot župnik, doma je bil iz Stare Loke.

29. Andrej Potočnik, 1840–1850

Rodil se je 17. novembra 1786 pri Svetem Lenartu (Dragobaček). Preden je prišel v Selca, je služboval pri Sveti Heleni – Dolsko; 8. februarja 1849 je pogorela cerkev, župnišče in 14 hiš v bližini ter mnogo živine. Menda je zažgal neki Italijan. Iz Selc je Potočnik odšel v Mošnje. Leta 1874 je obhajal biserno mašo v uršulinski cerkvi. Pridigal mu je sorodnik, pater frančiškan gvardijan Pintar. Umrl je v pokoju v Loki 1876.

30. Jožef Malneršič, 1850–1851

Bil je Vipavec, v Selcih je deloval kot župni upravitelj. Umrl je kot zlatomašnik v Vipavi.

31. Jožef Fik, 1851–1854

Rojen je bil v Vincarjah, posvečen že kot tretjeletnik. V Gospodu je zaspal v Selcih 11. aprila 1854.

32. Martin Prevec, 1854

Bil je selški kaplan in administrator od aprila do novembra 1854. Naročene je imel Novice. Nazadnje pa je bil župnik v Mozlju na Kočevskem do svoje smrti 20. maja 1862.

33. Anton Padovanski Lubič, 1854–1858

Zibelka mu je stekla 23. maja 1812 v Žalni na Dolenjskem. Mašnik je postal še kot bogoslovec, v tretjem letniku. Kot semeniški duhovnik je prišel iz lichtenturnovega beneficiata v Idrijo. V Selca je prišel s Turjaka. V Selcih pa je zapustil svet zaradi prehlada 12. marca 1858 v najlepši dobi 46 let.

34. Vincencij Mayer, 1858–1887

Rodil se je leta 1823 na Kokrici pri Kranju. Ker je premlad dovršil vse bogoslužne študije, je bil ta čas pomožni katehet na normalki v Ljubljani. Leta 1847 je prišel v Škofjo Loko za mestnega kaplana, kateheta in provizoričnega vaditelja na normalki. Imel je mnogo uspehov v šoli, zlasti od tedaj, ko je začel poučevati verouk v maternem jeziku. Od tod je prišel župnikovat v Selca, kjer je mnogo storil za blagor župljanov, pa tudi za lepoto božje hiše. Nato je odšel v Breznico. 12. februarja 1890 ga je tam napadel lopov s sekiro in ga v obrambi tako ranil, da ni bil več za delo. Preselil se je v pokoj v Zalog pri Cerkljah. Čez tri leta je 31. marca, na veliki petek, tam umrl. Bil je velik dobrotnik dijakov. Mož je bil zgleden, goreč, neumorno delaven duhovnik. Povsod so ga ljubili in spoštovali. Povsod je veliko skrbel za lepoto Gospodove hiše. Zato ga je v priznanje zaslug knezoškof ob 25-letnici njegovega župnikovanja leta 1883 imenoval za duhovnega zavetnika. Bil je zelo gostoljuben, kaplani so pri njem dobili mnogo naukov za življenje. Že tedaj je čital Stimmen aus Maria Lach.

35. Janez Evangelist Sušnik, 1887–1894

Rojen je bil 21. decembra 1854 v Škofji Loki očetu posestniku in krčmarju ter mami, rojeni Homan. V Selca je prišel iz Radeč pri Zidanem Mostu za kaplana, kjer je naposled župnikoval, hodil na lov, študiral homeopatijo, zlasti pa astronomijo in botaniko, v čemer je pozneje v Ljubljani in drugod imel več predavanj v izobraževalnih društvih. Tudi na zidarstvo in mehanizacijo se je spoznal. Leta 1891 ga je cesar

Schiffersteinovin imenoval za kanonika v Ljubljani (umeščen je bil 13. aprila 1893). Preselil se je šele naslednje leto ob sv. Juriju in bil tako še eno leto upravitelj selške župnije. Kot kanonik je bil konzistorialni svetnik, od julija 1898 pa do avgusta 1906 tudi dekan za ljubljansko okolico, izpraševatelj pri konkurzih, kanonik poenotenciarij in upravitelj pokopališkega zaklada. Vestno in zelo rad je opravljal svoje duhovništvo tudi v spovednici. Naredil je več načrtov za vodne žage in mline. Povsod na Slovenskem, zlasti v Selški dolini in loški okolici, je veliko naprav, ki so jih naredili na njegov nasvet in pod njegovim vodstvom. 31. julija 1927 je v ljubljanski stolnici slovesno daroval svojo zlato mašo, leta 1937 pa biserno. Umrl je 1. januarja 1942 kot najstarejši kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja in apostolski protonotar. Ima neprecenljive zasluge za razvoj Vzajemne zavarovalnice (ustanovljene leta 1900), katere predsednik je bil od leta 1913 do 1942. V času skoraj 50-letnega bivanja v Ljubljani (1894–1942) je postregel izobraževalnim, strokovnim in dobredelnim društvom z raznovrstnimi predavanji, uredništvom raznih listov in s poljudnoznanstvenimi članki.

36. Matija Erzar, 1894–1900

Rojen je bil v Poženiku pri Cerkljah na Gorenjskem. Kaplanoval je v Cerkljah na Dolenjskem; od tam je prišel leta 1886 za mestnega kaplana v Škofjo Loko, nato pa šel v Ribnico in na Golo pri Igu. 25. aprila 1894 je bil umeščen za župnika v Selcih, kjer je zgradil novo župnišče, a žal ne dobro. Ker so bile razmere zanj tu neprimerne, je 26. novembra 1900 odšel za župnika in dekana v Semič. Postal je tudi duhovni svetnik. Nato je odšel v Postojno, kjer je bila nastanjena vojska, in tudi tam je predelal župnišče ter očistil in uredil župnijsko cerkev. Prosil je za premestitev k novomeškemu kanonikom. Bil je visoke postave, delaven, zgleden, duhoven, blagega srca, le včasih nekoliko trmast, a žal vedno bolehen. Umrl je leta 1918.

37. Tomaž Rožnik, 1901–1912

Za župnika je bil umeščen 24. aprila (prej je bil pet mesecev upravitelj kaplan Alojzij Wester); doma je bil iz Horjula. Delal je goreče v blagor svojih župljanov skoraj devet let do 1. januarja 1912, ko je odšel za župnika v Dobrnič.

Bil je vnet in delaven dušni pastir, organizator blizu ljudem. Stal je vselej v prvih vrstah, kjer duhovnika kliče na plan verska in slovenska zavest. Kot dober pevec je vodil pevske zборе že kot bogoslovec, pozneje pa pospeševal zlasti lepo cerkveno petje.

Umrl je zaradi prehlada (montiral je zvonove) 18. oktobra 1919 v 51. letu starosti, kakor dr. Krek, ki je umrl v Šentjanžu 8. oktobra 1917.

38. Janez Krstnik Obglavljeni Kepec, 1912–1925

Rodil se je v Cerkljah na Gorenjskem leta 1882, posvečen je bil že v tretjem letniku bogoslovja. Od 1. januarja 1912 do 11. januarja 1913 je bil župnijski upravitelj, nato je pastiroval v Selcih do 23. aprila 1925. Vmes je bil sedem mesecev v Stari Loki. Iz Selc je šel v Ihan, kjer je 24. februarja 1937 umrl zaradi možganske kapi. Pokopal ga je njegov rojak stolni dekan dr. Franc Kimovec v spremstvu 30 duhovnikov.

39. Ivan Poljanec, 1925

Rojen je bil v Ljubljani leta 1886. V Selcih je bil upravitelj od aprila 1925 do 15. junija 1925. Kot tukajšnji kaplan v letih od januarja 1920 do 1926 je odšel za upravitelja v Lučine. Preden je prišel v Selca, je bil vojni kurat. Zaradi bolezni v nogah je po daljšem bolehanju 9. novembra 1950 umrl na Trsteniku.

40. Francišek Saleški Šušteršič, 1925–1941

Rojen je bil v Horjulu 7. februarja 1889; tudi on je bil maziljen že v tretjem letniku bogoslovja 15. julija 1912. Bil je kaplan v Prečni, v Trebnjem, imel je beneficiat na Vačah, bil je upravitelj v Podlipi do junija, ko je postal župnik v Selcih. Umeščen je bil 15. junija 1925. Bil

je tudi prodekan. V vojnih letih 1941–1945 je bil doma; zaradi bolezni se ni mogel vrniti na župnijo. Dotrpel je v svoji rojstni hiši 12. maja 1948. Slovel je kot vzoren dušni pastir v šoli, pisarni, spovednici, na prižnici. Tudi svojim duhovnim bratom je bil priljubljen družabnik. Ob 25-letnici mašništva 1937 je postal duhovni svetnik.

41. Pavel Kržišnik, 1945–1964

Rojen je bil v Poljanah 18. oktobra 1910, mašnik pa je postal 7. julija 1935. Kaplan je bil v letih od 1939. do 1941. Med vojno je služboval na Hrvaškem v džakovski škofiji. V Selcih je bil nato župnijski upravitelj in kasneje župnik od leta 1945 do julija 1964.

42. Ivan Kos, 1964–1968

Dekret za Selca je dobil 17. junija 1964, poleg tega pa tudi dekret za soupravljanje sosednje župnije Bukovščica. V Selcih je bil štiri leta, nato pa je odšel za dekana v Škofjo Loko, vendar pa je bil skupaj s svojim naslednikom v Selcih še en mesec.

43. Alojzij Lamovšek, 1968–1980

V Selca je prišel julija 1968 in tu služboval 12 let.

44. France Šuštar, 1980–1992

Službo župnika je nastopil 15. avgusta 1980; prav tako je bil tudi on v Selcih 12 let.

45. Bojan Likar, 1992–

Za župnika je prišel 15. avgusta 1992. Tu deluje še danes.

Kaplani in duhovni pomočniki

"Ker je selška župnija obsežna, hribovito zelo obljudena, so se že takrat nahajali ondi, ko se druge župnije v Selški dolini še niso odcepile od svoje matere fare, duhovni pomočniki."¹⁷³

Imena vseh se nam niso ohranila, kdaj je bila kaplanija ustanovljena, pa prav tako ne.

1. Urban Klawuzhizh (Klobučič – Klopčič),

1487–1488

Leta 1484 je bil v Stari Loki socius divinum. Leta 1575 se je v Stari Loki zanj še vedno opravljala sveta maša.

2. Balthazar Breclj (Wreczl),

leta 1585 selški sacelan.

3. Jurij Ščurek (Churich),

kaplan leta 1583.

4. Anton Modruc,

kaplan v letih 1622–1628.

5. Pavel Ilinčič (Illinzhch), 1628–1638;

bil je slušatelj kazuistike, v Ljubljani posvečen v subdiakona na naslov lastnega patrimonija.

6. Luka Matija Zidar (Sittar), 1652–1659

7. Matija Gaber, 1654–1658;

bil je Škofjeločan, drugače pa kaplan ali župnikov vikar; v bohinjski Srednji vasi ga je neki zločinec ranil. Bil je tudi kurat.

8. Ivan Evangelist Plešec, 1658–1661,

v Selca je prišel na župnikovo prošnjo v postu 1658. Nato je bil premeščen v Sorico za vikarja.

9. Mihael Lukančič, 1661–1663

10. Lovro Hribernik,

kaplan v letih 1663–1667, 1670–1680 in 1683. Vmes je bil leta 1682 substitut v Sorici.

11. Lovro Juvančič, 1667–1670

12. Jernej Jugovec,

od 24. aprila do 29. junija 1670; bil je Kropar.

13. Matija Zaletel,

kaplan v letih 1670–1673; kot novomašnik je bil posvečen na titel samostana Studenec.

14. Marko Semen, 1677–1681

15. Adam Demšar, 1681–1685;

pomagal je tudi v Sorici.

16. Lovro Hribernik je bil tu že tretjič.

17. Ivan Pečnik, 1673–1678;

pozneje je bil beneficiat in župnik na Avstrijskem, bil je goreč pridigar in dobrodelen mož.

18. Jožef Kopfer (Coffer), 1685–1691;

iz Selc je odšel na Dovje, nato pa se je vrnil za župnika v Selca, kjer je leta 1710 v pokoju umrl nagle smrti, star 50 let. Leta 1684 je bil v Vidmu ordinarij na naslov gradu Wzixlstein.

19. Primož Aichernik,

krščeval septembra 1689 in maja 1701.

20. Matevž Janez Mohorič, 1687–1691

21. Simon Bertel, krščeval junija 1690.

22. Marko Semen, drugi kaplan v letih 1688–1693;

leta 1697 začasni kaplan, leta 1701 in 1707 je bil vikar, kaplanoval pa je tudi v Železnikih v letih 1710–1714.

23. Matija Jerala, kaplan v letih 1694–1698.

24. Jakob Walko (Balko), 1695–1696;

posvečen v Ljubljani na naslov gospostva Erckenstein, barona Frana Engelberta Zezhka.

25. Jernej Vrbančič, 1698–1700

26. **Sebastjan Vodnik**, 1698,
imel je beneficij Svete trojice v Loki in bil asistent
bratovščine v Mengšu.
27. **Mihael Marcina**,
krščeval v letih 1701–1705.
28. **Lovro Klobovs**,
kaplan kurat v letih 1701–1702.
29. **Gregor Hainricher**, 1702–1704.
30. **Nikolaj No(s)ttar**, 1702–1705.
31. **Ignacij Rupar**, 1704–1706.
32. **Gregor Šost (Žust)**, 1705–1710.
33. **Lovro Pušar**, 1707–1708.
34. **Frančišek Bernard Babel (Wabl)**, 1708–1712.
35. **Ivan Bernardin Bogataj (Wagathori)**.
36. **Jakob Homan**, 1711–1714;
doma s Suhe; iz Selc je odšel v Železnike.
37. **Anton Padovanski Marenk**, 1711–1712.
38. **Janez Krstnik Kruh**, 1714–1717, bil je Ločan.
39. **Jakob Hostnik**, 1712–1717, bil je Ločan.
40. **Jurij Sorčan**, 1717–1737.
41. **Jakob Kalan**, 1722–1738, bil je Selčan.
42. **Martin Okoren**,
drugi kaplan v letih 1737–1742 in nato prvi v
letih 1742–1753, Selčan.
43. **Matija Megušar**,
prvi kaplan v letih 1738–1742.
44. **Gašper Lavtizar**,
prvi kaplan leta 1742.
45. **Luka Jelenc**,
drugi kaplan ali vikar v letih 1742–1749.
46. **Martin Okoren**,
prvi kaplan v letih 1742–1754.
47. **Matevž Megušar**,
žup. vikar ali drugi kaplan v letih 1742–1748.
48. **Peter Fröhlich**,
žup. vikar ali drugi kaplan v letih 1749–1754.
49. **Andrej Semen**,
žup. vikar ali drugi kaplan v letih 1754–1756;
Železnikar.
50. **Janez Luka Rant (Randt)**,
prvi kaplan v letih 1756–1766; rodil se je v Sel-
cih leta 1731 in umrl v Žireh. Zapustil je 400
goldinarjev za beneficij, ki naj bi se ustanovil pri
Svetem Lenartu, kjer se je po mnogih obravna-
vah to tudi zgodilo.
51. **Jurij Notar (Nother)**,
kaplan v letih 1757–1767; rodil se je pri Sveti Je-
drti leta 1732.
52. **Jurij Jelenc (Jellenz)**,
presbiter v letih 1766–1769; Selčan, rojen leta 1737.
53. **Martin Okorn**, prvi kaplan v letih 1766–1798.
54. **Luka Tadej Karlin**, kaplan v letih 1767–1772.
55. **Anton Koffer**, kurat leta 1767.
56. **Frančišek Saleški Luznar**,
žup. vikar v letih 1773–1776; Selčan.

57. **Urban Blaznik**,
prezbiter, kaplan v letih 1769–1783; Selčan, ro-
jen leta 1743.
58. **Anton Luznar**,
žup. vikar v letih 1778–1780.
59. **Andrej Ksaver Kočever**,
beneficiati v letih 1780–1788.
60. **Mihael Kopčavar**,
žup. vikar ali drugi kaplan v letih 1783–1789;
prvi kaplan do leta 1792. Bil je Selčan, Brcetov,
rojen leta 1752.
61. **Matevž Pintar (Pinther)**,
žup. vikar ali drugi kaplan v letih 1784–1787.
62. **Jožef Rutar**,
subsidiar v novembru 1787.
63. **Jakob Zihel**,
normalist nekaj tednov leta 1788.
64. **Jožef Steinmetz**,
kaplan v letih 1789–1791.
65. **Matevž Boštjančič**,
kaplan od maja do septembra 1791.
66. **Gregor Račič**, 1791–1794
67. **Filip Schwarz**, 1792–1793
68. **Andrej Ksaver Kočever**,
kurat v pokoju v letih 1788–1801.
69. **Martin Okorn**, 1793–1796
70. **Jakob Križaj**,
od aprila do oktobra 1794.
71. **Matevž Pavšek**,
od aprila 1794 do leta 1796.
72. **Karol Maas**,
od adventa 1795 do septembra 1796.
73. **Primož Juvan**,
od junija 1796 do junija 1799.
74. **Andrej Jeras**,
kaplan od adventa 1796 do septembra 1798.
75. **Ignacij Mucha**, bil je kurat; 1796.
76. **Jurij Kalan**, 1798–1802.
77. **Anton Padovanski Prešern**,
od aprila 1800 do junija 1802.
78. **Jožef Mahorič**,
kaplan od junija 1802 do 20. septembra 1803.
79. **Janez Evangelist Kuhar**,
od junija 1802 do junija 1803.
80. **Francišek Ksaverij Veriti**,
od junija 1803 do maja 1804.
81. **Jožef Darovec**,
od novembra 1803 do oktobra 1806.
82. **Blaž Bravec**,
od maja 1804 do junija 1807.
83. **Simon Hladnik**,
kaplan od oktobra 1806 do septembra 1808.
84. **Andrej Kastran**,
kaplan od oktobra 1806 do decembra 1807.
85. **Jurij Zupan**,
od decembra 1807 do maja 1809.

86. **Francišek Ksaverij Resman**,
kaplan od oktobra 1808 do septembra 1810.
87. **Jernej Murnik**,
od oktobra 1809 do julija 1810.
88. **Matija Kobav**,
od oktobra 1810 do novembra 1814.
89. **Gregor Rotar**,
kaplan od marca do septembra 1811.
90. **Anton Drnovšek**,
od septembra 1811 do januarja 1814.
91. **Marka Škander**,
od januarja 1814 do julija 1815.
92. **Jurij Šprunk**,
administrator od novembra 1814 do avgusta 1815.
93. **Jožef Podlipnik**,
od oktobra 1815 do oktobra 1816.
94. **Štefan Ogulin**,
od aprila 1816 do junija 1817.
95. **Matija Krč**,
od oktobra 1816 do januarja 1818.
96. **Janez Krstnik Črv (Zhern)**,
od oktobra 1817 do novembra 1818.
97. **Anton Padovanski Šum**,
kaplan od januarja do novembra 1818.
98. **Mihael Teran**,
od novembra 1818 do oktobra 1819.
99. **Martin Preša**,
od decembra 1818 do februarja 1820.
100. **Jožef Rome**,
od oktobra 1819 do oktobra 1820.
101. **Jožef Kos**,
od oktobra 1820 do oktobra 1822.
102. **Jakob Kloboves**,
od aprila 1821 do aprila 1824.
103. **Anton Puščavnik Križnar**,
od oktobra 1822 do novembra 1823.
104. **Jožef Podobnik**,
od novembra 1823 do aprila 1926.
105. **Andrej Valentinček**,
od novembra 1824 do marca 1825.
106. **Jakob Grošelj**,
od septembra 1825 do oktobra 1826.
107. **Simon Govekar (Gowegger)**,
od septembra 1826 do junija 1827.
108. **Francišek Ksaverij Šuštaršič**,
od oktobra 1826 do septembra 1827.
109. **Tomaž Pretnar**,
od junija 1827 do maja 1829.
110. **Tomaž Sežun**,
od oktobra 1827 do februarja 1828.
111. **Janez Krizostom Tomšič**,
od oktobra 1828 do septembra 1830.
112. **Jurij Dolenc**,
od oktobra 1829 do septembra 1830.
113. **Mihael Sluga**,
od septembra 1830 do septembra 1834.

114. **Ignacij Mali**,
od oktobra 1830 do septembra 1831.
115. **Peter Dobravec**,
od septembra 1831 do 1832.
116. **Jožef Novak**,
od oktobra 1832 do maja 1833.
117. **Anton Krašovec**,
od septembra 1833 do septembra 1836.
118. **Jožef Svetina**,
od oktobra 1834 do maja 1836.
119. **Andrej Čuk**,
kaplan od maja 1836 do septembra 1837.
120. **Aleš Okorn**,
od oktobra 1836 do decembra 1837.
121. **Jurij Zabrezovnik**,
od septembra 1837 do septembra 1842.
122. **Anton Puščavnik Smrekar**,
od januarja do septembra 1838.
123. **Janez Obglavljeni Kunstel**,
od oktobra 1838 do svečnice 1842.
124. **Anton Padovanski Golc**,
od marca 1842 do junija 1843.
125. **Anton Puščavnik Grčar**,
od septembra 1842 do avgusta 1847.
126. **Matija Marolt**,
od junija 1843 do septembra 1849.
127. **Jožef Lap**,
od avgusta 1847 do decembra 1848.
128. **Jožef Malneršič**,
kaplan od decembra 1848 do marca 1851.
129. **Janez Nepomuk Dolničar**,
od septembra 1849 do aprila 1852.
130. **Martin Prevec**,
od marca 1851 do aprila 1856.
131. **Mihael Golmajer**,
od aprila 1852 do oktobra 1858.
132. **Januarij Strah**,
od aprila 1856 do maja 1861.
133. **Andrej Voljc**,
od oktobra 1858 do septembra 1859.
134. **Jožef Novak**,
od septembra 1859 do septembra 1861.
135. **Jožef Boncelj**,
od junija do septembra 1861.
136. **Jurij Jarc**,
od septembra 1861 do 1862.
137. **Frančišek Ksaverij Gorišek**,
kaplan od oktobra 1861 do maja 1863.
138. **Frančišek Lagan**,
od oktobra 1862 do septembra 1865.
139. **Valentin Skul**,
od aprila 1863 do septembra 1866.
140. **Simon Jalen**,
od oktobra 1865 do decembra 1868.
141. **Valentin Bernard**,
od septembra 1866 do oktobra 1869.

142. **Primož Peterlin**,
od decembra 1868 do septembra 1869.
143. **Jožef Pekovec**,
od septembra 1869 do septembra 1872.
144. **Anton Puščavnik Lovšin**,
od oktobra 1869 do novembra 1874.
145. **Anton Padovanski Jamnik**,
od septembra 1872 do januarja 1877.
146. **Ludvik Škufca**,
od oktobra 1874 do sv. Martina 1875.
147. **Pavel Kramar**,
od novembra 1875 do februarja 1881.
148. **Janez Bizjan**,
kaplan od oktobra 1877 do maja 1880.
149. **Janez Evangelist Sušnik**,
od septembra 1880 do maja 1887.
150. **Janez Obglavljeni Hudavernik**,
od februarja 1881 do junija 1882.
151. **Mihael Lavtižar**,
od maja 1883 do septembra 1884.
152. **Gasper Majer**,
kaplan od septembra 1884 do aprila 1885.
153. **Janez Evangelist Vavpetič**,
od septembra 1885 do oktobra 1894.
154. **Anton Padovanski Mezeg**,
od septembra 1894 do septembra 1898.
155. **Frančišek Saleški Čemažar**,
od avgusta 1898 do aprila 1900.
156. **Alozij Wester**,
od avgusta 1899 do maja 1901.
157. **Matevž Sušnik**,
od maja 1900 do septembra 1903.
158. **Frančišek Seraf Zega**,
kaplan od oktobra 1903 do februarja 1904.
159. **Frančišek Seraf Sever**,
od junija 1902 do maja 1905.
160. **Ludovik Bajec**,
kaplan od septembra 1904 do avgusta 1907.
161. **Janez Krstnik Lomšek**,
od avgusta 1905 do maja 1906.
162. **Janez Krstnik Obgl. Kepec**,
od avgusta 1907 do avgusta 1911.
163. **Matevž Tavčar**,
od avgusta 1912 do 1919.
164. **Valentin Benedik**,
kaplan od leta 1925 do 1939.
165. **Matija Lamovšek**,
kaplan od leta 1926 do 1934.
166. **Janko Nepomuk Oblak**,
kaplan od leta 1934 do leta 1937.
167. **Pavel Kržišnik**,
kaplan od aprila 1937 do 1941.
168. **Janez Jarc**
je bil za kaplana imenovan leta 1972.
169. **Anton Fajdiga**
pa je tu nastopil službo kaplana leta 1974.

Nedeljski kaplani:

1. **Marko Levstek**
dobi dekret za nedeljskega kaplana 4. julija 1967.
2. **Stanislav Cikanek**
je bil nedeljski kaplan v letu 1968/69.
3. **Robert Podgoršek**, kapucin,
je bil nedeljski kaplan v letih 1969–70.
4. **Jože Komljanec**
je bil nedeljski kaplan v letu 1970.
5. **Janez Jarc**
je bil nedeljski kaplan leta 1971.
6. **Lojze Kepic**
je bil zadnji nedeljski kaplan leta 1972.

Duhovniki, ki so izšli iz selške župnije¹⁷⁴

1. **Andrej Smojek**,
doma iz Selc, je bil za mašnika posvečen v Vidmu leta 1592.
2. **Anton Grohar**,
najbrž doma iz Železnikov, je bil posvečen leta 1593.
3. **Andrej Blaznik**
iz Selc je leta 1644 prosil, da bi bil posvečen v mašnika (leta 1701 pa ga srečamo kot župnika v Selcih). Umrli je leta 1728, star 108 let.
4. **Mag. Filip Trpin**,
rojen v Selcih, mašnik je postal leta 1630. Na Ptujju ga je posvetil škof Jakob.
5. **Mgr. Jakob Filip Trpin**,
rojen v Lajšah (nečak zgornjega Trpina); prestopil je k jezuitom, umrl pa leta 1721.

6. **Gregor Marenek**;
zapisano je, da je bil duhovnik, sin Valentina in Marjete Blaznik, rojen 4. marca 1691 v Selcih, posvečen leta 1715, umrl 19. februarja 1762.
7. **Martin Marenek**,
rojen 6. novembra 1736 (Gregorjev nečak), posvečen okrog leta 1762, umrl 19. decembra 1783.
8. **Jakob Kalan**,
duhovnik, Selčan; srečamo ga v letih 1738–1742 kot vikarja v Sorici.
9. **Martin Okoren**,
rojen 10. novembra 1711 v Selcih, posvečen v Vidmu leta 1836.
10. **Jernej Megušar**,
rojen leta 1713 v selški fari, posvečen leta 1741.
11. **Peter Frohlich**,
rojen 28. julija 1716 pri Svetem Križu v Kališah, posvečen v Vidmu leta 1747.
12. **Luka Rant**,¹⁷⁵
rojen 11. oktobra 1731 v Selcih, posvečen v Gorici leta 1754, umrl 24. decembra 1779.
13. **Jurij Notar**,
rojen 10. oktobra 1732 v Lajšah, posvečen v Gorici 1756.
14. **Martin Okoren**,
rojen 8. novembra 1733, posvečen leta 1761, umrl 13. marca 1803.
15. **Urban Blaznik**,
rojen 9. maja 1743 v Selcih, posvečen v Gorici leta 1769 (Selca so v času Jožefa II. spadala v goriško škofijo), umrl 21. oktobra 1788.
16. **Jurij Jelenc**,
rojen 4. aprila 1737 na Praprotnem, posvečen 21. marca 1761 v Ljubljani, umrl 18. decembra 1794.

- 17. P. Žiga Jelenc (v krstni knjigi Dolenc),**
rojen 7. decembra 1742 v soseski Svetega Lenar-
ta, krstno ime Tomaž, posvečen okrog leta 1771
kot redovnik, umrl 10. septembra 1810.
- 18. Franc Luznar,**
rojen 31. oktobra 1741; njegovo redovno ime je
bilo p. Viljem, umrl 1. februarja 1793.
- 19. Ignacij Luznar,**
rojen 12. decembra 1744 v Dolenji vasi 37 (s
Francem sta bila brata), umrl 21. februarja 1799.
- 20. Mihael Megušar,**
rojen 25. septembra 1746 v Megušnici (Martinj
Vrh 3), umrl 5. novembra 1808.
- 21. Miklavž Jesenko,**
rojen 4. decembra 1747 v Dolenji vasi, posvečen
leta 1772, umrl 19. januarja 1784.
- 22. Francišek Luznar,**
rojen 13. julija 1729 v Dolenji vasi, posvečen leta
1773, umrl 11. junija 1819.
- 23. Matevž Ozebek (Osebegt),**
rojen 10. septembra 1774 v Dolenji vasi, tonzuro
prejel 1. novembra 1794.
- 24. Br. Žiga,**
bil je Selčan in kapucin; diakonat je prejel 1. aprila 1775.
- 25. Mihael Kopčavar,**
rojen leta 1752 v Selcih št. 49, pri Brcetu; ves čas
je služboval v Selcih.
- 26. Luka Kopčavar,**
rojen 14. oktobra 1780 v Selcih (Brcetov), posve-
čen 9. avgusta 1809, umrl 21. januarja 1849.
- 27. Lovrenc Okorn,**
rojen 25. julija 1782 v Selcih 51 (pri Tomazku), po-
svečen 31. avgusta 1808, umrl 25. avgusta 1845.
- 28. Anton Padovanski Semen,**
rojen 19. maja 1784, Selca 36 (pri Mehu), posve-
čen 2. januarja 1814, umrl 3. septembra 1833.
- 29. Mihael Benedik,**
rojen 27. septembra 1784 v Selcih 32, posvečen
31. avgusta 1808, umrl 27. oktobra 1861.
- 30. Blaž Blaznik,¹⁷⁶**
rojen 27. januarja 1786 v Selcih, 23. septembra
1810 ga je škof Kavčič posvetil na privatni titel,
nova maša je bila v Selcih 21. oktobra 1810, umrl
27. julija 1862 v Naklem.
- 31. Mihael Tušek,**
rojen 8. septembra 1788 v Martinj Vrhu 33 (pri Martin-
šku), posvečen 2. januarja 1814, umrl 26. aprila 1828.
- 32. Janez Nepomuk Čemažar,**
rojen 6. maja 1799, posvečen 21. septembra
1826, umrl 24. februarja 1878.
- 33. Gašper Kankelj,**
rojen 28. decembra 1799 na Studenem 17 (pri
Jernaču), posvečen 20. avgusta 1830, umrl 29.
novembra 1868.
- 34. Matija Schmied,**
rojen 24. februarja 1801 v Podlonku 13 (pri Kova-
ču), posvečen 19. julija 1831, umrl 28. marca 1863.
- 35. Lovrenc Rant,**
rojen 11. avgusta 1802 v Dolenji vasi 42 (pri
Mlinarju), posvečen 29. avgusta 1826, umrl 18.
marca 1873.
- 36. Francišek Seraf. Rant (brat Lovrenca zgoraj);**
rojen 27. septembra 1804, posvečen 26. julija
1832, umrl 11. decembra 1868.
- 37. Janez Krstnik Demšar,**
rojen 16. junija 1808 v Dolenji vasi (Kislov), po-
svečen 27. julija 1833, umrl 9. decembra 1882.

38. **Anton Kalan**,
rojen 11. junija 1814 na Bukovici 24 (Štefanov),
posvečen 1. avgusta 1839 za lavantinsko škofijo,
umrl 8. avgusta 1848.
39. **Jernej Benedik**,
rojen 24. avgusta 1808, posvečen 26. julija 1832,
umrl 26. maja 1845.
40. **Lovro Pintar**,
rojen 2. avgusta 1814 pri Svetem Tomažu (Andrejšarjev), posvečen 4. avgusta 1840, umrl 10. septembra 1875 v Preddvoru.
41. **Jakob Blaznik**,
rojen 9. julija 1823 v Dolenji vasi 45 (Gregurjev),
posvečen 30. julija 1854, umrl 26. decembra 1877.
42. **Gregor Kemperle**,
rojen 5. marca 1837 v Podlonku 7 (v Gotnarjevi hiši), umrl kot bogoslovec pri dekanu v Stari Loki 19. avgusta 1858.
43. **Valentin Eržen**,
rojen 23. oktobra 1851 na Rudnem št. 2 (Gašperjevcev), posvečen 29. julija 1879, umrl 9. marca 1928.
44. **Frančišek Padovanski Krek**,
rojen 9. aprila 1858 v Selcih 53 (Blažonov), posvečen 24. julija 1882, umrl 2. avgusta 1921.
45. **Aleš Gašperšič**,
rojen 11. julija 1859 na Bukovici 19 (v Martincovi hiši), posvečen 21. decembra 1885; služboval je v tržaški škofiji.
46. **Janez Obglavljeni Pfajfar**,
rojen 22. julija 1860 na Češnjici 3 (pri Bošku), posvečen 19. julija 1890, umrl 25. marca 1932, pokopan je v Železnikih.
47. **Anton Padovanski Pfajfar**,
rojen 12. marca 1863 (brat zgornjega Janeza), posvečen 19. julija 1890, umrl 30. oktobra 1935 (bil je Krekov prijatelj).
48. **Anton Šmid**,
rojen 12. junija 1866 na Studenem 16, posvečen 21. julija 1889, umrl 8. aprila 1895.
49. **Janez Čemažar**,
rojen 25. avgusta 1867 na Češnjici 2, posvečen leta 1894; bil je duhovnik lavantinske škofije, umrl 22. julija 1928.
50. **Jožef Koblar**,
rojen 26. februarja 1869 v Ojstrem Vrhju (v Janovcovi hiši), posvečen 9. julija 1893, umrl 23. marca 1912.
51. **Janez Evangelist Rihtaršič**,
rojen 18. oktobra 1869 v Lajšah 13 (pri Brinarju), posvečen 9. julija 1893, umrl 26. maja 1935.
52. **P. Benvenut Habjan**,
rojen 29. maja 1871 v Dolenji vasi 23 (pri Zalojarju); bil je frančiškan.
53. **Janez Evangelist Bešter**,
rojen 7. decembra 1873 na Jamniku 9 (pri Mohorju), posvečen 14. julija 1900.
54. **Frančišek Rant**,
rojen 20. januarja 1875 na Češnjici 12, posvečen 9. junija 1900; bil je duhovnik v ZDA, umrl 27. novembra 1937 v St. Paulu.
55. **P. Vencelj Jurij Šolar**, OSB,
rojen 23. aprila 1876 na Rudnem (pri Markcu), leta 1901 je imel v Selcih novo mašo, bil je duhovnik v Ameriki, umrl leta 1949 v Illinoisu.

56. P. Teodor Tavčar,

rojen 23. novembra 1883 v Dolenji vasi pri Zalo-garju, posvečen 12. julija 1906, bil je frančiškan.

57. Francišek Pfajfar,

rojen 1. februarja 1888 v Selcih 16 (pri Petrov-cu), posvečen 15. julija 1912.

58. Anton Pavlič,

rojen 20. januarja 1895 na Prtovču 18 (pri Luku), posvečen 2. junija 1918.

59. Franc Jezerc,

rojen 3. decembra 1890 v Selcih št. 60 (družina se je kasneje preselila v Škofjo Loko), posvečen 22. junija 1915, umrl 23. oktobra 1918.

60. Janez Šolar,

rojen 14. decembra 1877 na Rudnem (brat prof. Jakoba), posvečen 29. maja 1926 v Illinoisu (v Ameriko je odšel s stricem), nova maša 25. julija 1926, umrl 2. marca 1944.

61. Jakob Šolar,

rojen 29. aprila 1896 na Rudnem 22 (Markcov), posvečen 1. septembra 1918, nova maša 8. sep-tembra 1918, umrl 22. junija 1968 v Ljubljani.

62. Janez Narobe – p. Inocenc (kapucin),

rojen 23. maja 1894 v Selcih 21, posvečen 29. ju-nija 1931, nova maša 5. julija 1931 v Škofji Loki pri kapucinih, umrl na Reki v samostanu.

63. Valentin Benedik,

rojen 8. februarja 1900 v Selcih 19, nova maša 6. julija 1924, umrl 26. junija 1950.

64. Tone Šinkar (Jakcov iz Selc);

novo mašo je imel na nedeljo med božičem in no-vim letom leta 1940, 29. decembra. Ljudje so že ču-tili, kaj se lahko zgodi,¹⁷⁷ zato so imeli novomašno slavje toliko prej. Pridigal mu je F. S. Finžgar.

Danes živeči duhovniki iz**selške župnije pa so:**¹⁷⁸**1. Franc Vrhunc,**

rojen 30. junija 1928 v Dolenji vasi, posvečen leta 1952.

2. Franc Šifrar,

rojen 25. januarja 1937 na Praprotnem, nova maša 30. junija 1968.

3. Franc Pfajfar,

rojen 5. februarja 1950 v Selcih, nova maša 13. julija 1975.

4. Stane Bešter,

rojen 2. decembra 1956 (doma iz Dolenje vasi), večne zaobljube v redu kapucinov je imel 4. ok-tobra 1981 v Štepanji vasi, posvečen 29. junija 1983, nova maša 10. julija 1983.

5. Marko Mohorič,

rojen 6. decembra 1959 (doma iz Ševelj), po-svečen 29. junija 1988 v Ljubljani kot jezuitski novomašnik, nova maša 3. julija 1988, umrl leta 1991.

6. Jernej Marek,

rojen 4. maja 1969 (doma iz Selc), posvečen 29. junija 1995; nova maša 2. julija 1995.

7. Rudi Mohorič,

rojen 11. aprila 1966 (doma iz Ševelj), posvečen 29. junija 1995 kot novomašnik Družbe Jezuso-ve; nova maša 2. julija 1995.

8. Janez Rihtaršič,

rojen 22. marca 1974 (doma iz Lajš), posvečen 29. junija 1999; nova maša 11. julija 1999.

Sklep

Upravičeno smo lahko ponosni na očete naše doline. Skrbno so čuvali zaklad vere in tradicijo Cerkve do današnjih dni kljub mnogim preizkušnjam: požarom, povodnjim, lakoti in vojski ter povojnim dogodkom, ki vernemu človeku tudi v naših krajih niso prizanesli.

Selčani so ostali trdni in ponosni. Radi povedo, da so iz župnije, ki ima dolgo zgodovino in izpričano ime. Da so bili takšni ter da so se znali postaviti zase, vidimo že iz sporov z Železnikarji. Vedno so spoštovali svojo zemljo in dihali z njo.

Večkrat sem pri branju zasledila, da so tukajšnji ljudje radi prispevali Cerkvi. Ob koncu lahko potrđimo, da so bili z njo zelo povezani, da so čutili z njo in duhovniki, ki so jim bili poslani. Ni jim bilo težko dati od svojega. Vera, da se človeku vse po-

vrne, jim je bila zaveznica.

S psalmistom bi lahko rekli: Rodovi prihajajo in odhajajo, On pa ostane zvest za vse čase ... Ta rod, ki živi danes in je razpet med prihajanje in odhajanje, smo mi. Dolžni smo biti hvaležni za vse, kar nam je posredovano. Z vso odgovornostjo berimo znamenja časa in delajmo za blagor skupne prihodnosti.

Dobro naših dedov ohranimo in posredujmo naprej, slabo in pomanjkljivo pa naj nam bo znamenje, česa nočemo, da nam bo zgodovina res lahko učiteljica življenja.

Vsak človek, ki živi danes, se mora po papeževih besedah sam ponovno odločiti za Kristusa. To od njega zahteva osebno zavzetost. Biti kristjan s pokončno držo in jasno mislijo, ki ve, kaj hoče, od kod in kam gre, je porok žive in osebne vere, ki ima na pragu tretjega tisočletja Kristusa za tistega, ki je isti včeraj, danes in jutri.

Viri

Pisni:

Krstna knjiga, 1900–1940 (prepis).

Krstna knjiga, 1941–1983.

Kronika selške župnije, 1924–1939–1941, III. knjiga.

Inventar cerkvenega in nadarbinskega premoženja z dne 31. julija 1980.

NŠAL, Župnijski arhiv Selca, Kronika župnije Selca, II. knjiga.

NŠAL, Župnijski arhiv Selca, Spomenica župnije svetega Petra.

NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1900–1940.

NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1940–1960.

NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1960–2000.

NŠAL, Župnije, Popis cerkve sv. Petra v Selcih nad Škofjo Loko, 1954.

NŠAL, Vizitacije: 1935, 1951, 1957.

NŠAL, Pokorn-Markičev seznam duhovnikov (rokopis).

Ustni:

Ivanka Benedičič, Studeno.

Marija Benedik, Studeno.

Jaka Rovtar, Selca.

Milka Potočnik, Bukovica.

Literatura:

- Benedik, Metod, *1950 – za železno zaveso ustrahovana tihota*, v: Družina, 10. 9. 2000 (37), 7.
- Benedik, Metod, *Protireformacija in katoliška prenova*, v: Zgodovina Cerkev na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje 1991, 113–152.
- Blaznik, Pavle, *Kolonizacija Selške doline*, Ljubljana 1928.
- Blaznik, Pavle, *Škofja Loka in loško gospostvo*, Muzejsko društvo, Škofja Loka 1973.
- Blaznik, Pavle, *Zgodovinski razvoj freisinškega loškega gospostva*, v: Loški razgledi XIX (1972), 15–47.
- Ciperle, Jože, Vovko, Andrej, *Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja*, Slovenski šolski muzej, Ljubljana 1987.
- Dolar, France Martin, *Jožefinizem in janzenizem*, v: Zgodovina Cerkev na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje 1991, 153–171.
- Dolar, France Martin, *Skrb za prenovo v ljubljanski škofiji*, v: Missiev simpozij v Rimu, Slovenska teološka akademija in Mohorjeva družba, Rim – Celje 1988, 123–134.
- Lešnik, Rafko, *Dekanije v ljubljanski škofiji od 1788 do 1868*, v: Bogoslovni vestnik 29 (1969)/1–2, 104–138.
- Miklavčič, Maks, *Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave*, Ljubljana 1945.
- Mlinarič, Jože, *Cerkev na Slovenskem v srednjem veku*, v: Zgodovina Cerkev na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje 1991, 61–91.
- Ocepek, Maksimiljan, *"Dni premišlja, ki so bili ..."*, Družina, Ljubljana 1995.
- Pangerl, Viljem, *Misijoni nekdanj in danes*, v: Cerkev v sedanjem svetu 19 (1985), 130–133.
- Planina, France, *Imena naselij v loški občini*, v: Loški razgledi 28 (1981).
- Planina, France, *Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino*, Izdal in založil odbor za proslavo tisočletnice Loke, december 1972.
- Smolik, Marjan, *Liturgika*, Mohorjeva družba, Celje.
- Skok, Barbara, *Tipi in razvoj znamenj na loškem ozemlju – Selška dolina*, v: Loški razgledi 32 (1985), 52.
- Slabe, Marjan, *Osnove za varovanje arheološkega terenskega spomenika na območju SO Škofja Loka*, v: Loški razgledi 26 (1979), 11–17.
- Šmid, Olga, *Selca nekoč*, Turistično društvo, Selca 1973.
- Šmid, Olga, *Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes*, v: Selška dolina v preteklosti in sedanjosti, Muzejsko društvo, Železniki 1973, 329–346.
- Štukl, France, *Podobar Janez Gosar starejši (1830–1887) s posebnim ozirom na Škofjo Loko z okolico in Selško dolino*, v: Loški razgledi 18 (1971), 87–94.
- Štukl, France, *Topografija za Selško dolino (tipkopis)*, Škofja Loka 1969.
- Štukl, France, *Janez Krstnik Molinaro*, v: Loški razgledi 16 (1969), 202–213.
- Valenčič, Rafko, *Jegličev pastoralni program*, v: Jegličev simpozij v Rimu, Slovenska teološka akademija in Mohorjeva družba, Rim–Celje, 1991, 95–105.
- Valenčič, Rafko, *Ljudski misijoni da ali ne*, v: Cerkev v sedanjem svetu 19 (1985) 9–10, 129–130.
- Železnik, Milan, *Kulturna krajina Selške doline in umetnostna arhitekturna dediščina*, v: Loški razgledi 28 (1981), 190–203.

Leksikoni:

- Krajevni leksikon Dravske banovine, Ljubljana 1937.
- Krajevni leksikon Slovenije, I. zvezek – Zahodni del, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1968.
- Slovenska kronika XX. stoletja, 1900–1940, Nova revija, 1997.
- Leksikon Cankarjeve založbe, Dopolnjena tretja izdaja, Delo – Tiskarna 1998.

Opombe:

- 1 Prim. P. Blaznik, *Kolonizacija Selške doline*, Ljubljana 1928, 10–11.
- 2 Prim. F. Planina, *Škofja Loka s Poljansko in Selško dolino*, izdal in založil odbor za proslavo tisočletnice Loke, december 1972, 141.
- 3 Prim. *Imena naselij v loški občini*, LR 1981, 214.
- 4 Prim. *Imena naselij v loški občini*, LR 1981, 208.
- 5 V urbarju iz leta 1291.
- 6 Prim. *Krajevni leksikon Dravske banovine* Ljubljana 1937, 578.
- 7 Prim. J. Mlinarič, *Cerkev na Slovenskem v srednjem veku*, v: Zgodovina Cerkve na Slovenskem, MD, Celje 1991, 68.
- 8 Prim. P. Blaznik, *Kolonizacija*, 58.
- 9 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka in loško gospostvo*, Muzejsko društvo Škofja Loka, 1973, 73–74.
- 10 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka*, 238–239.
- 11 Popis cerkva 1980.
- 12 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka*, 75–76.
- 13 Prim. R. Lešnik, *Dekanije v ljubljanski škofiji od leta 1788 do leta 1968*, v: BV 29 (1969) 1–2, 104–120.
- 14 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka*, 103–104.
- 15 Konec 14. stoletja se začne pojavljati na loškem ozemlju goldinar oz. dukat (zlatnik). Najpogosteje je to florentinski goldinar.
- 16 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka*, 392.
- 17 Prim. R. Lešnik, *Dekanije v ljubljanski škofiji*, 120–135.
- 18 Prim. P. Blaznik, *Škofja Loka*, 240.
- 19 Prim. R. Lešnik, *Dekanije v ljubljanski škofiji*, 108.
- 20 Prim. M. Ocepek, *Dni premišlja, ki so bili ... Družina*, Ljubljana 1995, 64.
- 21 Prim. O. Šmid, *Selca nekoč*, Turistično društvo Selca, 1973, 22–23.
- 22 NŠAL, *dopisi škofija – župnija Selca*, 1920.
- 23 NŠAL, *dopisi škofija – župnija Selca* 1920.
- 24 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selške doline in umetnostno arhitekturna dediščina*, v: LR 28 (1981), 191.
- 25 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selške doline*, 191.
- 26 Kronika župnije Bukovščica.
- 27 Prim. M. Miklavčič, *Predjožefinske župnije na Kranjskem v odnosu do politične uprave*, Ljubljana, 1945, 22.
- 28 Prim. M. Miklavčič, *Predjožefinske župnije*, 22–23.
- 29 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 30 Prim. R. Lešnik, *Dekanije v ljubljanski škofiji*, 105.
- 31 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 32 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 33 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, *Spomenica svetega Petra v Selcih*, 41.
- 34 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II. V njej je povzeto po spisih Antona Globočnika.
- 35 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, *Spomenica svetega Petra v Selcih*, 26.
- 36 Prim. O. Šmid, *Selca nekoč*, 22–23.
- 37 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II; v njej je vložen rokopis R. Andrejke, *Župna cerkev v Selcih, Zgodovinski in topografski opis*.
- 38 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II, R. Andrejka, *Župnijska cerkev v Selcih*.
- 39 Župnijski arhiv, *Popis cerkva*, 1980.

- 40 Ustni vir: Jaka Rovtar.
- 41 Župnijski arhiv *Popis cerkva*, 1980.
- 42 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 43 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 44 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacijsko poročilo* 1935.
- 45 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II, R. Andrejka, *Župnijska cerkev v Selcih*.
- 46 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 47 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III.
- 48 Odrezek tega časopisa sem našla v Župnijski kroniki, v tretji knjigi; iz njega pa ni razvidna številka časopisa in njegov datum.
- 49 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 50 Župnijski arhiv, Kronika št. III, 36.
- 51 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, R. Andrejka, *Župna cerkev v Selcih (rokopis)*.
- 52 Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva*, 1980.
- 53 Prim. O. Šmid, *Selca nekoč*, 25.
- 54 Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva*, 1980.
- 55 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacijsko poročilo* 1935.
- 56 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1922.
- 57 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1952.
- 58 Ustni vir: Jaka Rovtar.
- 59 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 60 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1947.
- 61 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1952 in 1956.
- 62 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, R. Andrejka, *Župna cerkev v Selcih*.
- 63 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1938.
- 64 Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva* 1980.
- 65 Ustni vir: Jaka Rovtar.
- 66 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, R. Andrejka, *Župna cerkev v Selcih (rokopis)*.
- 67 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca* 1933.
- 68 Župnijska kronika št. III, 50.
- 69 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1948.
- 70 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selske doline*, 190.
- 71 Prim. M. Železnik, n. d., 194, 195.
- 72 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II, 94.
- 73 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1948.
- 74 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva* 1954.
- 75 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selske doline*, 194.
- 76 NŠAL, dopisi škofija - *župnija Selca*, 1922.
- 77 Kako se je na Bukovici razvijalo cerkveno petje, je razvidno iz osebne kronike, ki jo je pisal dolgoletni pevovodja Franc Potočnik, 1917-1999.
- 78 Ustni vir: Milka Potočnik.
- 79 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, Mohorjeva družba, Ljubljana 1997, 226.
- 80 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 200-201.

- 81 Ustni vir: Milka Potočnik.
- 82 NŠAL, dopisi škofija – *župnija Selca*, 1919.
- 83 Župnijski arhiv, Kronika št. III, 24.
- 84 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selske doline*, 193.
- 85 NŠAL, dopisi škofija – *župnija Selca*, 1935.
- 86 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selske doline*, 191.
- 87 Župnijski arhiv v Selcih, Kronika št. III, 5.
- 88 Prim. F. Planina, *Imena naselij v loski občini*, LR 28 (1981), 215.
- 89 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, R. Andrejka, *Potje in prebivalci ob Ratitovcu*.
- 90 Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva* 1980 je dajal takšno oceno tej cerkvi v tem času.
- 91 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 55.
- 92 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 25.
- 93 NŠAL, dopisi škofija – *župnija Selca*, 1919.
- 94 Prim. F. Štukl, *Topografija za Selsko dolino (tipkopis)*, Škofja Loka 1969, 38–39.
- 95 NŠAL, dopisi škofija – *župnija Selca* 1930.
- 96 Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva* 1980.
- 97 Prim. F. Štukl, *Topografija za Selsko dolino (tipkopis)*, 38.
- 98 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 99 Prim. F. Štukl, *Topografija za Selsko dolino (tipkopis)*, 32.
- 100 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 56.
- 101 Prim. F. Štukl, *Topografija za Selsko dolino (tipkopis)*, 32.
- 102 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Popis cerkva* 1954.
- 103 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 104 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. III, 123.
- 105 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 106 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 225.
- 107 Prim. O. Šmid, *Selca nekoč*, 87.
- 108 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 34–35.
- 109 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 110 NŠAL, dopisi škofija – *župnija Selca*, 1932.
- 111 NŠAL, župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II.
- 112 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacija* 1937.
- 113 Prim. R. Valenčič, *Jegličev pastoralni program*, 102.
- 114 Prim. R. Valenčič, *Jegličev pastoralni program*, 102.
- 115 Prim. F. M. Dolinar, *Skrb za prenovo v ljubljanski škofiji*, 128.
- 116 Prim. F. M. Dolinar, *Skrb za prenovo v ljubljanski škofiji*, 127.
- 117 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 118 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 200.
- 119 Ustni vir: Milka Potočnik.
- 120 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Kanonična vizitacija*, 1937.
- 121 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 122 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 226.
- 123 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 226.

- 124 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 197.
- 125 V zvezi s tem znamenjem sem iskala kaj pisanih podatkov, kdaj in kako so ga podrli. Nikjer nisem nič izsledila. Ljudje namreč vedo povedati, da se je moral po vojni umakniti spomeniku pobitih partizanov. Ker pa to takrat verjetno ni bil osamljen primer, pa še preveč nevarno je bilo pisati o tem, nimamo nič zapisanega.
- 126 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 197.
- 127 Ustni vir, Ivanka Benedičič.
- 128 Prim. M. Benedik, *1950 – za železno zaveso ustrahovana tihota*, v: Družina, 10. 9. 2000, (37), 7.
- 129 Prim. R. Lešnik, *Dekanije v ljubljanski škofiji*, 105.
- 130 NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1921.
- 131 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 51.
- 132 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 133 Prim. M. Smolik, *Liturgika*, 198.
- 134 Župnijski arhiv Selca, dopisi škofija – župnija Selca, 1939.
- 135 Prim. R. Valenčič, *Ljudski misijoni da ali ne?*, v: Cerkev v sedanjem svetu 19 (1985), 129.
- 136 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 17.
- 137 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 60.
- 138 Prim. R. Valenčič, *Ljudski misijoni da ali ne?*, 129.
- 139 Prim. V. Pangerl, *Misijoni nekdaj in danes*, v: Cerkev v sedanjem svetu, 19 (1985), 131.
- 140 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacija 1957*.
- 141 Ustni vir: Jaka Rovtar.
- 142 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 50.
- 143 NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1941.
- 144 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 64–65.
- 145 NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1924.
- 146 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 3.
- 147 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 9.
- 148 Prim. M. Železnik, *Kulturna krajina Selške doline*, 189–190.
- 149 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 10.
- 150 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 18.
- 151 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 28.
- 152 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 54.
- 153 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III.
- 154 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacije 1951 in 1957*.
- 155 Prim. O. Šmid, *Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes*, v: Selška dolina v preteklosti in sedanjosti, Izdalo Muzejsko društvo v Škofji Loki, Železniki 1973, 330.
- 156 Ustni vir: Ivanka Benedičič.
- 157 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Vizitacija 1935*.
- 158 NŠAL, dopisi škofija – župnija Selca, 1935.
- 159 NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Kanonična vizitacija*, 937.
- 160 Prim. O. Šmid, *Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes*, 341.
- 161 Prim. O. Šmid, *Šolstvo v Selški dolini nekoč in danes*, 346.
- 162 Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 62.
- 163 Prim. *Slovenska kronika XX. stoletja, 1900–1941*, Nova revija, Ljubljana 1997, 57.

- ¹⁶⁴ Prim. O. Šmid, *Selca nekoč*, 36.
- ¹⁶⁵ Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 53.
- ¹⁶⁶ Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 61.
- ¹⁶⁷ Prim. *Slovenska kronika XX. stoletja*, 61.
- ¹⁶⁸ Ustni vir: Marija Benedik.
- ¹⁶⁹ Župnijski arhiv Selca, Kronika št. III, 14.
- ¹⁷⁰ NŠAL, Župnijski arhiv Selca, *Pokorn-Markičev seznam duhovnikov, ki so delovali v selški župniji (rokopis)*.
- ¹⁷¹ Oba seznama župnikov oziroma župnijskih upraviteljev in kaplanov sem primerjala s seznamom njihovih imen, ki jih župnik, ki je pisal II. knjigo Kronike, navaja v njej in se nahaja v Škofijskem arhivu. Seznama se ujemata, le da je enkrat več osebnih podatkov v enem viru, drugič v drugem.
- ¹⁷² Nikjer nisem našla zapisanega njegovega priimka.
- ¹⁷³ NŠAL, Župnijski arhiv Selca. Tako utemeljuje mesto kaplanov Pokorn-Markičev seznam. Brez dvoma bi bili župniji tudi danes potrebni.
- ¹⁷⁴ NŠAL, Župnijski arhiv Selca, razne knjige, Kronika št. II. Vendar je seznam, ki ga vsebuje ta Kronika, vzet iz zbirke škofijskega arhivarja Franceta Pokorna.
- ¹⁷⁵ V Žireh je bil do leta 1779, ko je umrl. Zapustil je 4.000 goldinarjev za beneficij, ki naj bi se ustanovil pri Svetem Lenartu, kar se je po mnogih obravnavah tudi zgodilo.
- ¹⁷⁶ Nakelski dekan, ki je dal svojim staršem na cerkev vzdati nagrobnik, ki je še danes viden.
- ¹⁷⁷ Ustni vir: Jaka Rovtar.
- ¹⁷⁸ Podatke za te duhovnike sem vzela iz krstnih knjig župnije Selca, 1900–1940, 1940–1983. Prva je prepisana, ker je original zgorel ob miniranju župnišča leta 1944.